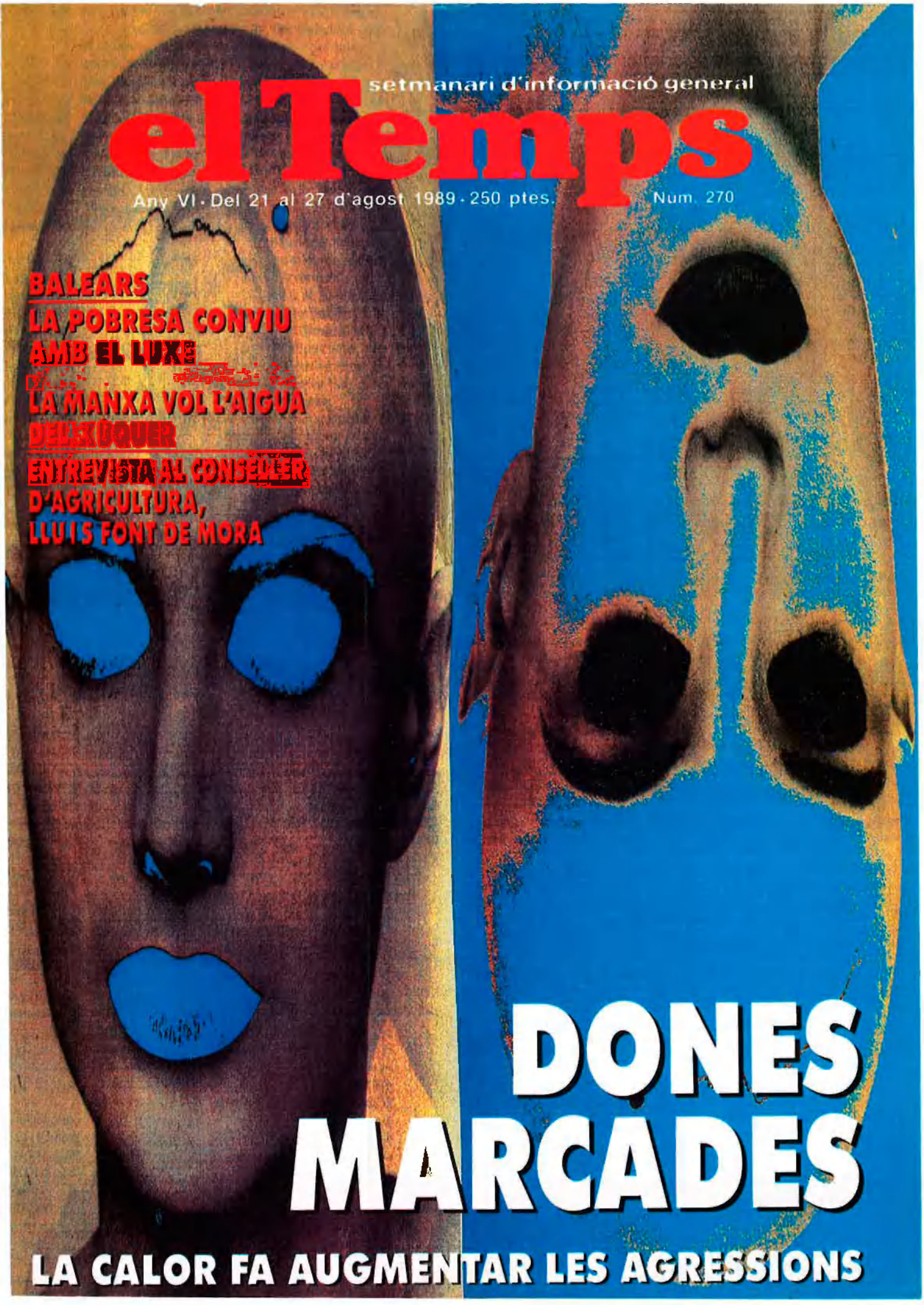
setmanari d'informació general

el Temps

Any VI · Del 21 al 27 d'agost 1989 · 250 ptes. Num. 270

BALEARS
LA POBRESA CONVIU AMB EL LUXE

LA MANXA VOL L'AIGUA DEL SEGRE

ENTREVISTA AL CONSELLER D'AGRICULTURA, LLUIS FONT DE MORA

DONES MARCADES

LA CALOR FA AUGMENTAR LES AGRESSIONS

PLA DE PENSIONS

La diferència és la confiança

Si pensa a subscriure un Pla de Pensions, tingui present aquests consells de Caixa de Catalunya:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

— Com que tots els Plans de Pensions són molt semblants, triï una entitat que li mereixi confiança i l'assessori bé.

Pensi-s'ho bé, el seu Pla de Pensions és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

SUMARI

Edicions del País Valencià, S.A. Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13a. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. Telefax: 352 09 83. Redacció de Barcelona: Carrer de Casanova, 46. 4-2. 08011-Barcelona. Tel. (93) 323 00 71. President del Consell d'Administració: Rafael Mansanet. Editor: Eliseu Climent. Director: Josep Ramon Lluch. Redacció València: Miquel Alberola, Carles Gàmez, Antoni Robles, Xulio Ricardo Trigo, Remei Blasco, Albert Vicent, Esther Roig, Ismael L. Belda. Col·laboradors: Enric Sòria, Rafael Castelló, Víctor Mansanet, Tona Català, Jesús Prats. Redacció Barcelona: Delegat: J. M. Pasqual. Redacció: Eduard Company. Col·laboradors: Lluís Bonada, Oriol Castanys, Carles Singla, Òscar Monferrer, Xavier Duran, Blanca Lucas, Andreu Solorra, Joan Vila, Silvia Montfort, Vicent Partal. Secretària de redacció: Mercè Montoliu. Corresponsalia Alacant: Onofre Sanmartín. Corresponsalia Castelló: Antoni Albalat, Teresa Violeta. Corresponsalia Mallorca: Francesca Sastre. Corresponsalia Andorra: M. Carme Grau Ribot. Corresponsalia Lleida: Olga Sánchez. Corresponsalia Madrid: J. M. Santmartí, Julio Trujillo. Fotògrafs: Rafa Gil (València), Domènec Umbert (Barcelona), Xesc Amengual (Mallorca), Carlos Serrano (Madrid). Documentació: Ma. J. Castellote. Disseny i maquetació: L. Casanovas. Cartografia: Alonso. Correcció lingüística: Francesc Sellés i Pasqual Alapont. Promoció i publicitat: Jordi Enguix. Subscripcions: Begonya Pardo. Impressió, composició i enquadernació: Tip. Art. Puertes, S. L. Palleter, 47. Tl. (96) 325 06 77, 46008-València. Col·laboradors: Joan Fuster, Vicent Ventura, Ricard Blasco, Ramon Barnils, A. Solé, Joan F. Mira, Manuel Vázquez Montalban, Joan de Sagarra, Vicent Pitarch, Sergi Pàmies, Oriol Domingo, Josep V. Marqués, Quim Monzó, Ignasi Riera, Antoni Serra, Julio Máñez, Valentí Puig, Max Cahner, Ferran Torrent, J. J. Pérez Benlloch, Toni Mollà, Ricard Calvo, Equip d'Estudis Urbanístics, Manuel Muñoz, Heike van Lawick, Francesc Signes, Manuel de Pedrolo, Vicent Partal, Rafael Alemany, Jaume Lorés, Vicenç Villatoro, Baltasar Porcel, Biel Mesquida, Ferranda Martí. Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. Depòsit legal: V. 853-1984.

La qüestió

8. Agressivitat d'estiu. *D. Pallejà.*
10. Barcelona com a pretext. *A. Punsola.*

País

14. Jordi Pujol a Elx. Del Misteri a la Nit de l'Albada. *J. R. Lluch.*
17. La Manxa vol l'aigua del Xúquer. Entrevista amb el conseller valencià d'Agricultura Lluís Font de Mora. *Pasqual L. Pla.*
20. Al sud, un eix alternatiu. *D. Mira.*
23. Tallers-escola: mà d'obra a preus de saldo. *N. Pellicer.*

Estat

28. La difícil successió de Fraga. *J. Hernández.*
29. L'ONCE, ara grup de comunicació. *J. Hernández.*

Internacional

31. Ulster, de guerra civil a guerra d'alliberament. *A. Reig.*
32. El PC hongarès o là disjuntiva. *Ll. Ferri.*

Economia

35. ...I el seu fill no va anar a la mili. Entrevista a Roland Mecklinger, suprem empresari armamentista de la RFA. *Paula Almovist.*
38. Els especialistes demanen la intervenció de l'administració en la importació de bijuteria. *A. Robles.*
40. El mite del rei Mides: prosperitat i desigual distribució de la riquesa a les Illes. *C. Forteza.*

Temps d'estiu

44. Treballar a l'estiu. *V. Mifsud Estruch.*
46. Atrets pel mar. Submarinisme als Països Catalans. *D. Pallejà.*
48. Els models de la persuasió. *Maria Aguiló.*
50. Rocío Ruiz: 70.000 pts., sou de la millor bracista de l'estat. *V. Mifsud Estruch.*
52. Gianfranco Ferré, el mag que ressuscità Dior. *J. Muñoz.*
54. Ciutats d'estiu: València, el poderós influx de la Lluna. *Víctor Mansanet.*
58. Conte a la vora del foc. *Isabel Olesti.*

Ciència

68. L'art, a revisió mèdica. Noves tecnologies en la restauració d'obres d'art. *J. Moreno.*

Cultura

71. Rescatar el patrimoni arqueològic-I. *Ismael L. Belda.*
74. «El Tirant no era un 'donjuan'». Entrevista a Curt Wittlin. *M. Alberola.*
76. 'Performances' a Peníscola. *N. Pellicer.*

Cartes dels lectors

Contrastar informació

Sempre he comprovat, malgrat lògiques diferències, una bona objectivitat en el tractament de temes d'interès laboral i social per part de la revista, per exemple les cartes de Núria Cadenas publicades en el número 265, que em van agradar força.

És per això que quan vaig llegir l'article sobre els GRAPO, em vaig decidir a escriure aquesta carta perquè s'escolti també la nostra veu, en bé de la veritat i honradesa que deu guiar qualsevol revista o periodista.

En l'article «El ressorgiment dels GRAPO», aparegut al número 266 d'EL TEMPS, s'utilitzen un seguit de tòpics i falsedats que vull comentar.

S'acusa el PCE(r) i Manuel Pérez, *Arenas,* el seu secretari general, de ser els dirigents i responsables de l'activitat armada dels GRAPO. Malgrat tot, en els quasi catorze anys de vida d'aquesta organització militar, ni la policia ni els jutges de l'Audiència Nacional van poder demostrar res d'això, malgrat que en aquests tribunals d'excepció han estat jutjats en aquests anys centenars de militants de les dues organitzacions. Tant es així que, per a retenir en presó els membres més destacats del PCE(r) amb llargues condemnes, aquests tribunals van recórrer en molts casos a falses acusacions d'activitats armades o tipificant delictes anteriorment inexistents, com provocació, instigació o intent de col·laboració amb grups armats. Així va succeir amb José Balmón Castell i Lucio García Blanco, militants del PCE(r). Inclusivament Manuel Pérez, que efectivament va ser detingut a Benidorm el 1977, va complir una condemna de set anys, però per «associació il·lícita» per la seva pertinença al dit partit polític, no per dirigir els GRAPO.

¿Què es pretén, doncs, quan s'insisteix tant a presentar *Arenas* com a cap militar d'una organització armada a la qual no pertany o quan se'l va ascendir a *comandant* des del grau de *capità* que li havien atorgat prèviament fonts policials i s'anuncia la seva «imminent detenció»?

Potser és un afany excessiu per a donar un major sensacionalisme i *abast internacional* a l'acció de Castelló el que porta també l'articulista a parlar d'un atemptat a París contra eurodiputats espanyols, atemptat del qual ni els jutges francesos ni la militant dels GRAPO detinguda tenien cap informació. És cert que Milagros Caballero va ser detinguda i empresonada a França, i va complir una condemna abans de ser extradita a Espanya, però ho va ser per un suposat *transport d'armes* i per cap altre càrrec.

Pràcticament, l'únic vertader i constatat en l'article és que els GRAPO van expropiar 140 milions al Banc Central de Castelló. I això és així perquè la mateixa organització armada va trencar el silenci oficial sobre aquest fet i ho va reivindicar a diversos mitjans informatius. La resta de l'article està compost d'un seguit d'afirmacions basades exclusivament en fonts policials que no tenen res a veure amb la veritat.

No crec que els lectors d'EL TEMPS es mereixen ser obsequiats amb informacions d'aquest tipus. Com es fa quan es tracta d'altres temes, un professional responsable hauria de comprovar què hi ha de cert en les acusacions policials. I hi ha formes i mitjans per a conèixer qui són el PCE(r) i els GRAPO, els seus objectius i el que uneix les dues organitzacions, les seves diferències, etc. Per exemple, l'Editorial Contracanto (Apdo. 15.165 - 28080-Madrid) va editar un llibre molt seriós al respecte, i més recentment, en el número corresponent al mes de maig, la revista *Area Crítica* (Apdo. 18.085 - 28080-Madrid) va publicar en exclusiva una entrevista on els GRAPO exposen aquesta i altres questions. Així mateix, a les presons, entre elles la de Castelló, ens trobem molts dels militants de les dues organitzacions als quals es pot consultar abans d'acusar-nos gratuïtament.

Francesc Martín i Valero
Pres polític del PCE(r)
Presó de Sòria

El futur d'ERC

Vull agrair públicament als senyors Heribert Barrera i Àngel Colom, i també Francesc Vicens i Jaume Rodri per haver-se posat d'acord i presentar, tots junts, una proposta d'unitat per a Esquerra Republicana de Catalunya. Tots els que som nacionalistes i d'esquerres no podem deixar d'alegrar-nos-en i desitjar que el seu gest tingui el suport massiu dels militants d'ERC. Esperem que la visió de futur deixi enrere aquests darrers dos anys de mediocritat que el nostre partit ha patit per culpa d'una direcció de nul·la reputació.

Aquesta unió entre diverses generacions de lluitadors per les llibertats nacionals ha de ser el primer pas per a fer de l'Esquerra l'organització capdavantera que dugui el nostre país cap a l'alliberament nacional, el partit que sigui la punta de llança per a aconseguir la independència.

Com a simpatitzant de tota la vida d'ERC, anuncio que si el pròxim congrés accepta la proposta Barrera-Colom, demanaré el meu ingrés a ERC i convido tots els altres ciutadans independentistes i d'esquerres a fer el mateix per tal de construir una alternativa al voltant d'unes sigles històriques, però, sobretot, de futut com són les d'ERC.

Dolors Batllori i Mateu
Barcelona (el Barcelonès)

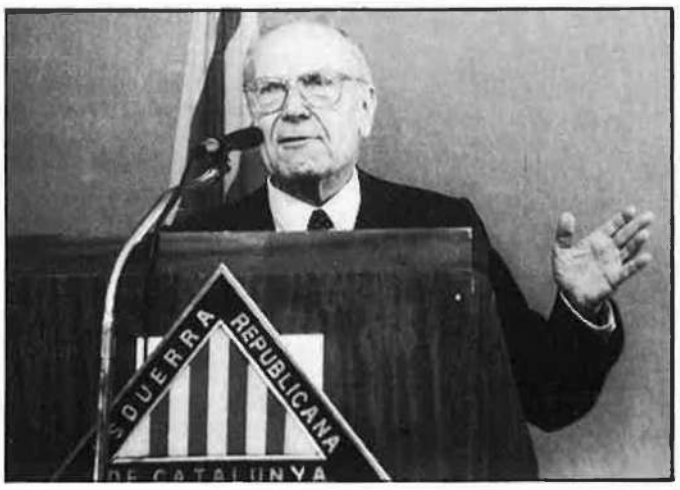
Contra els impostos discriminatoris

Som un col·lectiu amb sentit històric progressista sensibilitzat en la necessària evolució igualitària i qualitativa de la societat.

Amb aquest esperit, hem format el Grup de Contribuents contra els Impostos Discriminatoris, i volem projectar-nos a l'opinió pública fins a esdevenir una associació cívica registrada legalment.

A la nostra resolució ens ha dut el fet d'haver viscut accions de la Inspecció d'Hisenda absolutament injustes, i després d'haver-les analitzades minuciosament (comportaments, mètodes i actuacions recaptadores), que s'aferrissen desmesuradament en la persecució de sector del món del treball que la mateixa reconversió econòmica impulsada ha condemnat a la ruïna, tot primant escandalosament els sectors privilegiats.

Volem defensar per totes les vies legals possibles al contribuent que necessiti ajuda en qüestions puntuals, quan hi hagi o es pugui produir greuge comparatiu, sigui aquest (el contribuent) autònom, assalariat, comerciant, industrial, de

professió liberal, etc., sense oblidar els problemes de la pagesia.

En un vessant global, volem incidir en la societat sobre la necessitat d'anar democratitzant les relacions entre l'administració i el contribuent, fet que creiem absolutament necessari, en aquesta conjuntura històrica de creixement macroeconòmic per les altes esferes que afavoreix els grans negocis, i fa gravitar onerosament el pes de l'estat sobre la petita quota de mercat que tenia el petit i mitjà industrial i comerciant, en el vexatori procés de sobrecarregar les classes productives malmetent-les fins a la seva desaparició, tot afavorint la polarització dels centres de decisió econòmics.

En aquests aspectes globals, n'hi ha un d'específic que volem treballar especialment, conscienciant la societat sobre la depredació fiscal que patim els catalans per part de l'estat, que sobrepassa el bilió i mig de pessetes anuals.

Anotem, doncs, els principis genèrics en què es fonamentaran els Estatuts de l'Associació, resumits en aquests dos punts:

Primer: defensar el contribuent de totes les accions coercitives de l'administració en el cobrament d'impostos que no guardin igualtat i proporcionalitat comparativa.

Segon: crear la plataforma cívica activa que analitzi i exigeixi de les institucions públiques transparència en la recaptació, administració i aplicació —sobretot en la prestació de serveis— dels cabals obtinguts.

Grup de contribuents contra els impostos discriminatoris
Barcelona

Rectificació

En relació a l'article on s'informava de la detenció del jove Macià Manera (EL TEMPS, núm. 268), en el qual s'indicava que l'acció «ha estat conseqüència de ser incriminat com a membre de Terra Lliure per part de les 3 persones detingudes a Barcelona el dia 19 acusades de pertànyer a questa organització —Joan Sánchez Bolet, la seva esposa Dolors Bolancé i el seu fill Fidel—», vull manifestar que aquest extrem és absolutament fals, ja que durant els interrogatoris a què vam ser sotmesos per la policia després d'haver estat detinguts, en cap moment no vam esmentar el nom de Macià Manera i no entenc com és possible que se'ns fes aquesta incriminació, en la qual, d'altra banda, ha caigut tota la premsa que s'ha fet ressò del tema.

Dolors Bolancé
Santa Coloma de Gramanet
(el Barcelonès)

Una TVV també per al Nord

Davant l'anunciada posada en marxa de la televisió i de la ràdio autonòmiques valencianes, com a ciutadà de les terres de Ponent del Principat, vull sumar-me a la iniciativa de fer que aquests mitjans de comunicació valencians arriben a tot Catalunya. A les terres de Lleida, l'estàndard de llengua que fa servir TV3 no ens agrada gens. La unificació fonètica en allò que coneixem com «barceloní» ens sembla un empobriment perillosíssim de la riquesa de tot el nostre àmbit lingüístic on, com és ben sabut, hi ha una diferenciació entre el que s'anomena català «oriental» i «occidental». Doncs bé, com a catalanoparlant de la varietat occidental vull poder escoltar la ràdio i la televisió valencianes, ja que estic segur que m'hi sentiré més identificat que amb la TV3. Cinc anys de televisió pròpia a Catalunya no han estat suficients per a adoptar un estàndard amb el qual ens puguem sentir tots identificats, per això espero que la RTVV ajudi a provocar un canvi en la sensibilitat de la TV3.

Andreu Borrell
Tremp (Pallars Jussà)

¡Ràdio 4-València a les Illes!

El director general de RNE, Enric Sopena, va anunciar a una representació de l'OCB que el va visitar a Palma el passat mes d'abril la posada en marxa d'una emissora de la xarxa pública estatal esclusivament en català/valencià, la qual s'engegarà efectivament com a Ràdio 4-València el pròxim dia 2 d'octubre.

L'OCB/Voltor ha demanat ara al màxim responsable de RNE que les emissions de Ràdio 4-València es puguin rebre a les Illes Balears, per augmentar el coneixement de la realitat del País Valencià a les nostres illes i per contribuir a la normalització lingüística de la ràdio que es rep aquí, que ara per ara és de forma molt majoritària en llengua castellana.

Obra Cultural Balear
Palma de Mallorca

Amb Toni Mestre

Vull expressar la meua més ferma solidaritat cap a un personatge de la vida pública valenciana que sempre ha despertat en mi sentiments d'admiració i simpatia: Toni Mestre.

Quan alguna vegada s'ha suscitat el tema de la llengua estàndard i m'han preguntat sobre les seues característiques sempre he contestat «el valencià de la TVV o de la ràdio hauria de ser el que parla Toni Mestre».

Acostumats com estem a escoltar en Aitana professionals d'una incompetència que clama al cel, sembla mentida que es desaprofite l'excel·lent dicció, la perfecta utilització del lèxic més genuí sense caure en l'artificiositat, la magnífica amenitat en l'exposició de les idees que des de fa 14 anys ha anat acompanyant els programes que ha dirigit Toni Mestre.

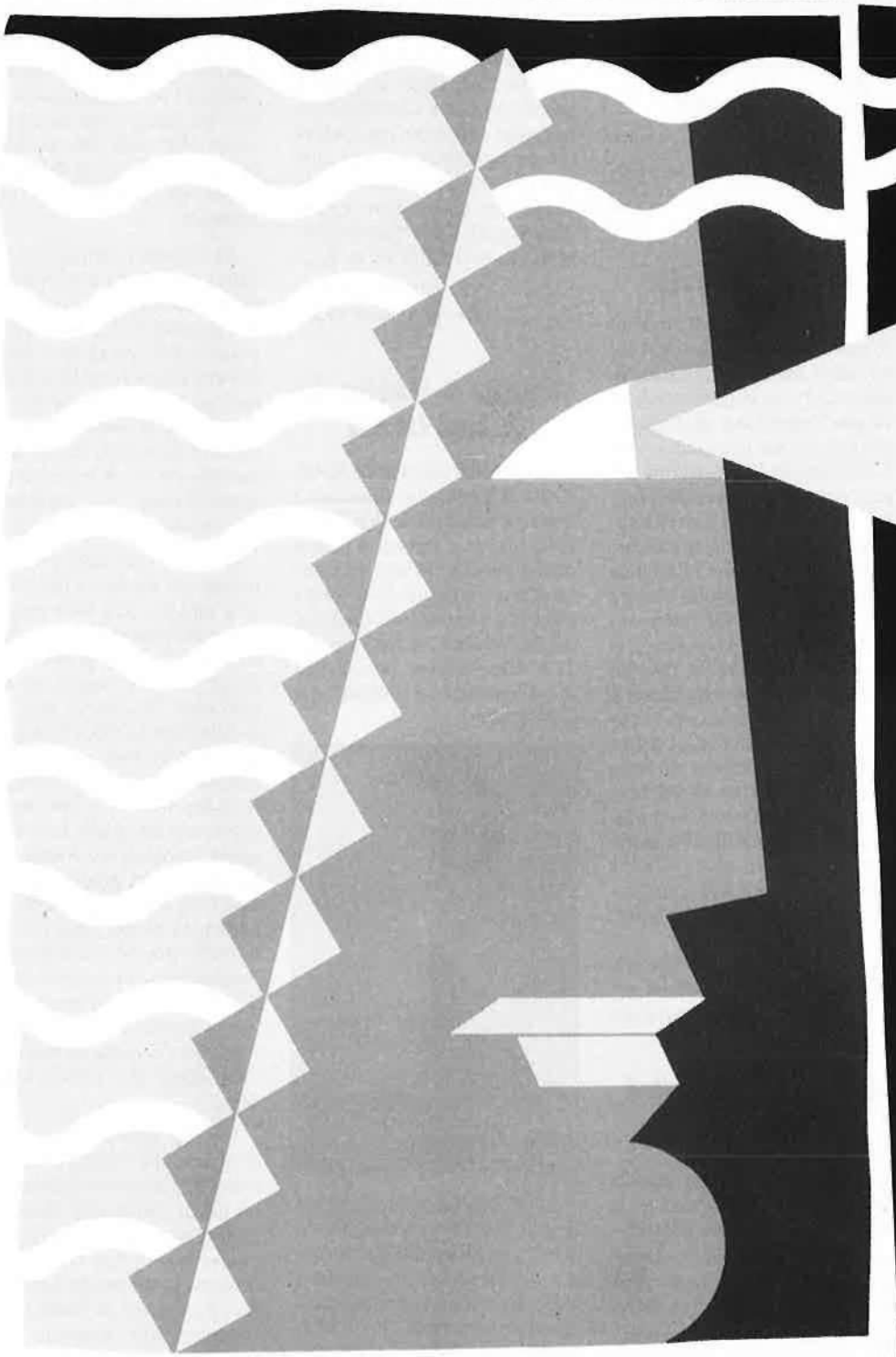
Indignat com estic per la supressió de *De dalt a baix,* únic o, si més no, dels pocs programes que feien servir el valencià en la totalitat de la radiodifusió del País Valencià, en una emissora (Ràdio 4) que fou creada, segons tinc entès, per a normalitzar l'ús de la nostra llengua autòctona, em pregunte quins han estat els motius que deuen haver dut Juan Mascarell (director de Ràdio 4) a bandejar de la programació un espai tan interessant, amb una audiència estable i diversa, que tractava des de l'ecologisme a l'excursionisme passant per la literatura, on els oients participaven sovint a través del telèfon, i on s'abordaven contínuament temes de rabiosa actualitat.

Mentre aquests motius no s'aclaresquen vull manifestar la meua més sincera repugnància, no pel Sr. Mascarell, sinó pels polítics que han fet possible que aquest senyor que tant odia la llengua i la cultura del poble valencià es trobe al front d'una emissora que paguem entre tots.

Fets com aquest evidencien com de lluny ens trobem d'assolir la veritable llibertat com a poble que vol viure en pau.

Xavier Martí i López
Muro (el Comtat)

LA BIENNAL

CARLOS ROLANDO

La Biennal
de Barcelona

Joves Creadors
Europeus

Casa de
la Caritat

Del 5 al
30 d'octubre
1989

Ajuntament de Barcelona

DE BARCELONA

L'ambigüitat d'un decret

Pel decret 4/1989, de 28 de juliol, del president de la Generalitat valenciana, publicat en el *DOGV* del passat 7 d'agost, el govern autonòmic que presideix Joan Lerma ha regulat les subvencions «a les empreses periodístiques editores de publicacions escrites totalment o parcialment en valencià», com també «les ajudes a la creació de noves empreses de premsa local o comarcal i inversió o reconversió tecnològica de les existents». Aquestes disposicions legals són la base que determina la política del govern valencià respecte als mitjans de comunicació escrits en català i les empreses editores de les publicacions no diàries.

La nòmina, tan curta, de mitjans de comunicació d'informació general i en català que hi ha en aquest país fa que els autors del decret hagen redactat un dels articles, el 9è, pensant exclusivament en EL TEMPS. Així, Presidència de la Generalitat valenciana sap perfectament que de publicacions periòdiques:

a) que estiguen escrites íntegrament en valencià,

b) de periodicitat mínima setmanal,

c) que tinguen un mínim de 24 pàgines,

d) que tinguen difusió a tot el territori de la Comunitat valenciana,

e) que tinguen un contingut d'informació i interès general.

DIARI OFICIAL

DE LA GENERALITAT VALENCIANA

Any XII — Dilluns 7 d'agost de 1989 / Lunes 7 de agosto de 1989 — Núm. 1.121

SUMARI

DISPOSICIONS GENERALS

Presidència de la Generalitat

DECRET 4/1989, de 28 de juliol, del President de la Generalitat Valenciana, pel qual es regulen les subvencions a empreses periodístiques editores de publicacions escrites totalment o parcialment en valencià. Pàg. 5544

DECRET 3/1989, de 28 de juliol, del President de la Generalitat Valenciana, pel qual es regulen les ajudes a la creació de noves empreses de premsa local o comarcal i inversió o reconversió tecnològica de les existents. Pàg. 5547

Conselleria de Cultura, Educació i Ciència

ORDRE de 20 de juny de 1989, de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, per la qual es convoquen ajudes per a l'adquisició de llibres de text per alumnes que cursca l'ensenyament bàsic en centres finançats amb fons públics. Pàg. 5550

SUMARIO

DISPOSICIONES GENERALES

Presidencia de la Generalitat

DECRETO 4/1989, de 28 de julio, del Presidente de la Generalitat Valenciana, por el que se regulan las subvenciones a empresas periodísticas editoras de publicaciones escritas total o parcialmente en valenciano. Pág. 5544

DECRETO 3/1989, de 28 de julio, del Presidente de la Generalitat Valenciana, por el que se regulan las ayudas a la creación de nuevas empresas de prensa local o comarcal e inversión o reconversión tecnológica de las existentes. Pág. 5547

Consellería de Cultura, Educación y Ciencia

ORDEN de 20 de junio de 1989, de la Consellería de Cultura, Educación y Ciencia, por la que se convocan ayudas para la adquisición de libros de texto para alumnos que cursan la enseñanza básica en centros financiados con fondos públicos. Pág. 5550

Només n'hi ha aquest setmanari, per la qual cosa, quan en les disposicions transitòries es creen els mòduls que s'aplicaran per a calcular els límits d'aquestes subvencions i resulta que en el cas d'EL TEMPS, la subvenció que teòricament li correspondria per la difusió de l'any 1988 és menys de la meitat del que aquest mateix govern atorgà l'any 1987, la lectura que se'n fa només pot ser negativa.

El decret preveu uns mòduls que, a partir dels primers 100.000 exemplars de tiratge anual, redueixen progressivament la subvenció prevista, això fa que a mesura que les publicacions tenen un tiratge més alt, el mòdul per exemplar baixa fins a una xifra realment ridícula. Penalitzar els tiratges alts revela la falta d'interès real per potenciar els mitjans de comunicació en català normals, competitius i independents. I atenció, que quan ens referim a «tiratges alts» estem parlant de xifres absolutament ridícules en comparació als índexs de lectura que hi ha en països amb els quals, quan interessa, se'ns vol comparar. De manera que el judici sobre política del govern autonòmic respecte a la premsa en valencià no pot ser gens bo, especialment perquè intenta amagar un cert càstig a aquest setmanari i és una mostra més de l'ambigua posició del president Lerma respecte a la normalització lingüística, els mitjans de comunicació i la pluralitat informativa.

Dit això, tan negatiu, és obligat reconèixer el fet positiu que el decret regula també una sèrie d'ajudes per a la creació de noves empreses periodístiques d'àmbit local o comarcal, i per a la reconversió tecnològica de les existents.

En aquest punt, a més, cal recordar que la intenció de Presidència de la Generalitat valenciana era no concedir enguany cap ajuda a la premsa en valencià i que si han canviat d'intenció i han tret aquest decret de circumstàncies ha estat per la pressió de la societat valenciana, des de les centrals sindicals a la Universitat de València, passant per la Confederació Empresarial Valenciana, les dues associacions periodístiques del País Valencià o el presiden del Consell Valencià de Cultura.

D'altra banda, i és una mostra més d'aquesta deplorable actuació, de l'anàlisi de les concessions de noves emissores de FM que ha fet recentment el gabinet autonòmic destaca que cap de les dues entitats que havien sol·licitat una concessió per a fer una programació íntegrament en valencià haja obtingut la llicència. Malgrat que —ja hem vist que només són paraules— en les bases de la convocatòria s'explicitava que s'atendrien especialment els criteris de normalització lingüística i de potenciació del valencià en aquests mitjans.

I tot això, finalment, en l'any en què es continua commemorant el 750 aniversari del poble valencià, una data que hauria de servir com a punt de referència constant, però que el govern valencià oblida sovint. Massa sovint.

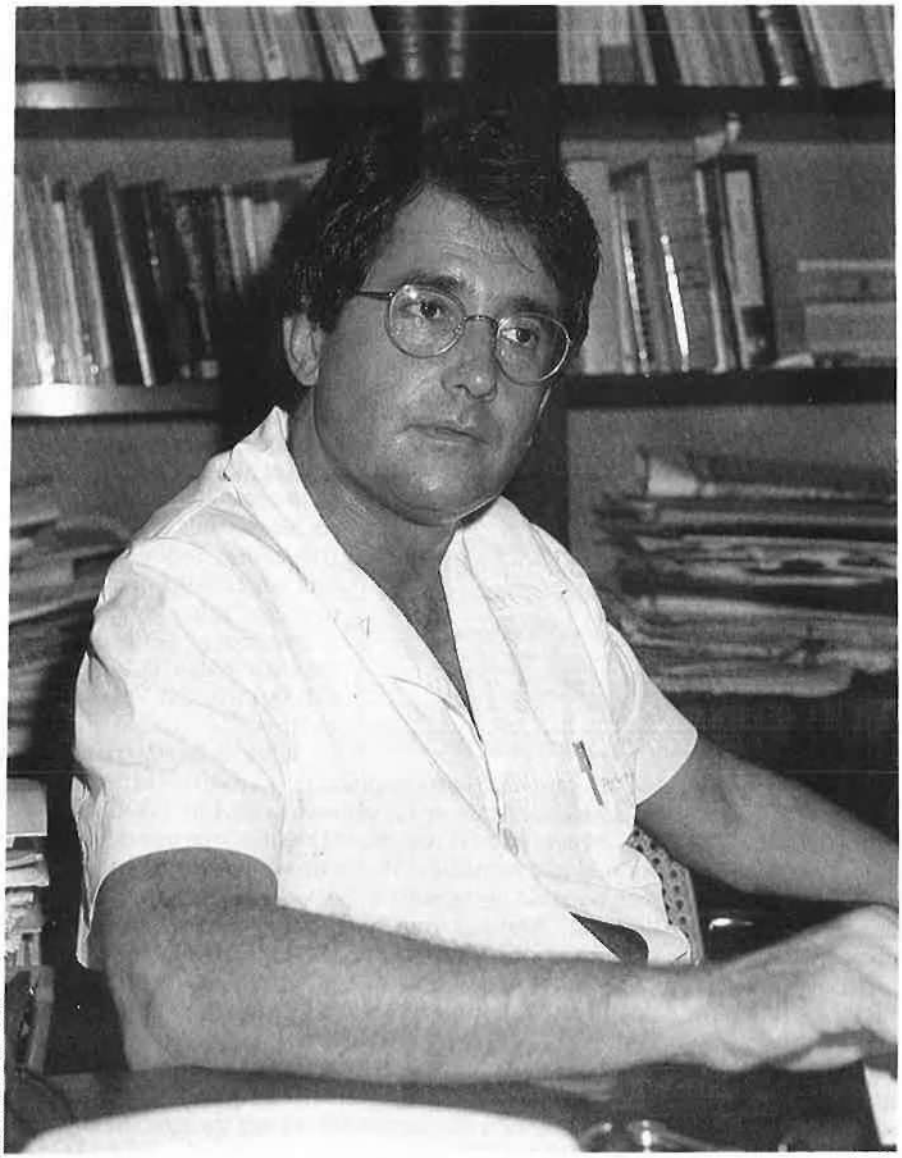
L'AUGMENT DE TEMPERATURA FA PUJAR LA VIOLÈNCIA

Agressivitat d'estiu

L'augment de l'agressivitat que es produeix a l'estiu en comparació a la de la resta de l'any, ve determinat principalment per l'augment de la temperatura, que afecta tant biològicament com psicològicament les persones. A més, però, també hi ha altres factors associats a l'estiu, els factors psico-socials i culturals.

David Pallejà

S'ha demostrat científicament que hi ha una relació directa entre agressivitat i temperatura: a més temperatura correspon major agressivitat. En diverses ocasions quotidianes s'ha comprovat que, quan hi ha hagut un canvi climàtic important en una població determinada o s'han produït avaries en els sistemes d'aire condicionat d'oficines, o en definitiva, s'ha alterat el factor temperatura en un lloc concret augmentant-lo, s'ha observat una actitud més agressiva del que és normal. Aquesta agressivitat en la majoria dels casos es tradueix simplement en un augment dels conflictes interpersonals, en més tensions, en més irritabilitat, i sobretot, en més agressions verbals. Moltes d'aquestes agressions no arriben mai a ser físiques, i menys encara actes delictius. D'aquestes, però, també se'n donen casos a vegades.

DOMÈNEC UMBERT

Dr. Leopold Ortega, professor de psiquiatria de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona.

El mecanisme pel qual la temperatura pot influir en l'actitud de la gent és doble: d'una banda, hi ha un factor biològic, i de l'altra, un factor psicològic. El mecanisme biològic, que encara no es coneix molt bé i que actualment està en estudi, fa que la temperatura activi les estructures cerebrals on radiquen les bases de l'agressivitat (estructures relacionades amb l'hipotàlem). Per una altra banda, l'explicació psicològica d'aquest fenomen (que és complementària, i per tant no exclou la primera, sinó que la complementa) diu que l'agressivitat és una frustració, conseqüència d'una sensació de malestar, de tensió nerviosa i d'incomoditat provocats per la calor (juntament amb altres factors), que fan que l'individu tingui una reacció violenta o agressiva com a reacció davant d'aquesta frustració.

A tot això, evidentment, s'han d'afegir factors socials i culturals que faciliten que una persona tingui malestar a l'estiu: el fet de tenir o no tenir vacances, el fet de tenir o no aire condicionat al cotxe, etc., fan que la gent se senti més o menys *feliç* durant aquesta època, i per tant més o menys agressiva.

El professor de psiquiatria de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, Dr. Leopold Ortega Monasterio, ens fa l'aclariment que «les alteracions de la conducta no tenen, generalment, una causa única. La tuberculosi, la provoca el bacil de Coch, la pneumònia la provoca el pneumococ, etc. Però l'agressivitat, no la provoca un sol factor o element, sinó que hi ha molts factors que un rere l'altre fan que una persona sigui més vulnerable, fins que en un cas concret el factor temperatura pot ser la gota que fa vessar el got, el factor desencadenant, però mai el factor únic».

Dins del tema de l'agressivitat hi ha

uns casos especials que són els de l'autoagressivitat, és a dir, els suïcidis. Segons el Dr. Ortega Monasterio, «s'ha vist que durant l'estiu augmenta bastant el nombre de suïcidis. Abans es pensava que aquests augmentaven més cap a la primavera o a la tardor, però en aquestes estacions de l'any el que augmenten són determinades malalties psíquiques, com per exemple les maníaco-depressives. Això fa que en aquestes estacions hi hagi més suïcidis, però la majoria són deguts a aquestes malalties. En canvi, a l'estiu hi ha molts més suïcidis que no tenen res a veure amb aquestes malalties». Això no vol dir que l'elevada temperatura de l'estiu sigui la causa directa de tots aquests suïcidis, però el fet cert és que hi ha tota una sèrie de factors associats a la calor estiuenca que fan que algunes persones es trobin malament, com per exemple la solitud d'alguns vells quan la família se'n va de vacances i ells no, o la impossibilitat de sortir d'una gran ciutat quan tothom és a la platja, etc. □

EMPAITAR SEXUALMENT LES DONES, UNA REALITAT TRISTAMENT CERTA

Dones marcades

Tomàs Ribera

Josep Maria Creus, encarregat de l'escorxador de pollastres de la Cooperativa Agro-pequària de Guissona (la Segarra), mantenia unes relacions molt peculiars amb gran part de les dones —unes 50— que treballaven sota les seves ordres: es dedicava a empaitar-les sexualment.

Així, per posar un exemple, a una de les noies li va dir que era una puta, i li va demanar preu per anar-se'n al llit amb ell. Aquesta i altres històries semblants s'esdevenien al lloc de treball, on Josep Maria Creus, segons la denúncia presentada per CCOO davant la Inspecció del Treball a Lleida, «excepte a la cadena de guatlles, on hi ha un torn preestablert per escrit, la distribució de les treballadores als altres llocs de treball, és funció discrecional del Sr. Creus i aquest abusa d'aquesta situació per a aïllar aquelles treballadores que vol sotmetre a les contalles sobre la seva vida sexual del cap de setmana, quan no a proposicions de caire sexual, o fins i tot a l'insult...».

L'encarregat en qüestió, les noies que li pregaven que callés la boca, o li responien iradament, les traslladava a les seccions on el treball és més dur: a penjar galls dindis, encaixar pollastres, etc.

El fet que moltes de les treballadores que empaitava sexualment tinguessin contractes laborals de només sis mesos renovables i l'ambient fortament conservador de la Segarra, va fer que durant algun temps tot és mantingués en secret.

Però finalment, algunes treballadores van presentar les seves queixes al president del comitè d'empresa, Manel Lluch, qui va fer saber a tots els treballadors de la Cooperativa Agropequària de Guissona quin era el comportament del Sr. Creus amb les dones que treballaven sota les seves ordres. Sorprenentment, l'empresa, lluny d'obrir una investigació, expedientà

Pep Vázquez, secretari d'organització sindical de CCOO a LLeida.

Manel Lluch amb sis mesos de suspensió d'ocupació i sou.

Tot això passava a les darreries de juny, i el primer *round* acabà amb una manifestació a Guissona, a la qual assistí el secretari general de CCOO, Antonio Gutiérrez.

Segons Pep Vázquez, secretari d'organització sindical de CCOO a Lleida, «en realitat, l'empresa ha expediantat Manel Lluch perquè vol escapçar el moviment sindical, i li ha anat molt bé com a excusa la defensa que Lluch ha fet de la dignitat de les seves companyes».

Pel que fa a l'encarregat Sr. Creus, segons Pep Vázquez «és un poca-solta que s'estava tot el dia dient bajanades a les dones, sempre referides a les seves aventures sexuals. Va arribar a l'insult, i a actuar de forma prepotent, aprofitant-se del seu càrrec i això no es pot tolerar de cap manera».

En la denúncia presentada davant la inspecció del Treball de Lleida, Pep Vázquez demana que «davant la resistència del col·lectiu femení a tractar aquests temes, aquest denunciant proposa a aquesta Inspecció del Treball

Obsessos pertot arreu

L'empaitament sexual de les dones treballadores per part dels seus superiors és, per desgràcia, una fenomen prou estès, tot i que no són gaires els casos que surten a la llum. Entre altres raons per la dificultat d'aportar proves d'uns fets que s'esdevenen gairebé sempre sense testimonis. A més, l'actitud d'alguns jutges davant les denúncies per abús sexual és —valgui la paradoxa— de jutjat de guàrdia.

Així, en una sentència de l'Audiència de Lleida en què es condemnava a només 40.000 pessetes de multa l'empresari de 45 anys Jaume Lluís Fontanet Besó, per haver abusat sexualment de Maria José L. A., de 16 anys, es pot llegir que «al presentarse allí la referida con una minifalda que le daba un aspecto especialmente atrayente, o al menos así le pareció al empresario, que, visiblemente impresionado, le manifestó que si accedia a sus deseos libidinosos le prorrogaria el contrato y la protegería de forma especial». Tot seguit, l'empresari li fot mà a la noia, la qual cosa, segons els jutges que dictaren la sentència, va ser provocada per la noia ja que «aún cuando ciertamente ésta, con su específico vestido, en cierta forma y acaso inocentemente provocó este tipo de reacción en su empresario, que no pudo contenerse en su presencia». Aquests fets s'esdevenien l'agost de l'any passat.

L'abril de l'any que som, Esperança Vivar, de 28 anys, presentà una querella criminal a Alacant, contra Antonio Vicedo, gerent de l'empresa on ella treballava, i que segons la denúncia la va acomiadar per no accedir als seus abusos sexuals.

Aquest mes de juliol el rector de la Universitat d'Alacant, Ramón Martín Mateo, ha obert expedients disciplinaris a José Hinojosa Montalvo i a Arcadio del Castillo, catedràtics d'Història Medieval i Història Antiga, acusats d'empaitar sexualment les alumnes, a les quals prometien bones notes si es deixaven fer.

T.R

que sense perjudici d'altres indagacions que consideri oportunes, interrogui les treballadores (...) de la secció abans esmentada, afectades directament pels fets ara exposats».

El coratge de què han fet gala les tres dones disposades a declarar, sembla, segons ha pogut comprovar EL TEMPS, que s'ha encomanat a altres companyes, que pròximament declararan també davant l'inspector del Treball.

A més, CCOO exigeix que se li aixequi l'expedient, al president del comitè d'empresa, Manel Lluch. Aquest no va voler fer declaracions i sembla afectat per una situació que comença a fer-se gran com una pilota de neu. A més de l'expedient, l'encarregat, Josep Maria Creus, ha interposat a Manel Lluch una querella criminal i li demana dos milions de pessetes d'indemnització per unes declaracions publicades en un setmanari.

Segons Pep Vázquez, «si no readmeten Lluch, les mobilitzacions a Guissona estan assegurades. Pel que fa a l'encarregat, Josep Maria Creus, cal que l'empresa el traslladi a una altra secció de la Cooperativa, on no hi hagi cap dona sota les seves ordres. Amb el seu comportament, és evident que aquesta mesura que exigim és de sentit comú».

Mestrestant, a la Segarra —on la Cooperativa de Guissona és un dels puntals econòmics, en una comarca ja de per si molt deprimida— un mur de silenci cobreix aquest nou cas d'empaitament sexual a un grup de dones treballadores. Tothom tem pel seu lloc de treball, i els de més amunt intenten justificar el seu silenci dient que «la imatge de l'empresa està patint amb aquesta lamentable història».

D'altra banda, fonts de l'advocacia lleidatana han confirmat a EL TEMPS que «per desgràcia, el cas de la cooperativa de Guissona, no és una excepció. Recordem el cas recent de la sentència de la minifaldilla. I d'altres que arriben als nostres bufets, però que no prosperen perquè les dones, a l'hora de la veritat, fan marxa enrere. No és fàcil poder demostrar davant un tribunal aquests casos d'empaitament sexual, entre altres raons perquè els jutges no sempre demostren tenir la sensibilitat que aquests casos requereixen». □

Josep Maria Creus, l'encarregat de la cooperativa de Guissona, segons una denúncia presentada per CCOO, empaita sexualment algunes de les treballadores d'aquesta empresa.

DOMÈNEC UMBERT

Les forces de l'ordre a l'estiu han de vigilar els excessos que comporta la temperatura.

AIXÍ ES MANIFESTA L'AGRESSIVITAT EN UNA GRAN CIUTAT

Barcelona com a pretext

Un recorregut periodístic per diferents zones de Barcelona i el contacte amb persones de diferents oficis serveix per a conèixer els nivells d'agressivitat d'una gran ciutat com Barcelona.

Albert Punsola i Vilar

EL TEMPS ha fet un recorregut pels diversos àmbits on l'agressivitat es manifesta. De vegades, ho fa de forma convencional, però d'altres d'una manera sorprenent i inesperada. Aquesta agressivitat té com a principal objectiu les persones, però ocasionalment també els objectes; i té molts nivells diferents d'intensitat. A més, els protagonistes i testimonis de situacions violentes no ens parlen de solucions, com si allò que han viscut fos sempre inevitable. Per als que no han viscut situacions d'especial tensió, l'agressivitat sembla llunyana.

Francesc Illuesca, un taxista barceloní, ens diu des de l'interior del seu vehicle —que es troba confortablement a l'ombra en una parada de taxis de l'eixample—: «A l'estiu no hi ha més agressivitat, al contrari, la conducció és més fàcil perquè hi ha menys cotxes. L'agressivitat tornarà ben aviat, ara al setembre, quan la ciutat reprengui el seu pols habitual». Aquesta distensió en la conducció s'estén al tracte amb el client, «la gent sembla anar més relaxada, clar que si t'ha de pujar un individu problemàtic, et pujarà igual a l'estiu que a l'hivern i això, no ho evita ningú».

No tot el transport urbà comparteix

aquesta opinió. Per als conductors de la línia 57 —la que descarrega cada matí milers de ciutadans en les recuperades platges barcelonines— l'estiu és una època de l'any particularment agressiva i així ens ho fa saber un conductor veterà: «Anem com sardines en aquesta línia i dic anem perquè jo m'incloc en el contingut d'aquesta gran llauna amb rodes». Això influeix, al seu parer, en el comportament col·lectiu: «Clar que sí, això fa posar nerviòs a qualsevol, de vegades ja no saps qui paga i qui no paga». Els conductors d'aquesta línia han de recórrer sovint a una tècnica senzilla i eficaç per a lluitar contra el seu particular estrès: «senzillament, passem de llarg dues o tres manet, les coses es posen malament». L'experiència d'Àngel Torrado —també taxista— desmenteix en certa mesura el mite dels permisos nadalencs: «Vaig recollir no fa ni quatre dies una parella de joves a Badalona que em va dir d'anar a Blanes, recordo que vaig cometre un greu i gran error en aquell moment: va ser no preguntar-los si portaven prou. Tot el camí va anar bé i, encara que sense gaire conversa, tots dos es van mostrar correctes. Ara bé, tot just entrar a Blanes, la noia va dir que havia de baixar perquè vivia en aquella zona, i així ho va fer. El noi va seguir amb mi fins al centre de la població, jo ja ho veia venir, però no sabia què fer. Quan menys m'ho especial, però que, en defecte d'això últim, tenen un rostre com el ciment: «A l'Eixample, la setmana passada, un 850 es va saltar un semàfor vermell i va anar a xocar contra un taxi que venia per la cruïlla. Doncs bé, l'individu del 850 va sortir del cotxe i va dir-li al taxista que si li donava 50.000 pessetes reconeixeria haver-se saltat el semàfor. En aquest cas, en quedar exculpat el taxista, l'assegurança li pagaria els danys però la broma li costaria 50 bitllets. En cas contrari, el judici es podria complicar i tot plegat sortiria encara més car. No sé què va fer aquell company, però davant d'individus com aquell s'ha de fer una gran esforç per no barallar-s'hi».

RAFA GIL

RAFA GIL

Tant la calor i l'amuntegament —que predisposen a la tensió— com una nit suau i una sola persona poden crear una situació perillosa.

parades, encara que s'enfadin els de baix, així podem respirar».

Però més enllà de la calor o l'amuntegament —que predisposen a la tensió— també una nit de temperatura suau i una sola persona poden determinar una situació més que tensa, directament perillosa. A la seu de la cooperativa Radio Taxi de Barcelona, situada al Poblenou, un taxista de l'Hospitalet ens explica la seva particular odissea nocturna: «No fa ni tres setmanes vaig recollir en un carrer cèntric de Barcelona un jove ben vestit que parlava en català i semblava de bon nivell cultural, em va dir que el dugués a Molins de rei. Quan érem a la carretera entre Molins de Rei i el Papiolet, vaig notar de sobte una cosa metàl·lica que em feia pressió al coll, en un minut em vaig trobar allà, al mig de la foscor, sol i amb la caixa ben buida. No sé si això és violència, però em va fotre ben bé».

Un altre taxista assenyala que això són atracaments d'estiu: «El perill de debò arriba pel Nadal, perquè es concedeixen molts permisos a la Model. Aleshores, quan veus que et puja un individu de mal aspecte que et demana anar al Prat o Santa Coloma de Gra-

rava, el xicot em va dir que parés a la dreta ja que la seva àvia vivia allí mateix. El jove em digué que ella era la que pagaria el taxi però que, clar, primer l'havia d'anar a veure. Jo li vaig dir que l'acompanyava i em respongué que l'esperés a baix, que no tardaria. Vaig fer veure que l'esperava i tan bon punt va pujar, vaig anar corrents a un bar a trucar la policia local; tot just jo sortia del bar, l'individu va començar a córrer ràpidament del portal on havia entrat per iniciar l'esperada fugida. En aquell moment un taxi de Blanes que presencià l'escena li barrà el pas amb el vehicle i, davant del meu astorament, quatre negres ben plantats sortiren del taxi i entre tots reduïren en un tres i no res a l'individu. Un minut més tard la policia local va arribar i, després de detenir el jove de Badalona, em vaig assabentar que havia comès el mateix delicte unes deu vegades. També vaig descobrir que difícilment recuperaria les 5.500 pessetes de l'import del viatge».

Un altre membre de Radio Taxi afirma que totes aquestes històries són ben lamentables, però que encara n'hi ha que ho són més, perquè les protagonitzen persones que no tenen fitxa policial, però que, en defecte d'això últim, tenen un rostre com el ciment: «A l'Eixample, la setmana passada, un 850 es va saltar un semàfor vermell i va anar a xocar contra un taxi que venia per la cruïlla. Doncs bé, l'individu del 850 va sortir del cotxe i va dir-li al taxista que si li donava 50.000 pessetes reconeixeria haver-se saltat el semàfor. En aquest cas, en quedar exculpat el taxista, l'assegurança li pagaria els danys però la broma li costaria 50 bitllets. En cas contrari, el judici es podria complicar i tot plegat sortiria encara més car. No sé què va fer aquell company, però davant d'individus com aquell s'ha de fer una gran esforç per no barallar-s'hi».

Qui també es baralla a diari, verbalment, són les telefonistes de diversos serveis. Una telefonista d'Iberia a l'aeroport del Prat ha declarat a EL TEMPS que a l'estiu la gent perd la paciència per qualsevol motiu i que les vagues i els retards encara atien més el foc: «Afortunadament, les trucades de maleducats només són el 30%, però això és prou per a enervar-te tot el dia, sobretot perquè et culpen de forma histèrica de coses que no són de la teva responsabilitat i això és certament irritant. L'altre dia, li vaig dir a una senyora que m'escridassava pel retard d'un vol, que jo no el comandava i que només estava per a informar-la. Ella em respongué que això, ja ho sabia però que estava tan nerviosa que algú havia de patir-ne les conseqüències i m'havia tocat a mi per respondre al telèfon. Pur cinisme».

Neus Garcia, telefonista de l'Hotel Avenida Palace, no dubta que a l'estiu hi ha més agressivitat, «és quan tenim més incidents. El mes passat, sense anar més lluny, un client amb cara afable i ben vestit va venir a buscar un missatge que teníem per a ell. Una vegada el va llegir, es va transfigurar i em va escridassar, em creia que em volia

DOMÈNEC UMBERT

Està comprovat que, a l'estiu, hi ha un desplaçament de la violència, de les urbs a les zones costaneres.

matar, després va anar a trucar i, finalment, va marxar sense pagar. No li vaig anar al darrere perquè la seva reacció, si li hagués exigit el que devia, era del tot imprevisible». De vegades, entre clients més o menys il·lustres es produeixen trobades una mica tenses, la mateixa telefonista de l'hotel ens explica que no fa gaire l'actor Helmut Berger es va barallar per les escales amb un cantant del grup The Platters, potser el clima mediterrani va potenciar les vel·leïtats racistes de l'ex-*rei de Baviera.*

Hi ha unes telefonistes i uns telefonistes que rarament reben atacs verbals dels seus interlocutors, es tracta dels empleats del nou servei de la Generalitat, el Telèfon de la Infància, creat —entre altres coses— per a recollir denúncies de maltractaments a infants. Segons els responsables d'aquest servei, «normalment truquen més adults i de moment la majoria de trucades han estat per a demanar informació sobre lleure, però en tercer lloc tenim moltes trucades de persones que han observat maltractaments i agressions a infants». El servei és encara massa recent i no hi ha hagut temps de confegir estadístiques sobre els tipus d'agressions i la seva localització social i geogràfica.

Agressivitats variades

D'agressivitat, n'hi ha de moltes classes. Per a Tito Caballé, encarregat de la famosa sala El Molino, l'agressivitat té una sèrie de matisos no necessàriament negatius: excitació, participació, entusiasme, etc. Segons aquest bon coneixedor de la sala, es dóna la paradoxa que la *temperatura* baixa a l'estiu: «El públic a l'estiu està més relaxat, ja que la majoria són de fora i com no coneixen l'espectacle, estan entre sorpresos i desconcertats, això fa que no s'excitin com el client habitual que participa més». El senyor Caballé ens diu també el següent: «Jo diria que l'estat 'ànim del públic no només varia amb l'època de l'any, sinó d'un mes a l'altre. Puc dir-li, perquè treballo aquí, que la reacció del mateix públic no és igual al novembre que al gener».

Fora dels àmbits lúdics, i en alguns indrets, el nerviosisme és l'estat de normalitat. Un lloc particularment propens a la tensió és el servei d'urgències d'un gran hospital, especialment quan la salut o fins i tot la vida d'un familiar o conegut poden estar en perill. Però segons Tània Nolla, supervisora del servei d'urgències de Sant Pau, «aquí estem més relaxats a l'estiu, a més, he de dir que davant, per exemple, d'un cas similar d'accident o malaltia, les reacciones de la gent no tenen cap diferència remarcable d'una estació de l'any a l'altra, més enllà de les diferències de caràcter». Tània afegeix: «Tenim aire condicionat, però no sé si això hi fa alguna cosa».

A falta d'un ésser viu a qui fer la vida impossible, molts *ciutadans* tenen una certa fixació pels objectes. Així, els actes de vandalisme en parcs, jardins i mobiliari urbà de Barcelona costen a l'ajuntament més de 50 milions de pessetes anuals. Segons han informat a EL TEMPS fonts de Parcs i Jardins de l'Ajuntament de Barcelona, «no tenim constància que els actes de vandalisme contra el mobiliari urbà o les plantes augmentin a l'estiu, potser és perquè els brètols se'n van de vacances però no ho sabem ben bé, ja que tampoc puja el nombre de destrosses quan arriba la tardor». Segons Parcs i Jardins, no només no puja el nombre d'actes vandàlics a l'estiu, tampoc ho fa la gravetat: «Darrerament hem tingut destrosses de plantes i flors al Jardí Botànic de Montjuïc i al parc del Putget, però això no és res si ho comparem amb els ànecs que van trobar esventrats i mutilats al parc Vil·la Amèlia en ple mes de març».

Tot i que no hi ha estadístiques sobre el nombre de brètols que se'n van de vacances, hi ha la constatació d'un desplaçament de la violència de les urbs a les zones costaneres típicament turístiques en l'època estival. Un oficial de la policia local de Calella ens parla de l'augment de l'agressivitat en aquesta població que podria ser el paradigma de municipi català que viu de i per al turisme: «Aquí tenim un augment de la violència i la tensió molt notables en aquests mesos. Som una vila d'11.000 habitants i arribem a 70.000, això ja explica moltes coses i, si oblidem les baralles nocturnes a les discoteques, que ja són rutina, podem parlar d'una

tensió constant en la circulació. Amb aquests carrers tan estrets rebem una afluència de vehicles que fan senzillament impossible la fluidesa». En un altre ordre de coses, l'oficial de la policia de Calella diu que se les han de veure amb actituds totalment sorprenents: «L'altre dia uns agents van demanar a tres nois austríacs que per favor deixessin de rebentar una porta metàl·lica a puntellons, feina a la qual estaven dedicant força estona, fins quan va arribar la patrulla. Doncs bé, els tres nois, després de calmar-se i atendre aparentment a les raons, van atacar sobtadament els agents amb molta violència fins que els van haver de detenir».

Atacs a la Rambla

La guàrdia urbana de Barcelona també s'ha hagut d'enfrontar a sobtades agressions que no semblaven justificades per cap circumstància. Segons un oficial d'aquest cos: «N'hem tingut més d'una d'aquest cas recentment. Fa unes dues setmanes, a la Rambla, un agent va cridar l'atenció a un ciutadà estranger que portava el gos sense lligar, la reacció immediata de l'individu va ser dir «ataca» al gos —un pastor alemany—. L'agent va resultar ferit, però tot i així va aconseguir que l'amo del gos fos detingut. Aquest va resultar ser un *peix gros* de la delinqüència internacional, buscat per la Interpol des de feia 9 mesos. Altres vegades les agressions als agents desprenen una aroma fortament etílica, com la que es va produir fa uns quants dies al carrer de Villarroel. Eren les 5 de la matinada i un agent va advertir a uns nois que per la seva seguretat evitessin un tram en obres, els nois no van fer cas i davant d'això l'agent els va fer parar. Després de discutir, se li van abraonar i li van causar diverses contussions. No hi ha dubte que portaven unes quantes copes al damunt».

Segons la Guàrdia Urbana, hi ha un gran nombre de denúncies entre la gent a partir de les 11 de la nit, «però això és lògic, fa calor, la gent va a dormir tard amb la *tele* o l'estèreo engegat i sempre hi ha algú que es molesta i ens truca, el que passa és que normalment qui s'emprenya per sentir una música a les dotze de la nit, el primer que fa es advertir el veí que ens trucarà, i aleshores, quan arribem al lloc de la denúncia, sovint ja no hi ha música. Sabem que no ens han trucat perquè sí, però com que no tenim cap prova, no podem fer-hi res». □

MALLORCA, ESCENARI DE LA VIOLÈNCIA DELS 'HOOLIGANS'

Els excessos dels britànics

M. Payeras

Si la calor afecta o no la persona quant a augmentar la seva agressivitat és una qüestió difícil d'esbrinar. A Mallorca, però any rere any hi ha nombrosos exemples que pot-ser és així.

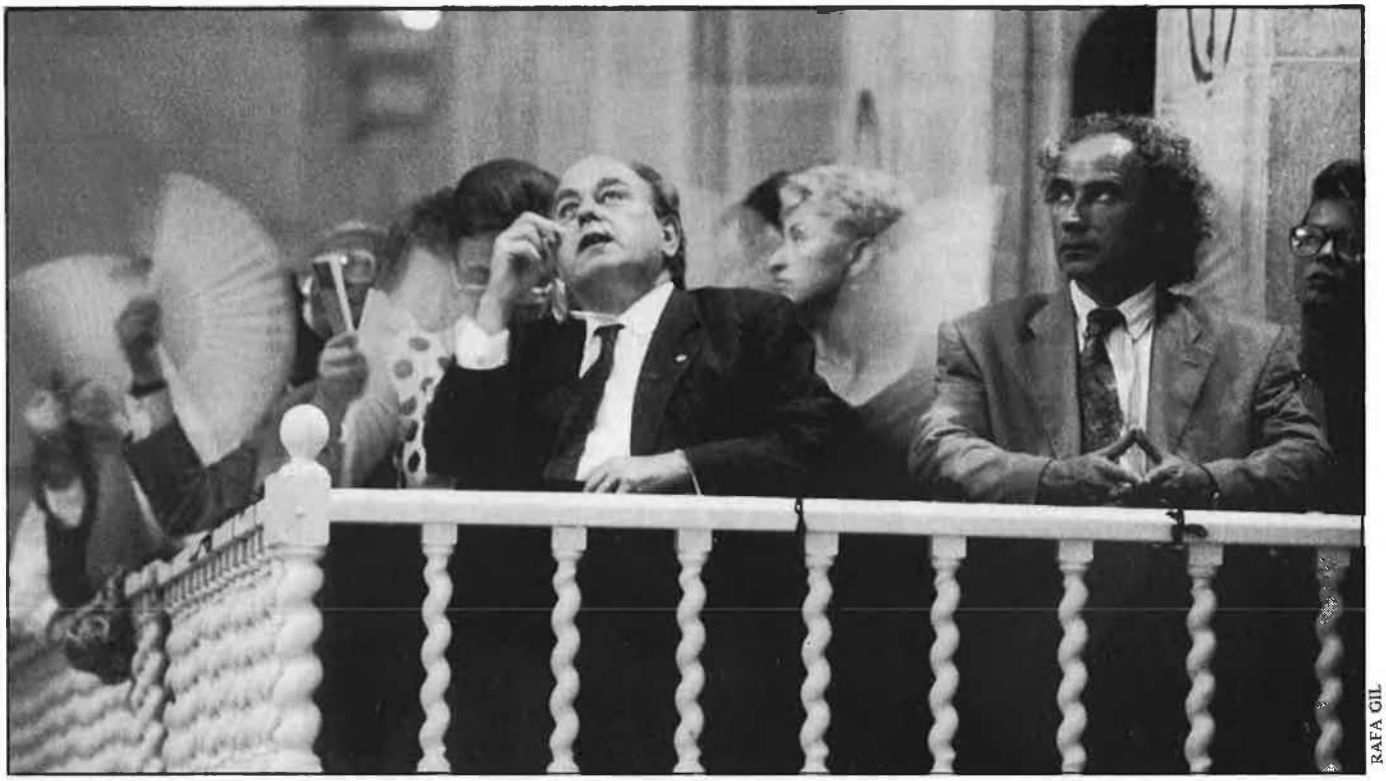
En una de les zones turístiques de més fama arreu d'Europa, Magalluf, hi ha el que probablement és el carrer amb més agressions i violència de tot Balears durant els mesos d'estiu. El carrer de Punta Balena s'ha convertit en escenari d'accions violentes, algunes amb resultat de mort (l'estiu passat, un taxista mallorquí resultà mort durant una baralla amb quatre britànics). Enguany, la darrera setmana de juliol i la primera d'agost s'han produït dos robatoris, diverses baralles i altercats continus. Els protagonistes són sempre els mateixos: joves britànics —entre 17 i 25 anys— que arriben a Mallorca cercant sol i alcohol. I els troben fàcilment. Si tenim en compte que aquest carrer té la major densitat de discoteques i bars, és fàcil comprendre la violència que amb tanta facilitat apareix durant l'estiu.

En una altra zona turística, Palma Nova, que també té com a principals clients els britànics, es donen —durant el juliol i l'agost— alts nivells de violència i agressivitat. No és difícil que desenes d'establiments comercials rebin la visita de lladres o bé vegin destrossat part del comerç per les nombroses baralles —amb llançament de tot tipus d'objectes— que es produeixen en la zona. El cas més curiós és el d'un comerç que es diu Las Malvinas. Amb aquest nom, vertadera provocació per als fàcilment provocables joves britànics, aquest comerç és atracat contínuament. El mes de juny, un grup de *hooligans,* l'atracà i provocà destrosses importants. Cinc joves britànics foren detinguts. Ara, el passat 7 d'agost, un grup de *hooligans,* tots de 17 anys, foren detinguts per idèntics motius.

Però no només són els estrangers els protagonistes de disputes i agressions violentes. El 18 de juny, en una discoteca del port d'Alcúdia, una baralla entre dos joves mallorquins acabà amb els dos a la Residència de la Seguretat Social, amb ferides de caràcter greu. El motiu de la baralla entre Lluís O. S. i Manuel C. M. va ser el simple desacord —segons deia la premsa— en qüestions futbolístiques.

I tornant als joves britànics, els dia 9 d'agost, un anglès, Robert B., de 18 anys, va ser detingut per haver agredit una guàrdia jurat a la platja de Palma, sense que hi hagués, aparentment, cap motiu per a una tal agressió. El jove Robert s'abalançà sobre la guàrdia i li produí ferides greus.

No falta —no podia faltar— tampoc l'agressió de l'home a la dona. És curiós com també els mesos d'estiu es donen més casos d'aquest tipus. Lluís H. D., de 37 anys, fou detingut per la policia de Palma acusat d'haver pegat una pallissa a la seva esposa, que fou trobada inconscient i sagnant per la boca i el nas. Els colps li produïren una commoció cerebral de diagnòstic greu. Els motius semblen haver estat els d'una simple discussió familiar, que, amb l'acalorament, acabà en agressió. □

RAFA GIL

JORDI PUJOL, A ELX: DEL MISTERI A LA NIT DE L'ALBADA

Una jornada particular

La Festa d'Elx, la representació del seu Misteri i la Nit de l'Albada, convocà el president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, a una jornada d'un marcat caràcter cultural. L'absència del president valencià, Joan Lerma, de vacances, hi va ser del tot conspícua.

Josep R. Lluch

La Festa, la celebració del Misteri, a Elx, ha tingut enguany una transcendència especial. La presència, diumenge passat, del president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, i de la seua esposa, Marta Ferrusola, i del conseller de Cultura de la Generalitat valenciana, Cebrià Ciscar, convidats per l'alcalde d'Elx, Manuel Rodríguez, donaren a la representació del Misteri i a la nit de l'Albada una projecció que ultrapassa els límits de la capital del Vinalopó. Els il·licitans reconeixen que al llarg dels segles han estat els forasters, els visitants que han viscut la representació del Misteri, els que millor han entès el seu valor com a peça clau del teatre religiós i, concretament, de la cultura catalana. I diumenge, els aplaudiments i l'emoció dels qui visqueren per primera vegada l'experiència del Misteri asseguren que el seu ressò continuarà creixent.

La jornada del president Pujol i de la seua esposa a Elx tenia com a motiu bàsic l'assistència a la representació d'aquest drama litúrgic que reviu, cada any des del segle XV, l'assumpció i coronació de la Mare de Déu, i l'assistència a un espectacle de llum i trons únic, la nit de l'Albada. A més d'això, però, en aquesta jornada semiprivada al País Valencià, Jordi Pujol i el seu seguici passaren un matí de platja, s'embarcaren en un iot cap a l'illa de Tabarca i prengueren el sol d'agost com uns turistes més, malgrat l'escorta, el seguiment constant dels mitjans de comunicació i la sorpresa curiosa d'aquells que no acabaven de creure's la imatge d'un president de la Generalitat de Catalunya, tan ficat sempre en el seu paper d'home d'estat, en pantalons curts i samarreta.

L'únic parlament durant aquesta visita al País Valencià, la segona en pocs mesos després que el 18 de maig passat s'entrevistara a Castelló de la Plana amb el president valencià, Joan Lerma; el va pronunciar Jordi Pujol al saló de plens de l'Ajuntament d'Elx en una recepció amb els representants del consistori i de les entitats culturals i empresarials de la ciutat que comptà, també, amb la presència del nou governador civil d'Alacant, Pedro Valdecantos, del també nou bisbe de la diòcesi d'Oriola, Francisco Álvarez i de l'exconseller d'educació, Josep Lluís Barceló. Després de la salutació de l'amfitrió, l'alcalde Manuel Rodríguez, Pujol va destacar els motius pels quals havia acceptat la invitació per a acudir a Elx, tot manifestant la seua admiració per la gent de les comarques meridionals del País Valencià «pel gran esperit de treball i sentit de l'esforç que tenen». «Aquestes terres són pobres —va dir—, però sense aigua i sense un

entorn favorable s'ha sabut crear una riquesa enorme, fruit de l'esforç personal i de l'empenta dels seus habitants...».

Finalment, va insistir en el fet que «aquest *Misteri* és una cosa de vostès, dels il·licitants, però no és només una riquesa del País Valencià, també ho és de Catalunya. El *Misteri* és una peça cabdal de la literatura catalana, forma part del nostre fons cultural (...) no podem renunciar a una riquesa cultural nostra i una de les coses comunes que tenim és aquesta...». Pujol va manifestar aquestes idees després de traure a les seues paraules qualsevol interès polític. No obstant això, les preguntes que posteriorment li feren els dos becaris en pràctiques de *Las Provincias,* enviats pel diari per a cobrir l'acte, anaren exclusivament en aquesta línia, buscar la volta a les posicions, clarísimes en qualsevol cas, del president Pujol. També *La Hoja del Lunes* de València destacà especialment aquestes frases en un intent semblant al del diari més conservador de València de crear noves polèmiques i traure vells fantasmes. Carnassa d'estiu.

RAFA GIL

Jordi Pujol passà un dia d'estiu com un turista més.

I després de la recepció, el *Misteri.* A la Basílica de Santa María els convidats pel Patronat de la Festa i per l'ajuntament assistiren durant vora tres hores a l'assaig general de l'obra, una representació extraordinària dels dos actes que precedeix a la Vespra, el dia 14, i la Festa, el dia 15.

Malgrat la calor (al temple la temperatura vorejava els 35 graus), els assistents seguiren amb atenció el desenvolupament de les diferents escenes del drama religiós i aplaudiren fortament en els moments més espectaculars i emotius: el descens de la *magrana* amb l'àngel que anuncia a la Mare de Déu que als tres dies de la seua mort serà coronada reina dels cels, la baixada de l'Araceli amb el cor d'àngels que s'enduen l'ànima de la Mare de Déu, la lluita entre els jueus i els apòstols, l'actuació de Sant Tomàs i, finalment, la impressionant coronació de la Mare de Déu per la Santíssima Trinitat.

A l'eixida, l'ambient era d'entusiasme i satisfacció per la magnífica representació del *Misteri* tal com destacaren tant el president Pujol i la seua esposa, com la resta d'assistents, com ara l'escriptor Manuel Vicent, arribat des del seu refugi a la costa de la Marina; Alfons Llorenç, excepcional coneixedor de la Festa i impulsor i comissari de la magnífica exposició *Món i Mis-*

Una absència

L'absència del president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, fou notòria durant la visita del president Pujol a Elx. Lerma no va voler interrompre les seues vacances a bord del seu iot per la Mediterrània per a acompanyar Pujol durant aquesta jornada, de manera que la més alta representació del govern valencià l'ostentà el conseller de Cultura, Educació i Ciència, Cebrià Ciscar. El protagonisme, doncs, se'l repartiren Pujol i la seua esposa, Cebrià Ciscar i l'amfitrió, l'alcalde d'Elx, Manuel Rodríguez.

Les explicacions *oficials* a aquesta falta d'atenció de Joan Lerma amb el seu homònim de Catalunya insisteixen en el caràcter privat de la visita de Pujol a Elx i que la invitació fou cursada directament per l'ajuntament de la ciutat. No obstant això, ningú pot obviar que després de la llarga conversa entre tots dos presidents a Castelló de la Plana, aquest era un moment magnífic per a repassar una agenda on hi ha anotats amb lletres grosses temes com el Tren d'Alta Velocitat, la recepció de Televisió Valenciana a Catalunya, el transvasament d'aigües de l'Ebre al País Valencià, o l'amenaça que TV3 deixe de veure's més avall de la Sènia.

El govern valencià estigué perfectament representat per Cebrià Ciscar, que compartí la presidència de la taula amb Jordi Pujol durant el sopar ofert per la corporació d'Elx i que disposà d'unes hores magnífiques per a parlar amb el president de la Generalitat de Catalunya, mentre el cap del govern valencià fondejava en qualsevol port del Mediterrani, però l'absència de Lerma fou un comentari generalitzat.

Una presència notòria

L'escriptor Joan Fuster fou l'altra figura d'aquesta jornada. Defugint el protagonisme, Joan Fuster assistí com a convidat d'excepció a l'atapeït programa preparat per a la jornada de la Festa i fou saludat de manera molt efusiva tant pel president Pujol com per la seua esposa, Marta Ferrusola, la qual durant la recepció a l'ajuntament li allargà la mà perquè passara a la primera línia de personalitats, ja que l'escriptor conversava —aliè al protocol— en un segon terme amb un altre dels convidats. La seua senzillesa i naturalitat no amagaven un cert cansament, encara que agraïa les salutacions de molts il·licitans que el reconeixem i li donaven la mà. □

RAFA GIL

Marta Ferrusola i Joan Fuster.

RAFA GIL

El president Pujol conversa amb els actors del Misteri. Al fons, Manuel Rodríguez, alcalde d'Elx.

teri de la Festa d'Elx que fa més de dos anys organitzà la Generalitat valenciana; l'ex-director general de Cultura de la Generalitat valenciana, Emili Soler i l'actual director general de Patrimoni d'aquest departament, Enric Cunat; el mateix bisbe d'Oriola i el governador civil d'Alacant, com també destacats membres del consell polític d'UPV.

Eren vora dos quarts de nou quan acabà el Misteri. Calia sopar i disposar-se a assistir a un altre espectacle, l'altra cara de la Festa, la nit de l'Albada. Després d'un magnífic àpat ofert al president Pujol per la corporació municipal d'Elx, la terrassa de l'edifici que la Caixa d'Estalvis del mediterrani, la CAM, té a l'Hort del Xocolater serví de balcó perfecte per a viure una hora llarga de llum i de trons que supera sense cap dubte la *nit de foc* que cada 19 de març posa el punt i final a les Falles de València. Milers i milers de coets, palmeres de tots els colors i tota mena d'enginys pirotècnics ompliren aquesta nit calenta d'agost. Des de totes les terrasses, des de qualsevol carrer, per tota la ciutat s'elevaven els coets que il·luminaven sense interrupció la nit. Bocabadats, els neòfits en aquest espectacle s'admiraven de la magnitud d'aquell castell de focs artificials repartit per tota la ciutat que donava a la silueta de les palmeres un aspecte inèdit. A les dotze en punt, després que s'hagueren apagat tots els llums de la ciutat, i en una foscor que tan sols la lluna mitigava, el cim de la festa, la Palmera de pirotècnia que avança del dia durant uns segons i que deixa l'estela d'una imatge de la Mareedéu, també de pólvora, cremant dalt del campanar de Santa María. No hi ha comparança; ni la nit de Sant Joan, ni la nit de Sant Josep... la nit de l'Albada a Elx. □

EXCURSIÓ A EIVISSA

anada i tornada en el mateix dia

Amb barco de FLEBASA LINES: DÈNIA-SANT ANTONI (Eivissa)-DÈNIA i autobús gratuït des de/fins a: VALÈNCIA, GANDIA, ALACANT i BENIDORM

COMPLETEU LES VOSTRES VACANCES VISITANT EIVISSA

Eivissa és ací a la vora. Flebasa Lines us porta pel camí més curt. Perquè pugueu tornar en el mateix dia, després d'haver disfrutat d'aquesta illa màgica.
I a més, si voleu, podeu fer un recorregut turístic per l'illa en autocar.
No podeu deixar escapar aquesta oportunitat.
¡Aprofiteu-la!

INFORMEU-VOS EN LA VOSTRA AGÈNCIA DE VIATGES O EN LES NOSTRES OFICINES

DÈNIA: Estació Marítima - Tel. (96) 578 40 11 EIVISSA: Port de Sant Antoni - Tel. (971) 34 28 71

Flebasa Lines

DÈNIA ⇄ EIVISSA El camí més curt

LA MANXA VOL L'AIGUA DEL XÚQUER

El govern central, contra els interessos valencians

Els agricultors valencians no estan disposats a cedir l'aigua del Xúquer als terratinents manxecs, malgrat que el govern central ha autoritzat la creació de més de 50.000 hectàrees de regadiu a Conca i Albacete. Mentre aquesta nova batalla de la «guerra de l'aigua» sembla decisiva, el govern valencià estudia com afrontar les conseqüències d'aquesta decisió.

Pasqual L. Pla

La decisió del govern central d'aprovar un decret on es dóna llum verda a la transformació en regadiu de 68.000 Ha de les províncies de Conca i Albacete ha desenterrat el fantasma d'un nou episodi de la *guerra de l'aigua* entre les comarques centrals del País Valencià i Castella-la Manxa per l'aprofitament de les aigües del riu Xúquer. El Reial Decret, aprovat sense comptar amb els arguments en contra de la Conselleria d'Agricultura de la Generalitat valenciana i sense que estiga aprovat el Pla Hidrològic Nacional, ha obert una campanya d'un sector de la dreta de la ciutat de València contra el govern valencià, el qual acusen de no haver sabut defensar els interessos d'aquest país i de no plantar cara amb prou contundència a les decisions del govern central.

Mentre els portaveus de la Generalitat reconeixen la gravetat de les repercussions d'aquest decret, però reconeixen alhora que la batalla no està perduda i que els drets històrics dels regants valencians seran respectats, la maquinària de propaganda i comunicació d'UV ha trobat un nou motiu per a desacreditar la política del govern socialista de Joan Lerma i ha anunciat que presentarà en les Corts un document de reprovació al president de la Generalitat, una mena de moció de censura que compta amb poques possibilitats d'eixir endavant, ja que les altres forces de l'oposició, especialment el CDS, Esquerra Unida i UPV no semblen gaire disposades a entrar en el joc lerrouxista d'UV.

Fa més de dos anys, concretament la primavera de 1987, ja es va plantejar aquest problema i, curiosament, en els termes exactes en què ara ha esclatat.

En aquell moment les gestions del govern valencià van aturar la decisió d'atorgar aigües de reg a Castella-La Manxa sense que estiguera acabat el Pla Hidrològic Nacional, però en aquest cas, malgrat les converses, les reunions i les pressions del conseller valencià d'Agricultura davant el ministre Carlos Romero i de les gestions al més alt nivell del president de la Generalitat, Joan Lerma, el seu company de

ENTREVISTA AL CONSELLER D'AGRICULTURA, LLUÍS FONT DE MORA

Disposat a guanyar la batalla

Des que es féu públic el polèmic decret del govern central, el partit Unió Valenciana —amb la col·laboració d'un diari local de València— han encetat una campanya duríssima contra el govern valencià per haver perdut aquesta «batalla de l'aigua» amb Castella-la Manxa.

—Aquesta campanya respon a l'estratègia d'una gent, que com que no tenen programa polític juguen sempre amb els sentiments i fan una política de terra cremada, de crear una sensació de desesperança: és feixisme pur. Lògicament, com a oposició que són, han de criticar tot el que consideren criticable, però no hem de fer catastrofisme perquè si els férem cas, els valencians tindríem un complex d'inferioritat enorme. Tornen a utilitzar els vells fantasmes que han tret en altres batalles, com el de la llengua o la bandera, quan volien fer creure que els enemics eren els catalans, etc. Ells, que han estat tota la vida pendents de Madrid, ara apareixen com els millors defensors dels interessos valencians. Fan riure.

—El que és innegable, Sr. conseller, és que el decret s'ha fet públic i que el president de Castella-la Manxa, José Bono, està presumint d'haver guanyat una gran batalla al president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma... ¿Fins a quin punt li han plantat cara?

—Jo sóc testimoni que el nostre president, al llarg dels últims anys, ha plantejat aquest contenciós davant del govern central...

—Sí, però el decret aparegué en el BOE el passat 29 de juliol.

—Sí, sí, és evident, i per això, en el pròxim ple del Consell tractarem aquest tema i decidirem què en fem.

—¿Vostè està decidit que el govern valencià presente un recurs al decret del govern central?

—Sí, sí, jo pense que sí que s'ha de presentar un recurs al decret i, a més, que hem de guanyar-lo, en el sentit de paralitzar la seua aplicació i que quede sense efectes mentre que no es faça un diagnòstic correcte dels cabals de què es disposa, dels eventuals excedents que podrien produir les obres pendents de regulació del Xúquer, així com els criteris de repartiment d'aquests excedents. Nosaltres no estem en contra d'analitzar el problema de l'aprofitament de les aigües del Xúquer i de discutir uns criteris per a repartir-les, del que sí que estem en contra és d'aquest decret del govern central, perquè és inoportú i no és adequat.

—Davant les crítiques de l'oposició per la publicació del decret, ¿vostè s'ha plantejat la possibilitat de dimitir com a conseller?

—No, en absolut, perquè qui m'hauria de fer dimitir és el president Lerma i en tot cas no seria perquè a Madrid el govern central no ha fet cas a les nostres demandes.

—Fa alguns dies que les comarques del Camp de Tarragona han començat a rebre aigües de l'Ebre, gràcies a la posada en marxa del ministransvasament. Les comarques del nord del País Valencià també esperen rebre aigües d'aquest riu de fa molt de temps. ¿En quin punt es troba el procés que ho ha de fer possible?

—Aquesta qüestió tan important l'ha tractada directament el president Lerma amb els presidents de la Ge-

partit i president de la Comunitat de Castella-la Manxa, José Bono, ha guanyat la partida.

Bono està molt ben relacionat amb els ressorts del poder de La Moncloa i compta amb el suport i l'aixopluc d'un altre polític manxec que ha fet carrera a Madrid, el ministre Virgilio Zapatero i segons han declarat a EL TEMPS destacats socialistes valencians, el decret del govern central és un baló d'oxigen ja que el conflicte provocat per l'oposició a la instal·lació d'un camp de tir del Ministeri de Defensa —primer a Cabañeros i ara a Anchuras— en terres d'aquesta comunitat havien deteriorat considerablement la seua imatge com a defensor dels interessos de la població que presideix, davant les exigències del govern central.

El cert és que el Pla Hidrològic Nacional no està encara aprovat, que no hi ha sobrants d'aigua en el riu Xúquer, que una gran part de les 50.000 hectàrees que preveu el decret ja estan sent regades de fa temps amb aigües subterrànies de la conca del Xúquer, que la demanda és cada vegada major

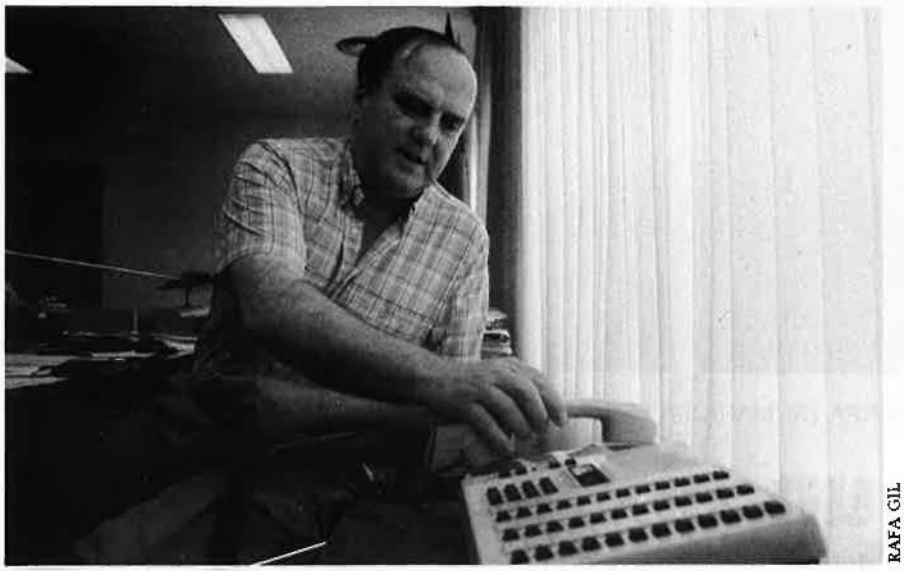

José Bono.

i que els més perjudicats seran, amb tota seguretat, els habitants i els agricultors de les comarques de la Marina i del Vinalopó, ja que, segons es va anunciar fa més de dos anys, aquestes terres serien les beneficiàries del projectat canal Xúquer-Vinalopó, un transvasament que havia de permetre aportar aigua suficient per als conreus de raïm de taula del Vinalopó (amb un valor afegit altíssim, per la gran quantitat de llocs de treball que genera) i posar fi a les restriccions d'aigua que cada any afecten les zones turístiques de la Marina.

Sobre la taula hi ha, sense embuts ni subterfugis, un conflicte d'interessos i de drets teòrics. D'una banda, hi ha el fet evident que el Xúquer, després de travessar part de les províncies de Conca i Albacete és el motor de riquesa agrícola en les comarques de la Ribera i que una disminució dels cabals d'aigua que ara arriben provocaria una vertadera catàstrofe econòmica per a les comarques centrals del País Valencià. Hi ha, doncs, uns drets adquirits sobre aquestes aigües després de moltes dècades d'haver-les fetes servir per al reg.

D'altra banda hi ha, també, els habitants de les terres manxegues per on passa el riu, els quals, fins fa ben pocs anys i per circumstàncies diverses, no han utilitzat aquestes aigües per a

RAFA GIL

neralitat de Catalunya, Jordi Pujol i del govern regional d'Aragó, Hipólito Gómez de las Roces. Paral·lelament, els tècnics estan enllestint un informe on s'han de determinar els sobrants de l'Ebre que es podran utilitzar i la proporció en què una part d'aquests sobrants poden arribar a les comarques del nord del País Valencià.

—¿En quina data considera que les aigües de l'Ebre arribaran al País Valencià?

—Jo crec que en dos o tres anys això serà possible.

—¿També per al 92?

—Sí, perquè aquest tema està molt avançat i ja hi ha construït un canal que es pot aprofitar per a dur les aigües de l'Ebre. No obstant això, l'enemic més important que tenim és Gómez de las Roces, ja que tota la seua política l'ha basada en la defensa de l'aigua tot utilitzant mètodes de propaganda populistes que s'assemblen molt als que fan servir ací els seus correligionaris d'Unió Valenciana, encara que em sembla que els dirigents del PAR tenen més trellat que els d'UV.

—¿A partir de quan s'iniciarà la transformació en regadius de les hectàrees que preveu el decret?

—A mi em sembla que això és una declaració d'intencions i que encara hi ha molts aspectes que caldrà discutir amb tranquil·litat abans que es produesquen aquestes transformacions. El que és evident, des del nostre punt de vista, és que hi ha una prioritat quant a l'ús dels suposats excedents del Xúquer a favor de les comarques de la Marina i el Vinalopó, on l'aigua és totalment insuficient per a mantenir les explotacions agrícoles existents i per atendre la demanda del sector turístic.

—S'ha dit que la ciutat de València, en cas que es fera efectiu el que diu el decret, podria inclús tenir problemes d'abastament d'aigua potable.

—Això és impossible, estiga el govern que estiga i mane qui mane. Primer és l'abastament d'aigua a la població, i és de sentit comú que abans es quedarien els camps secs i sense reg que sense aigua suficient la ciutat de València.

Pasqual L. Pla

transformar en terres de regadiu les planes on pasturen les ovelles i se semra blat, i, en conseqüència, augmentarne la producció i el rendiment. De fa alguns anys, però, els manxecs han alçat la veu dient que ells també volien aprofitar-se del Xúquer, com tradicionalment estaven fent els agricultors valencians, i que tenien uns drets sobre unes aigües que sempre havien vist passar pel mig dels seus camps.

Una decisió política —atorgar aigües a Castella-la Manxa— com la que ha pres el govern central ha fet esclatar el conflicte. Diversos estudis realitzats a proposta del govern manxec indiquen que, amb la mecanització, el reg i l'extensió adequada, el conreu de la dacsa o blat de moro, és més rendible que la taronja. No obstant això, tant l'administració autonòmica, com membres dels sindicats agraris valencians al·leguen que tot i que en algun any la comparació entre el preu en origen de la dacsa i de la taronja puga ser favorable a la primera, la recollida, transport, manipulació en els magatzems i la comercialització dels cítrics valencians generen molta més riquesa i llocs de treball que el cultiu extensiu d'aquella gramínia.

Una disminució dels cabals d'aigua actuals provocaria una severa catstrofe.

«Més rendible, ¿per a qui?», es pregunta un representant dels petits i mitjans agricultors de la Ribera, propietaris d'algunes fanecades de tarongers i que es dediquen a aquest conreu a temps parcial, després de treballar en les fàbriques o indústries de la zona... «més rendible per als grans propietaris que tenen 500, 600 o 1.000 hectàrees, però no per als petits agricultors, i en tot cas, aquesta rendibilitat només serà certa respecte al capital invertit, ja que el conreu de la dacsa genera molt pocs jornals i pocs beneficis afegits». □

AL VOLTANT DE LA SERRA DE MARIOLA LES COMARQUES MIREN A EUROPA

Al sud, un eix alternatiu

Mentre l'estratègia vertebradora del govern espanyol aposta per l'eix Barcelona-Madrid-Sevilla amb l'excusa de la fita històrica del 92, una sèrie de comarques al voltant de l'anomenat Eix de la Mariola destaquen per l'empenta del seu dinamisme econòmic, i es preparen amb força cap a Europa.

David Mira

Situades entre Alacant i València per l'interior, l'Alcoià, la Vall d'Albaida i la Costera superen els 350.000 habitants i una densitat de 150 hab/Km2. Paral·lelament als intents que fa la ciutat d'Alacant per contrarestar els pes excessiu que dóna la capitalitat a València —i dels dubtes de mirar cap a Elx o de lliurar-se a Múrcia— aquesta àrea intermèdia té un important futur. Perquè, a desgrat de la secular marginació de la xarxa principal de comunicacions, l'àrea compresa entre la Costera i la Foia de Castalla ha estat sempre una de les regions capdavanteres de la Mediterrània, i continua sent una de les zones més importants i dinàmiques a les terres interiors del sud. No solament en l'aspecte econòmic i industrial, sinó també geo-estratègicament i sòcio-culturalment, té un gran paper a fer. Aquesta regió interior ha tingut secularment Alcoi com a centre dinamitzador i, malgrat algunes etapes intermèdies de crisi econòmica i industrial, aquesta ciutat (la tercera en població al sud de València, despres d'Alacant i Elx) torna a emergir amb una dinàmica pròpia, i ara més que mai, gràcies a la política de l'alcalde, Josep Sanus —vegeu, com a exemple, l'article sobre la seua revitalització urbanística del núm. 253 d'EL TEMPS—. I és que Alcoi és capital.

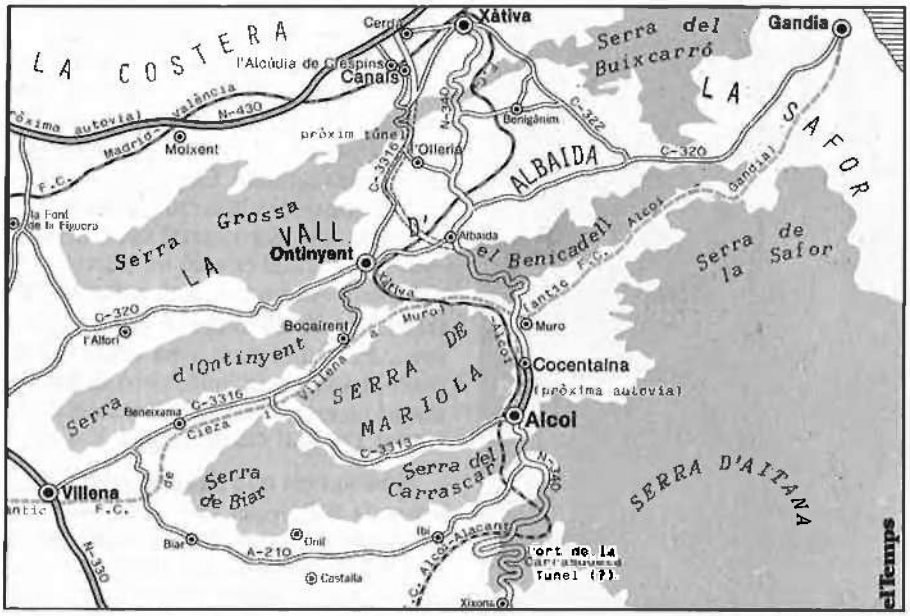
Noves vies a través de la Vall d'Albaida

Podria adduir-se allò de les famoses dificultats orogràfiques d'aquesta zona eminentment muntanyenca, però no és cert. Si es pretenia fer l'«autopista» Madrid-València per la N-III —que no ha deixat mai de ser una carretera d'obstacles— o si es pretén foradar els Pirineus cada cent quilòmetres, per tal de fer passar el trànsit interregional occitano-català, ¿quina raó hi hauria per a no obrir un bon camí interior al sud del País Valencià? Aquest eix de la Mariola és, simplement, vital per a aquestes comarques. Per això, és interessant constatar que, amb la pressió dels sectors més dinàmics d'aquesta regió interior, estan començant a posarse les bases de les noves vies de comunicació que podrien vertebrar aquest eix.

Prenent com a referència Xàtiva, Ontinyent i Alcoi —capitals de la Costera, la Vall d'Albaida i l'Alcoià-Comtat, respectivament— s'està estructurant una nova xarxa de carreteres que, en alguns casos, està bastant avançada.

Basant-se en el desdoblament de la N-430 (pròxima autovia Madrid-València) per la Costera, estan ja pràcticament enllestides les obres de la variant de Canals-l'Alcúdia, que enllaça Cerdà amb les vessants de la Serra Grossa, tradicional barrera per als accessos a la Vall d'Albaida des del nord. El pas es franqueja ací a través del Port de l'Olleria, de màxima dificultat per a l'intens trànsit d'una zona on es concentren els majors polígons industrials de la Vall. De bastants anys ençà, entre les poblacions de la zona afectada, ja era unànime el clam que demanava la supressió d'aquest port, amb la consegüent construcció d'un túnel a través de la Serra Grossa (cal remarcar que, fa quasi un segle, hi hagué un projecte de túnel, del qual s'inicià la perforació en un altre punt del port, quedant posteriorment desestimat). Finalment, el febrer passat, el Consell valencià va aprovar tot el pla de millora del traçat Xàtiva-Alcoi, que inclou l'obertura del Túnel de l'Olleria. A través d'aquest, s'unirà la nova variant des de Cerdà amb un nou traçat —a través de la Vall d'Albaida— que es basarà en part en la C-3316, per a confluir en el Port d'Albaida amb la N-340. Aquesta nova ruta desplaçarà l'actual carretera nacional que travessa el centre de la Vall, enllaçant i descongestionant alhora la més densa zona industrial compresa en el triàngle l'Olleria-Ontinyent-Albaida. La connexió d'aquesta comarca amb l'Alcoià-Comtat millorarà el seu traçat a través del Port d'Albaida i, ja al peu de la Serra de Mariola, estan avançades a hores d'ara les obres de desdoblament de la N-340 en el punt de trànsit més intens, transformant aquest tram en la pròxima autovia Alcoi-Cocentaina.

Al sud d'Alcoi és on hi ha el punt feble d'aquest eix per la N-340, en la relativament pròxima connexió amb Alacant: el Port de la Carrasqueta, entre Alcoi i Xixona, on el MOPU encara no s'ha decidit per la possible construcció d'un túnel, a pesar de la

Comarques que envolten la Serra de Mariola.

inclusió d'aquest projecte en el pla de desenvolupament regional presentat a la Comunitat Econòmica Europea.

Més eixos encara

La vertebració d'aquest eix València-Alacant per la Mariola, articularia definitivament les rutes transversals, que assolirien la importància real de les zones que comuniquen, sobretot —a través de la Vall d'Albaida— el gran eix transversal de la C-320, de la Font de la Figuera al Grau de Gandia, amb centre a la important cruïlla de la subcomarca industrial d'Ontinyent.

Però no menys importància tenen els eixos transversals que, recolzats en la C-3316 s'una banda i la N-340 de l'altra, articulen les denses zones industrials que hi ha a les valls del voltant de les serres de Mariola i del Carrascar: Bocairent i Banyeres amb Muro, Cocentaina i Alcoi; i des de la Vall de Beneixama-Biar a la Foia de Castalla, amb Ibi, Onil i Alcoi-Xixona.

Les eixides a la mar serien de cabdal importància per a aquesta àrea. Els empresaris de l'Alcoià-Comtat ja començaren a demanar amb una certa insistència l'eixida —amb una via ràpida— de la Mariola a Gandia, a través de la Serra de la Safor, tot seguint el traçat de l'antic F.C. de via estreta, riu Serpis avall, la qual cosa representaria una destrossa ecològica irreparable per a aquesta zona. Ací és on també podria jugar un paper fonamental la Vall d'Albaida que, a través d'una millora en el traçat de la C-320, podria canalitzar les rutes Xàtiva-Gandia (per la C-322) i Mariola-Gandia —des del Port d'Albaida— a través de la part oriental de la Vall. Amb aquesta eixida al port de Gandia i, des d'allí al port de Dénia, l'interior quedaria perfectament vertebrat.

La via morta

L'altra via de comunicació que donaria consistència a aquest eix de la Mariola és la del ferrocarril Xàtiva-

Un món vora la serra

A la muntanyenca zona situada entre Xàtiva i la Serra d'Aitana o entre Villena i la Safor, es troba una confusa orografia que els geògrafs solen anomenar la Serralada d'Alcoi, que comprèn les comarques que coneixem com la Vall d'Albaida i l'Alcoià-Comtat, més la Foia de Xixona al sud. Aquesta està composta per una sèrie de valls, foies i altiplans, tancades per una successió de serres en arc, que s'agrupen al voltant de la Serra de Mariola, al centre d'aquesta àrea.

Al nord-est d'aquesta zona —una part de la Vall d'Albaida— i a l'extrem més occidental —l'Alforí de Fontanars i la Vall de Beneixama— continua predominant l'activitat agrícola, essent aquestes tres subcomarques uns nuclis de gran producció vitivinícola, fruitera i cerealística.

Però és la indústria la que concentra la major activitat de l'àrea. El principal grup d'indústries metal·lúrgiques estan situades a Alcoi i la rodalia, com també les de paper i químiques; també n'hi ha d'aquestes darreres en les seues derivacions de plàstics i envasos al nord de la Vall d'Albaida. Indústries ceràmiques i de la construcció n'hi ha disperses per tota la zona i especialment a una i altra banda de la Serra del Benicadell. Quant a les indústries del vidre, es troben concentrades sobretot a l'Olleria —amb la major part de la producció espanyola— i a altres pobles del nord de la Vall d'Albaida. Més del 80% de la producció estatal del sector dels joguets s'agrupa en la subcomarca d'Ibi —principalment— i també a Onil, Biar i Castalla. I la majoria —la «majoria absoluta» podríem dir— de l'elaboració dels torrons té el seu nucli d'irradiació a Xixona, situada entre Alcoi i Alacant.

Tot i així, és la indústria tèxtil la que té una major i més antiga implantació a la zona i supera aclaparadorament el conjunt de la resta d'indústries que hem anomenat. Aquesta indústria, que començà establint-se en el curs dels barrancs i rius de les zones muntanyenques, ha anat abandonant aquestes progressivament, i ara les seues instal·lacions fabrils o de grans factories es concentren als polígons industrials, que han anat envaint els bancals vora les poblacions i desplaçant totalment l'agricultura. La primitiva concentració d'indústria tèxtil s'ha expandit al llarg del temps i, a l'eix Alcoi-Bocairent-Ontinyent i els nuclis secundaris del voltant —Banyeres-Cocentaina-Muro—, s'hi han afegit posteriorment nuclis menors, com Albaida, Agullent i Benilloba. Així doncs, amb la influència d'aquests nuclis industrials, s'ha conformat una regió econòmica d'alta especialització tèxtil, que ja engloba uns 34 municipis situats entre la Serra Grossa i l'Aitana —de nord a sud— i la Vall de Planes i Banyeres —d'est a oest. Aquesta densa àrea, que ja ha començat a anomenar-se la regió tèxtil d'Alcoi-Ontinyent, és només superada als Països Catalans per la regió Vallès-Barcelonès —amb la qual sempre ha mantingut una estreta relació—, i constitueix un dels eixos econòmics fonamentals del país. □

Renfe té a les seues mans el futur de l'eix ferroviari Alacant-Alcoi-València.

Alcoi... si l'estatal i centralista Renfe no haguera afavorit sempre la política d'interrupció dels traçats ferroviaris València-Alacant; encara cal circular fins a l'altiplà manxec de La Encina per tal de viatjar amb tren entre les dues capitals. El greuge augmenta si es considera la circumstància que el traçat del ferrocarril està acabat —des de l'actual estació terminal d'Alcoi fins a Alacant— amb totes les infrastructures de túnels i ponts inclosos... Periòdicament s'ha demanat la prolongació de la línia, però la Renfe també ha amenaçat periòdicament amb tancar l'actual entre Alcoi i Xàtiva.

Si bé és cert que aquesta línia fèrria no seria útil —pel seu traçat dificultós— per als futurs TGVs, no és menys cert que acompliria un gran paper vertebrador d'aquestes importants àrees industrials i, sobretot, de València a Alacant. I que pot tenir la importància que s'assigna actualment a línies ferroviaries com, per exemple, la Barcelona-Puigcerdà, d'un traçat semblant; a més de l'avantatge ecològic que representa una línia ferroviària en una zona industrial i densament poblada... sempre que la Renfe fòra eficient. □

1er FESTIVAL INTERNACIONAL DE PERFORMANCES I POESIA D'ACCIÓ A PENÍSCOLA

PROGRAMA

TOTS ELS ACTES ES REALITZARAN AL CASTELL DE PENÍSCOLA...

Dilluns, 21 d'agost

a les 20 h.	Propostes poètiques, llibres objecte i poesia procés	Inauguració de l'exposició del poeta visual Bartolomé Ferrando
a les 22.30 h.	En breu sojorn indesxifrable	Acció poètica de J. M. Calleja
a les 23 h.	Le troisième mot	Acció poètica de Julien Blaine Violí: Taré Darias

Dimarts, 22 d'agost

a les 22.30 h.	Concert per mezzo-soprano i gallina amb orquestra absent	Acció poètica de montserrat Anfruns
a les 23 h.	Soneto lírico sobre o erotismo	Acció poètica de Fernando Aguiar
a les 23.30 h.		Performance de Richard Martel

Dimecres, 23 d'agost

a les 22.30 h.	Questioni di stile (sul poema larsen)	Poesia sonora i d'acció a càrrec de Giovanni Fontana
a les 23 h.	Laberinto de lenguajes inter-media	Performance de Concha Jerez (col·laboració, gravació: J. Iges)
a les 23.30 h.	The price of this performance is 50.000 pts.	Performance d'Eric Andersen

PROGRAMES DE TREBALL-FORMACIÓ QUE GESTIONEN ELS AJUNTAMENTS

Tallers-escola: mà d'obra a preus de saldo

Les escoles-taller han pujat com l'escuma en els darrers mesos. Els pressupostos destinats per l'INEM i el Fons Social Europeu són importants i els ajuntaments no han desaprofitat l'ocasió. Malgrat que aquesta fórmula de treball-formació és força interessant, les irregularitats han començat a aparèixer.

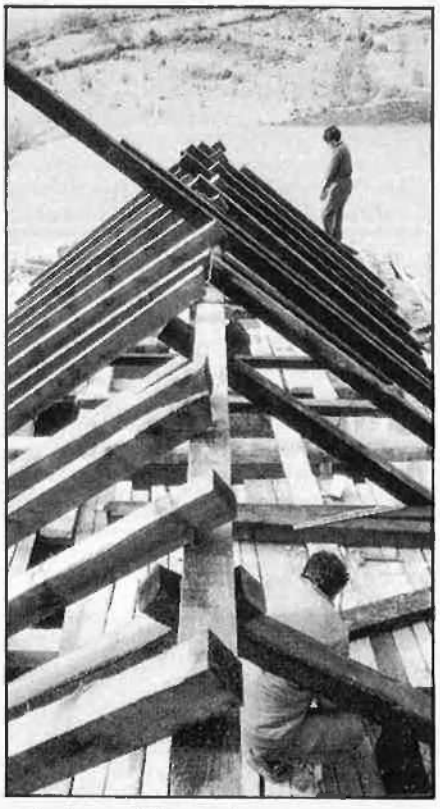
Nel·lo Pellicer

L'ordre ministerial del 29 de març de 1988 regula un dels pilars fonamentals, juntament amb el Pla de Formació i Inserció Professional, de la política de creació de treball per a joves del govern socialista. Aquest document regularitza la creació de les escoles-taller i les cases-ofici, dues modalitats de treball associat, importades d'Europa, que el govern socialista ha creat amb l'objecte de reduir la taxa d'atur dels joves.

Aquesta fórmula té com a finalitat qualificar desocupats, preferentment menors de vint-i-cinc anys, en ocupacions relacionades amb la recuperació del patrimoni artístic, la rehabilitació dels entorns urbans o la millora del medi ambient. El projecte preveu una fase de formació professional i una altra de treball que no poden ser inferiors a un any ni superiors a tres.

Les escoles-taller i les cases-ofici (versió urbana del taller-escola) són programes públics de treball-formació que promouen i gestionen els ajuntaments. Durant l'any 1988 el pressupost global per a aquestes activitats ha estat de més de 30.000 milions de pessetes. L'INEM n'ha aportat uns 15.000 i la resta ha estat finançada al 50% pel Ministeri de Treball i el Fons Social Europeu.

Més d'un any després d'iniciada aquesta experiència al País Valencià, la fórmula es mostra irregular i ineficaç. Sobretot si tenim en compte la quantitat de recursos de què es disposa. Mentre uns gaudeixen de personal qualificat per a l'ensenyament i els ta-

Objectiu: qualificar els joves.

Estiu

NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

BARCELONA 2080 I ALTRES CONTES IMPROBABLES

Víctor Mora
«El Mirall i el Temps»

Una imaginació desbridada i unes dots de fabulació poc comunes es manifesten a *Barcelona 2080 i altres contes improbables*.

Editorial Laia

LA DAMA DEL PAÍS DEL SOL

J. M. Palau i Camps
Col·lecció l'Eclèctica, 2
850 ptes.

D'unes cendres pot sortir una mort que ho creme tot.

Edicions BROMERA

ALFABET

Josep Palàcios
Col·lecció Narrativa, 7

A mig camí entre Poe i Borges, 26 relats inquietants que consagren un gran escriptor. Un llibre extraordinari que els lectors informats esperen de fa temps.

EDITORIAL EMPÚRIES

LA CORONA SENSE FULLES

Gianni Padoan
Col·lecció Cronos

Una reconstrucció novel·lada dels Jocs Olímpics de la Grècia antiga.

GREGAL LLIBRES
consorci d'editors valencians s.a.

EL NOU PINOTXO

Christine Nosthinger
Col·lecció «Gregal Llibres»

El nou Pinotxo, adaptat al món i als comportaments d'avui, recrea el famós personatge, que ja ha fet cent anys, il·lustrat a tot color per Nikolaus Heidelbach.

LA GALERA, S. A., EDITORIAL

L'AMIC DEL VENT

Francesc Lleal
(Fora de col·lecció)

EDITORIAL TRES I QUATRE

GUIA DE FORASTERS

Vicent Ribes
L'Ham, 5. 53 pàgs.

A partir d'uns anuncis de diari rigorosament històrics, l'autor ha imaginat una acció que transcorre a la València de la primeria del segle XIX.

curial

LA NIT VERMELLA

Isidre Grau
Il·lustració d'Anna Manel·la

Crònica d'una mutació sentimental, la història d'un triangle amorós vista des d'un quart angle.

Edicions Proa

COLL DE SERPS

Cremades i Arlandis
Narratives 3i4, núm. 7

La història d'un home que volia ser soldat i que fou alu-sellat. «Premi Sant Jordi de novel·la 1977»

EDITORIAL TRES I QUATRE

ELS PRIMERS QUARANTA-NOU CONTES

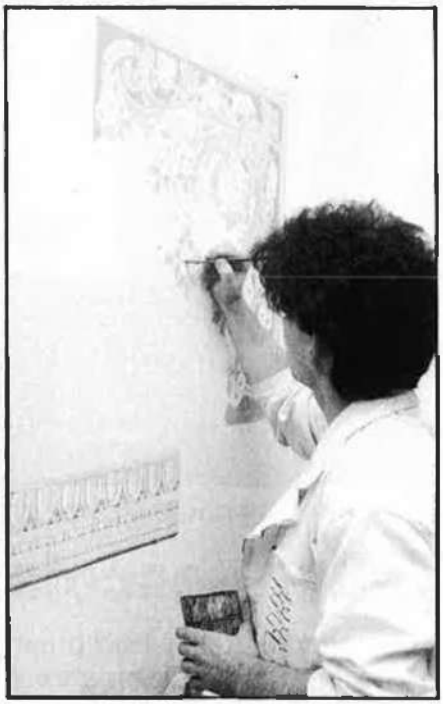
Ernest Hemingway. Les Millors Obres de la Literatura Universal/Segle XX, 36, 432 pàgines.

«Al llarg d'aquest llibre el lector es convenç que Hemingway és el millor escriptor de narracions curtes en llengua anglesa.» (The New Yorker.)

llers funcionen de manera coordinada, altres estan en les mans de contractats mancats de qualsevol mena de formació pedagògica. Així, els tallers-escola s'assemblen, en ocasions, més a un campament d'estiu on predomina la improvisació que al projecte de treball i formació per a joves que originalment són.

Irregularitats laborals

Segons un document de l'organització sindical Comissions Obreres, «l'ordre ministerial que regula les escoles-

La qualificació dels professors és insuficient.

taller no forma part de cap projecte global i es caracteritza per deixar molts aspectes en l'aire». A més, no defineix quins han de ser els criteris de selecció dels alumnes ni com s'han d'agrupar aquests, cosa que produeix desfasaments entre uns i altres. Pel que fa als monitors, no han superat cap prova d'idoneïtat i per raó del caràcter artesanal de les matèries, la major part dels professors manquen de tot tipus de formació pedagògica.

Un dels focus d'irregularitats més important és el de les contractacions d'alumnes i monitors. Aquestes queden en mans del centre promotor, que és qui escull el model de contracte. Així, en els darrers mesos, han començat a aparèixer els primers problemes pel fet que quasi la totalitat dels contractes són o bé d'obra o bé a temps parcial i no contemplen, ni de bon tros, els salaris-conveni. Els contractes no sobrepassen el 75% del salari mínim interprofessional, que està actualment en

Joves per a recuperar el patrimoni.

Inversió pressupostada l'any 1988 per als tallers-escola i les cases-ofici dels Països Catalans

	Tallers-escola i cases-ofici	*Alumnes*	*Inversió any 1988/ptes.*
Les Illes Balears	**4**	**82**	**135.500.000**
Catalunya	**52**	**3.108**	**3.348.500.000**
País Valenclà	**26**	**1.332**	**2.549.580.000**

46.680 pessetes. A causa dels diferents criteris de programació, les relacions laborals interrompudes són molt freqüents, com també els retards a cobrar els primers quatre mesos de formació que subvenciona l'INEM.

«S'observa —diu el document de CCOO— com les institucions s'aferren a les escoles-taller, ja que aquestes representen una forma més de disposar de mà d'obra barata per a satisfer les necessitats municipals». Durant les últimes setmanes, una gran part dels alumnes del taller-escola de Quartell (prop de Sagunt) han dedicat algunes jornades a confeccionar unes estructures de ferro decorades amb bombetes per a engalanar els carrers del poble durant les festes locals que s'han celebrat fa unes setmanes. Una activitat que, segons l'alcalde, forma part dels tallers; tant del de forja, com del de medi ambient i del de ceràmica. L'alcalde de Quartell, Francesc Huguet, no dubta a afirmar que els tallers-escola «són empreses de l'ajuntament».

Dins del capítol d'irregularitats, en els darrers mesos s'han donat casos de pressions envers els alumnes. A Alzira, capital de la Ribera Alta, s'han donat, segons fonts sindicals, actituds despòtiques per part del seu director, Agustí Ferrer Clari, envers un grup d'alumnes, a més d'utilitzar el temps de formació en altres activitats diferents de les estipulades pels programes del taller de construcció i restauració allí existents. En aquests moments la plaça de director del centre d'Alzira està vacant. També pel mes de maig, a Bétera (Camp del Túria), un grup de set alumnes van ser pressionats per a abandonar el curs i se'ls amenaçà, des de la direcció, de no renovar-los el contracte.

Segons el document de CCOO, el programa d'escoles-taller no ofereix cap garantia laboral a alumnes i professors. Tampoc estableix quina serà la qualificació professional de l'alumne una vegada finalitzat el període de permanència, sinó que es limita a obtenir una certificació de professionalitat i assistència.

Rentar les pedres

Quasi tots els tallers-escola que funcionen al País Valencià, Catalunya i les Illes en aquests moments contemplen projectes de restauració i recuperació del patrimoni artístic. Dins d'aquestes intervencions n'hi ha algunes que es realitzen en importants enclavaments patrimonials, com és el cas, al País Valencià, de les sitges de Burjassot, els voltants del castell de Cullera i Sagunt o el centre històric de Requena. A Catalunya destaca la intervenció de l'entorn del Monestir de Sant Cugat del Vallès, o els jardins d'Horta a Barcelona.

Tots aquests projectes, en el cas del País Valencià, han estat supervisats per la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana. Quan no ha existit aquest projecte, la intervenció no s'ha autoritzat, com fou el cas de la proposta de restauració i rehabilitació del poblat ibèric de Sant Miquel de Llíria.

Quant a la formació dels monitors, no hi ha normativa i com que es tracta d'artesania, en la majoria de casos la seua formació és molt irregular, explica Carme Aranegui, cap de servei de la Direcció General del Patrimoni Cultural. Malgrat tot, «l'experiència és molt beneficiosa —diu Carme Aranegui—, perquè, a més de fomentar l'educació dels joves, permet restaurar una gran part del patrimoni. En termes generals hi ha hagut casos molt positius, com el taller de Dénia, amb una gran incidència de conscienciació sobre la població; altres han tingut resultats mediocres per falta de coordinació».

El director de l'Escola d'Arts i Oficis de València, Carlos Sevilla Corella, lamenta la descoordinació entre els tallers-escola i els organismes educatius. Per a ell, «hi ha una potenciació política dels ensenyaments semblants als nostres. Concretament, de les escoles-taller que es financen amb diners públics».

Tothom coincideix a afirmar la validesa de la fórmula de les escoles-taller. Una modalitat de treball associat que ha donat resultats positius tant a països com França o Alemanya com a indrets del País Valencià pioners en aquests programes formatius com és el cas de Dénia (Marina Alta).

Les irregularitats detectades se centren en el terreny de la gestió, decisions que estan en les mans d'administradors i monitors. □

*Josep Lluís Pedragosa i Raduà**

Seguretat vial: cosa de tots

Que la societat espanyola, i la catalana en concret, estan molt preocupades per l'escalada d'accidents de circulació dels darrers anys, ho demostra que en poc temps les institucions que entenen directament o indirectament en aquesta matèria s'han mobilitzat per adoptar mesures. A ningú escapa que en els darrers dos mesos el consell de ministres ha aprovat el Plan Nacional de Seguridad Vial per a 1989, amb un paquet important de mesures genèriques per a desenvolupar en els diferents àmbits geogràfics i funcionals de l'estat, i que el Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya ha decidit crear una Gerència de Seguretat Vial amb el missatge que la màxima institució de Catalunya no pot romandre aliena a un problema social tan greu com és el de la pèrdua de vides humanes que de forma tan inútil es produeix en alarmant progressió.

Aquesta important confluència de voluntats institucionals es produeix igualment en un marc d'alta sensibilització sobre el problema a nivell europeu, i el govern de la Comunitat Econòmica Europea ja va establint directrius i pautes que incideixen en els diferents aspectes de millora de la seguretat dels conductors, vianants, vies i vehicles. Però a l'altre extrem de la cadena d'òrgans implicats, s'observa també una inquietud remarcable en administracions municipals i provincials que manifesten públicament la necessitat d'afrontar el problema i executar actuacions puntuals per a incidir en determinats aspectes de la seguretat de la circulació en carrers i carreteres. Tampoc se'ns amaga que a Catalunya existeix una vibració continguda en entitats, empreses, òrgans col·legiats, gremis i federacions professionals de les diverses branques de l'automòbil que promouen també per la seva part, entre els seus associats, actuacions preventives tendents a la millora de la seguretat en les vies públiques.

Es pressent, doncs, que hi ha l'ambient propici per a presentar entre tots una dura batalla als accidents de trànsit. Es tracta de reservar totes les energies dels responsables de cada àmbit a aconseguir un objectiu comú, que és el de crear l'any 1989 un clima de prevenció en la societat catalana amb un ordenat aprofitament de totes les iniciatives que en aquest moment estiguin en marxa, però, paral·lelament, s'ha de preparar un programa d'actuacions eficaç per a 1990 que constitueixi un Pla Català de Seguretat Vial recolzat en el marc del Plan Nacional de Seguridad Vial, annex a aquest si calgués, concebut per tècnics, revisat per institucions afins a la circulació i confirmat per les administracions.

L'eficiència en la guerra contra accidents, ferits i morts passa per dos condicionants indispensables: el convenciment dels responsables que efectivament es pot aconseguir rebaixar les xifres per procediments convencionals que donen sempre resultats satisfactoris, i la coordinació d'actuacions realitzades en fons, forma i temps sota un patró de treball únic.

Els resultats seran positius si entre 1989 i 1990 s'aconsegueix aturar el pendent de creixement de les xifres de sinistralitat fins arribar a un equilibri d'increment zero. Si en aquests dos anys s'aconseguís aquest objectiu, es podria plantejar una segona fase de disminució de les estadístiques que podrien arribar, en condicions normals, fins a percentatges d'un 2,5 a un 4% al 1991 i 1992. Tot això sense menyspreu que sempre s'espera que pugui produir-se el miracle del denominat *efecte de ressonància,* amb un sorpresiu crac de les xifres d'accidents i víctimes, com va succeir al Japó pels anys 70, on van reduir estadístiques a la meitat en cinc anys, en aconseguir una línia de treball col·lectiva d'efectes espectaculars d'assimilació per part de la societat, i sempre que no es presenti un accident com els dels Alfacs, que trenca amb totes les previsions.

No hi ha dubte que totes aquestes esperances i els esforços que es facin per assolir-les passen per portar els missatges, amb les dosis necessàries d'oportunitat, sensibilitat i convenciment, al conductor individual, que a fi de comptes és el que respon lliurement en cada moment amb la seva pròpia actuació, i és la suma de llibertats individuals autocontrolades la que finalment produeix els beneficis que tots desitgem.

La xifra de morts que amb un programa com l'exposat es pot evitar és molt elevada. Si s'aconseguís, molts ciutadans anònims podran veure els Jocs Olímpics de Barcelona sense tenir consciència que en altres circumstàncies alguna causa inesperada podria haver-los impedit de veure'ls.

** Gerent de Seguretat Vial de la Generalitat de Catalunya*

In vitro país

• A l'hora de la veritat és quan es veu la *valenciania* de la qual moltes empreses presumeixen. És el cas d'una selecció de destacades empreses i entitats financeres valencianes amb els quals van prendre contacte els serveis publicitaris de RNE/R-4 al País Valencià per a oferir-los que col·laboren amb aquesta emissora com a espònsors de la retransmissió en valencià —per primera vegada— d'una sèrie de partits de futbol.

La quantitat de diners que costava l'esponsorització de les retransmissions era ridícula, però els cervells grisos d'aquestes empreses, tan valencianes, no han volgut córrer amb una part de les despeses de fer possible la retransmissió d'uns partits de futbol en la llengua d'aquest país. El que seria imperdonable és que les iniciatives, tan esperades, de R-4 i a partir d'octubre, de Canal Nou, puguen fracassar per la falta de resposta de l'empresariat valencià.

• Els periodistes que van aprovar les oposicions a la Ràdio-televisió Valenciana han començat a treballar de valent per reciclar-se en el nou mitjà i de millorar el coneixement oral i escrit que tenen de valencià.

Paral·lelament, l'equip que dirigeix **Amadeu Fabregat** està passant revista a desenes de joves dels dos sexes per a seleccionar els locutors que donaran la cara davant les càmeres en els informatius, els programes esportius i el temps (la informació meteorològica). De moment sembla que ja hi ha candidates fermes a la conducció dels informatius diaris i del cap de setmana, com per a fer-se famós com a *home del temps,* encara que —segons han declarat a EL TEMPS fonts de RTVV— els experts contractats per a la selecció d'aquest personal continuen realitzant proves i entrevistes a més candidats a seguir les passes de **Salvador Alsius, Àngels Barceló, Ramon Pellicer, Mònica Huguet** o **Alfred Rodríguez-Picó.**

• El bisbe de Solsona, **Miquel Moncadas**, ha estat enterrat en una cerimònia presidida pel cardenal **Vicent Enrique i Tarancón**, juntament amb els bisbes de Barcelona i Tarragona i el nunci de la Santa Seu a l'estat espanyol.

En acabar la cerimònia, el nunci de la Santa Seu, **Mario Tagliaferri**, que va parlar en català durant la cerimònia, va dir que encara «no hi ha res decidit» sobre la successió del bisbe de Solsona i, de moment, aquesta diòcesi estarà regida per un col·legi de consultors format per sis sacerdots. De moment, però, es creu probable que el bisbe de la Seu d'Urgell, **Martí i Alanís**, es faci càrrec de la diòcesi com a administrador apostòlic. Ara per ara, però, la Santa Seu ha de decidir sobre la successió del bisbat de Solsona i també sobre la successió del cardenal de Barcelona, **Narcís Jubany**, qui ja fa més d'un any que ha presentat la seva dimissió.

• La dreta *regionalista* valenciana i el diari que fa de portaveu d'aquest sector a la ciutat de València, han engegat una extravagant campanya contra el govern autonòmic de Joan Lerma basada en la, suposada, passivitat del president de la Generalitat en l'anomenada *guerra de l'aigua,* un vell conflicte que enfronta els agricultors valencians amb els manxecs per l'aprofitament de les aigües del riu Xúquer.

Amb grans titulars dignes de la millor premsa groga, el diari en qüestió ha destacat que la decisió del govern central de crear vora 60.000 noves hectàrees de regadiu a Conca i Albacete provocarà que falte aigua per a continuar regant el camp valencià, tot això adobat amb termes com *robar, espoli, discriminació,* etc. L'enfrontament no el cenyeixen als manxecs i al seu president, **José Bono**, que consideren molt més hàbil que Joan Lerma, sinó que a més —com en les millors èpoques de la trista *batalla de València* pels símbols d'identitat d'aquest país— han ampliat el conflicte a Catalunya. Segons un titular del diari i declaracions dels líders locals d'UV, amb l'entrada en funcionament del mini-transvasament de l'Ebre, al Camp de Tarragona, Catalunya «furta l'aigua d'aquest riu als valencians». La intenció d'aquests polítics hereus de Lerroux és confondre el seu públic, recuperar el protagonisme que els ha guanyat el Partit Popular amb la presentació d'una moció de censura a l'alcaldessa de València i mantenir-se en primera línia informativa en un estiu on no passa res.

EL PP, MANCAT D'UN AUTÈNTIC LÍDER

La difícil successió de Fraga

¿Qui encapçalarà la candidatura d'AP en les pròximes eleccions generals? No ho sap ningú. Mentre la lluita pel poder entre els distints corrents dels partits no cessa, l'aparició d'un autèntic líder es fa esperar.

J. Hernández

L'anunci de la possibilitat d'eleccions generals immediates ha disparat les querelles internes d'AP i la lluita entre els líders per a intentar convertir-se en protagonistes del pòster electoral que dispute a Felipe González la poltrona de La Moncloa. La dreta espanyola, tan desvertebrada com sempre, que no ha sabut encaixar la derrota del 15-J per a Estrasburg, que presagiava una derrota similar per al Congrés i per al Senat, continua devorant-se ella mateixa mentre arriba el moment de repartir-se el cel polític.

Però, per una vegada, Manuel Fraga ha donat més mostres de modernitat i dinamisme que els seus col·legues de partit. El veterà dirigent conservador sap que no pot ser una altra volta candidat, encara que hi haja qui insisteix, per falta de temps per a trobar algú que faça una campanya digna, i ha suggerit el nom d'Isabel Tocino com a líder de la dreta davant Felipe González.

Les raons de Fraga per a fer aquesta proposta són clares. Isabel Tocino és jove i guapa, té caràcter i una bona formació. És difícil de relacionar amb el franquisme perquè és jove per a haver-se vist esquitxada perillosament per les misèries de la dictadura feliçment soterrada el 1977 i, sobretot, no encapçala cap facció en el complicat mapa polític conservador, i per això podria servir de líder integrador.

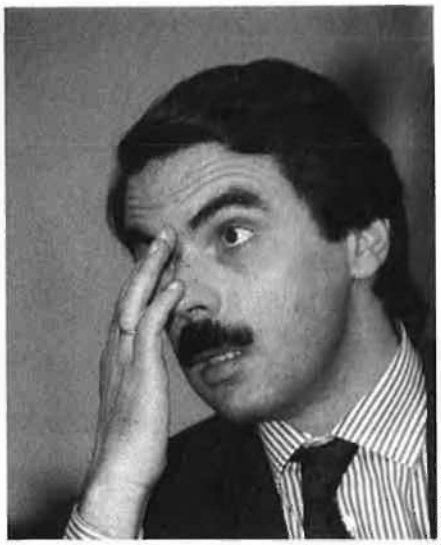
Però, davant de les primeres reaccions contràries al nomenament d'Isabel Tocino, *Lady Bacon,* com li diuen en amplis cercles populars, Manuel Fraga ha frenat la seua campanya i ha indicat als seus íntims que quasi seria preferible que no es presentara, ja que les pròximes eleccions generals seran per a la dreta una derrota anunciada i seria cremar, ha dit, una magnífica candidata. Amb tot i això, el líder del PP no ha renunciat encara a la candidatura de Tocino, i la seua defensa depèn ara de quina siga la data definitiva de celebració de les eleccions generals.

De tota manera, els altres grups de pressió dins del PP no han parat de lluitar per imposar els seus respectius candidats.

Miguel Herrero de Minón, el candidat que més temen els socialistes perquè, segons diuen, té el discurs més coherent de modernització de la dreta i a mitjà termini representa un perill per a la majoria socialista, ha aconseguit el suport dels antics col·laboradors d'Antonio Hernández Mancha, que controlen importants sectors del Partit Popular a Andalusia. Al seu torn, Herrero de Minón ha rebut el suport dels sectors més joves del franquisme sociològic que inicialment havien participat, com ell, en la UCD i que ara tenen el seu niu en el PP. Per la seua banda, el grup demòcrata-cristià, que continua fent vida col·lectiva dins del PP, diu que és Marcelino Oreja Aguirre el principal candidat contra Felipe González, l'únic, afirmen, que pot ferli ombra al líder socialista.

Darrere d'Oreja, a més dels seus incondicionals de sempre, hi ha els qui, com Fraga, van estar a la cúpula de la dictadura, tret de Fernando Suárez i els que, fins ara, han estat els més directes col·laboradors de Manuel Fraga i que, per tant, probablement estarien disposats a donar el seu suport a la Tocino si Fraga plantejara el tema com una qüestió de principis.

En aquest estat de coses, el panorama es completa amb l'empresari medrileny José Antonio Segurado, el qual defensen els seus antic col·laboradors del minúscul Partido Liberal i Abel Matutes que, malgrat tot, no vol deixar Brussel·les, on li va tan bé la vida i on està fent tants amics, lluny de les batalles del carrer de Gènova. Encara que, això sí, també Matutes diu que seria candidat si li ho demanara el partit, és a dir, si guanya el suport de Fraga. □

RAFA GIL

José María Aznar.

RAFA GIL

Isabel Tocino.

RAFA GIL

Marcelino Oreja.

L'ORGANITZACIÓ AMPLIA ELS SEUS PROJECTES INVERSORS

L'ONCE, ara grup de comunicació

El món de la comunicació ha centrat els últims projectes inversors de l'ONCE. A més de la seua participació en premsa diària i el canal privat de televisió, Gestevisión, l'ONCE prepara posar en marxa pròximament una agència de notícies i una emissora de ràdio pròpies.

J. Hernández

El nom de l'ONCE, tan associat de sempre als cecs, a la venda del cupó, a l'ajuda a minusvàlids, sobretot amb problemes de visió, s'ha convertit en els últims anys en sinònim de puixança econòmica, de capacitat de presidència en els nivells més importants de la vida política espanyola, de patrocinador de projectes de comunicació de masses i d'empresa amb una capacitat inversora enorme i fora de tot dubte. El popular cupó, una gestió moderna i eficaç i la reconversió organitzativa dels anys 70 convertí l'ONCE en una màquina de fer diners i ara és una de les grans protagonistes de la vida sòcioeconòmica espanyola.

El gran estrateg de l'ONCE és el seu president, José Miguel Durán, un arriscat home de negocis que ha arribat a entrellaçar, movent el capital de la institució, un intricat teixit d'interessos en el qual l'ONCE és el centre i on estan implicats els més importants bancs i institucions financeres. Si Mario Conde, de Banesto, i Sánchez Asiaín, del BBV, són adversaris en les operacions financeres de les seues empreses, tots dos coincideixen en distints projectes amb l'ONCE, si el grup editorial Zeta i Silvio Berlusconi es disputen un canal de televisió privada, ONCE és sòcia de tots dos en diferents projectes. Aquesta posició ha col·locat aquesta organització en la part més avantatjosa de la plataforma de llançament.

En el terreny de la comunicació és justament on l'ONCE ha centrat tots els seus projectes per als pròxims anys, al marge de les seues operacions per a donar rendibilitat i solidesa a l'enorme capital que ha acumulat.

Per a dur endavant aquests projectes de comunicació de masses, els dirigents de l'ONCE han desplegat una estratègia que passa per participar en la gestió i l'immediat llançament de mitjans de comunicació diària. Això explica que participen en distints diaris, un dels quals és el *Diari de Barcelona*, o que hagen invertit en la preparació del llançament d'un nou diari a Madrid, *El Sol*. Si en el cas del diari català tenen com a socis l'Ajuntament de Barcelona i Antonio Asensio, amo de Zeta, en el segon estan associats amb Germán Sánchez Ruipérez, que amb Berlusconi i la mateixa ONCE aspiren al canal privat de televisió anomenat Gestevisión.

CARLOS SERRANO

Tot sembla indicar que l'ONCE es convertirà en un dels grans mentors de la comunicació espanyols.

La segona base de l'estratègia de l'ONCE és aquest canal de televisió. Aliant-se amb un sector de l'empresariat directament relacionat amb el PSOE, els dirigents de l'ONCE estan segurs que seran importants empresaris d'aquest sector, entre altres coses perquè aporten la part més dinàmica del capital i perquè la immensa liquidesa és la que dóna solidesa als projectes en els quals participen.

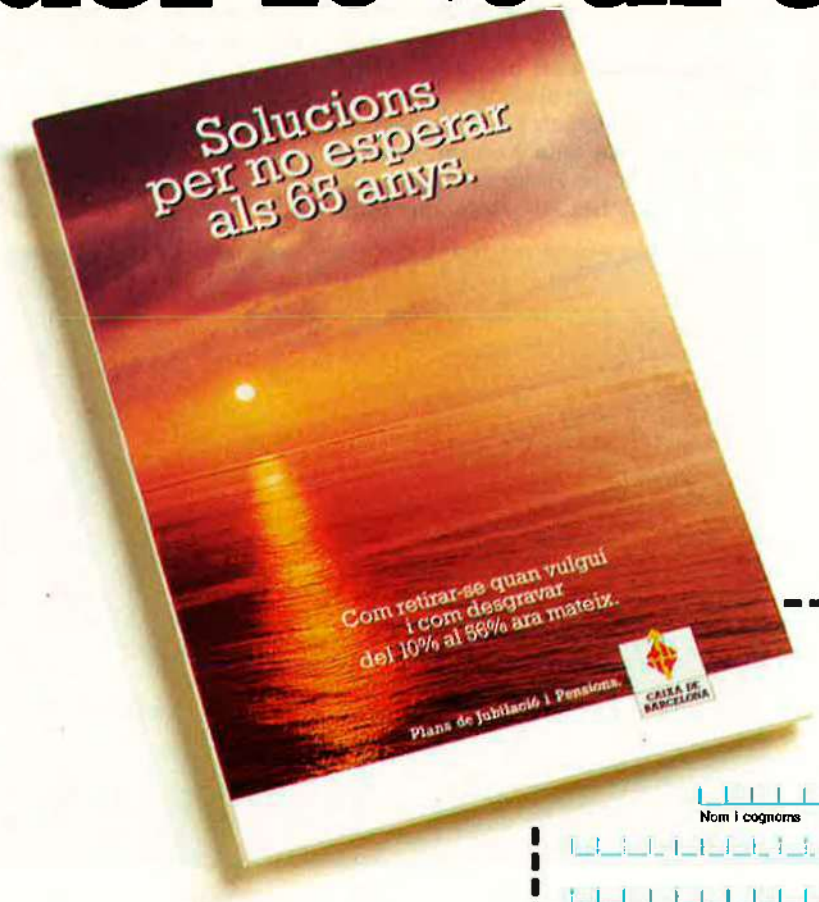
El tercer pas es posar en marxa una estructura comunicativa pròpia, una emissora de FM i una agència de notícies sense socis, que els permeta garantir una independència que consideren fornamental ja que han concertat aliances amb socis diferents i enfrontats entre ells mateixos.

De moment, tot sembla indicar que l'ONCE es convertirà en un dels grans mentors de la comunicació de l'estat. En uns moments en què la credibilitat dels mitjans de comunicació travessa hores baixes, malgrat que paradoxalment estiguen apareixent nous mitjans cada dia, els màxims responsables de l'ONCE creeuen que hi ha una possibilitat d'oferir nous productes que tinguen acceptació popular.

A Espanya ha arribat el moment dels grans projectes de comunicació i, encara que tot sembla indicar que algun d'ells es quedara pel camí, la moda entre empresaris, banquers, financers de tot tipus i fins i tot la d'alguns posseïdors de diners negres és posar diners en el mitjans de comunicació.

L'ONCE, el gran descobriment financer dels 80, no podia ser menys i es prepara per a desembarcar amb totes les seues forces en el terreny del negoci de la comunicació. □

Demani'l ara i desgravi del 10% al 56%.

Demani'ns el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

L'hi enviarem a casa seva, gratis, encara que no sigui client de Caixa de Barcelona.

Perquè pugui fer-se un Pla per retirar-se quan vulgui, modificar les aportacions com li convingui, posar i treure diners en qualsevol moment i, a més, **desgravar del 10% al 56%.**

Enviïn-me per correu, gratis i sense compromís, el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

Nom i cognoms

Domicili

Codi postal Població

Telèfon D.N.I.

És titular d'algun compte a Caixa de Barcelona? ☐Sí ☐No

Signatura

En cas afirmatiu, indiqui: Cl. Oficina

Nº de compte

Lliuri aquest cupó a qualsevol de les nostres Oficines o enviï'l per correu a: CAIXA DE BARCELONA (Pla de Jubilació i Pensions). Diagonal 630, 08006 Barcelona.

Plans de Jubilació i Pensions.

CAIXA DE BARCELONA

ALS VINT ANYS DE L'ENVIAMENT DE LES TROPES BRITÀNIQUES

Ulster, de guerra civil a guerra d'alliberament

L'Europa dels estats, en la seva part occidental, té dues ferides que sagnen des de fa anys. Una se situa al País Basc, a l'estat espanyol, i l'altra a l'Ulster o Irlanda del Nord. Ara fa vint anys, el 14 d'agost del 1969, el primer ministre britànic, el laborista Harold Wilson, enviava les tropes a l'Ulster per deturar l'escalada de violència entre catòlics i protestants.

Antoni Reig

Dins la convulsa vida política de l'Ulster la data del 14 d'agost es convertia en història i des de fa anys els nacionalistes irlandesos l'aprofiten per a manifestar-se contra l'ocupació militar britànica a la seva província del nord.

Cal aclarir d'entrada alguns conceptes terminològics en l'afer de l'Ulster perquè és objecte de confusió parlar de catòlics i protestants com si es tractés estrictament d'un conflicte religiós. A l'Ulster viuen dues comunitats enfrontades en el seu conjunt (les excepcions, és a dir, els exemples de convivència, amistat, matrimonis mixtos, escoles integrades i barris mixtos són numèricament ínfims).

La comunitat dominant és la protestant, amb tots els matisos que es vulguin fer, i la dominada és la catòlica. Els primers tenen el poder econòmic i tradicionalment el poder polític i es consideren lleials a la corona britànica. La seva postura política és clara: volen seguir formant part del Regne Unit de la Gran Bretanya i d'Irlanda del Nord. El seu origen està en els immigrants escocesos i anglesos, protestants, amb els quals es va repoblar el nord de l'illa d'Irlanda fa segles després de les matances d'irlandesos que es negaven a sotmetre's al poder britànic.

Els catòlics són partidaris en la seva major part de la reunificació de l'illa, és a dir, de la retirada britànica de l'Ulster i l'ingrés de la província dins la República d'Irlanda. Per això podem parlar de nacionalistes irlandesos i nacionalistes britànics, de republicans i monàrquics, de catòlics i protestants. En poques paraules he intentat deixar clar que sota una terminologia religiosa hi ha un conflicte format per un conjunt de factors històrics, polítics, socials i religiosos, però no sols religiosos.

Els inicis de la violència

El 1967 una organització cívica, l'Associació d'Irlanda del Nord pels Drets Civils (NICRA), engegà una campanya pacífica per a reivindicar el dret de vot per a tothom, allò d'«un home, un vot». El poder polític i econòmic és a les mans de les classes dirigents protestants que governen discriminant clarament els catòlics. Sols els que tenen determinats béns poden votar, i com que els catòlics són els més pobres, resulta que molts no tenen dret a vot. Els habitatges son atorgats pel poder municipal, també en les mans dels protestants, i així naixen els guetos o barris de gent pobra (catòlics) que, com en el cas de Derry (Londonderry per als protestants), es formen als

afores de la ciutat, fora de les muralles, com el Bogside. Ja que els pobres no poden votar encara que siguin majoria, com a Derry, el poder municipal i polític està assegurat a les mans dels protestants. El sistema es perpetua.

La campanya de la NICRA és percebuda com un atac a la base del sistema de domini dels protestants i aquests reaccionen amb violència llançant la policia o escamots d'extremistes contra els manifestants pacífics. Els agredits reaccionen a la violència amb una violència defensiva i tot l'Ulster s'inflama en un inici de guerra civil. És aleshores quan l'IRA (Exèrcit Republicà Irlandès) renaix de les seves cendres per defensar els barris i pobles catòlics que són atacats i incendiats per la policia o els escamots protestants. I és aleshores que Wilson envia les tropes per deturar l'inici de guerra civil.

De l'alegria al Bloody Sunday

Els catòlics reben amb alegria els soldats britànics perquè veuen en ells una força d'interposició destinada a evitar els atacs de la policia (els B Specials, seran dissolts per la seva brutalitat en els atacs als catòlics) i els extremistes protestants, perfectament organitzats i armats amb consentiment total de les autoritats.

L'evolució dels esdeveniments farà canviar la postura de la comunitat catòlica i els soldats britànics passaran a ser odiats com els protestants perquè la seva actuació no és neutral i el 1971 ja han omplert les presons amb més d'un miler de catòlics sospitosos de ser simpatitzants o membres de l'IRA. No passa el mateix amb els extremistes protestants ni amb els policies brutals, que no són pràcticament molestats, sols se'ls manté a ratlla per evitar que cometin nous excessos.

La lluita contra l'ocupant britànic passarà a primer terme a partir del 30 de gener del 1972 quan una manifestació pacífica de 20.000 persones, organitzada pel NICRA a Derry, és dissolta a trets pel primer batalló de paracaigudistes britànics, amb un balanç de tretze morts i centenars de ferits. Va ser el Bloody Sunday (diumenge de sang), una altra data històrica en la turmentada vida de l'Ulster. Des d'aleshores l'IRA s'ha situat en primer pla responent a la violència amb violència, i la situació a l'Ulster s'ha anat podrint progressivament.

Fa vint anys Londres envià forces militars per deturar una guerra civil i la va convertir en una guerra d'alliberament. Encara no hi ha un punt final per a aquesta història. □

CONGRÉS EXTRAORDINARI, L'ÚLTIMA CARTA DELS REFORMISTES

PC hongarès o la disjuntiva

En les eleccions parcials a Hongria l'oposició centrista del Fòrum Democràtic ha imposat gairebé tots els seus candidats. Un seriós avís per als comunistes, que tot i el seu gir socialdemòcrata no tenen el suport popular que esperaven.

Llibert Ferri

El Partit Socialista Obrer Hongarès —el partit comunista— no va obtenir els bons resultats que esperava en les eleccions parlamentàries parcials del diumenge 6 d'agost. Dels quatre escons en joc —buits, per la mort o renúncia dels seus titulars—, tres els va guanyar l'oposició i un continua vacant perquè l'índex de participació no va arribar al 50%.

Els tres nous diputats són membres de l'anomenat Fòrum Democràtic, la plataforma política de tendència populista i liberal que aglutina gairebé la majoria dels grups d'oposició i que es perfila com el gran adversari dels comunistes en les primeres eleccions legislatives lliures que es faran a començament de l'any que ve. De fet, les eleccions en quatre districtes han estat més que unes parcials: han estat unes *primàries* on els candidats opositors —que es podien presentar per primera vegada des del 1947— han aconseguit un suport multitudinari que oscil·la entre el 60 i el 70% dels vots. El percentatge de vots més elevat aconseguit pels comunistes, a la circumscripció de Szeged, no va arribar al 22%.

La promesa de la direcció comunista hongaresa encapçalada per Rezso Nyers i Imre Poszgay és que les eleccions del 1990 seran totalment lliures —no amb *quotes* d'escons prèviament assignades com a Polònia—. Això vol dir que, si els resultats de diumenge s'extrapolessin a la pròxima convocatòria general, el Partit Socialista Obrer Hongarès hauria de cedir el poder al Fòrum Democràtic. I tot i que Nyers i Poszgay han assegurat en els últims mesos que estan disposats a passar a l'oposició, la veritat és que ells estaven molt segurs de poder guanyar les eleccions. Abans dels resultats de diumenge, el fet d'abandonar el poder apareixia com una possibilitat remota, però després de la derrota del 6 d'agost han començat a sorgir veus d'alarma que parlen d'«avís seriós».

Segons els diversos interessos ideològics, i fins i tot personalistes, aquest «avís seriós» s'interpreta de maneres diferents i dóna pas, també, a conclusions enfrontades pel que fa a línia política a seguir. Per als conservadors del partit, aplegats ara al voltant del secretari general Karoly Grosz —fins fa poc un renovador; ara un centrista moderat— caldria frenar la política de reformes i de multipartidisme perquè, segons ells, porta inevitablement a la restauració del capitalisme a Hongria.

Per als més radicals, els líders dels quals són precisament els homes forts de la situació —Nyers i Poszgay— l'error del passat immediat que podria provocar la desfeta del futur, estaria en el fet d'haver volgut mantenir artificialment la unitat del partit: durant la primavera van ser moltes les veus que es van alçar al si del Comitè Central i fins i tot del Parlament demanant l'escissió de l'ala reformista del PSOH que ara com ara és majoritària. La teoria del «separem-nos en pau» la comparteixen molts intel·lectuals i quadros qualificats que no tenien clar —i ara, encara menys— que les sigles del Partit Socialista Obrer Hongarès poguessin guanyar unes eleccions.

Unes sigles, deien, massa compromeses amb el passat. Nyers i Poszgay van demanar moderació a les seves bases i van elaborar una fórmula de compromís: ells, en persona, el 18 de juny, van presidir el funeral de rehabilitació d'Imre Nagy —el primer ministre líder de la insurrecció antisoviètica del 1956—, i també ells mateixos, al cap de pocs dies van fer neteja al Politburó i el Comitè Central i van assumir el poder amb un programa d'allò més socialdemòcrata.

Després de la derrota del 6 d'agost aquesta fórmula estratègica i de compromís es perfila ineficaç. Tot fa preveure que en el congrés extraordinari del partit, convocat per a la primera setmana d'octubre, l'ombra de l'escissió hi planarà amb més força que mai. El congrés d'octubre és l'última carta que els queda per jugar a Nyers i Poszgay si volen que vagi endavant la seva hnia socialdemòcrata. La ruptura del partit seria traumàtica, sí, però tindria l'avantatge de diferenciar formalment, jurídicament i per sempre el projecte conservador del reformista. *Stalinians* i *neocomunistes*, segons la nova terminologia d'alguns politòlegs, anirien cadascú pel seu camí. Això afavoriria les expectatives d'una nova alternativa electoral de l'esquerra reformista, un component essencial de la qual seria el ressuscitat Partit Socialdemòcrata que ara com ara es troba dividit entre els partidaris d'acostar-se al Fòrum Democràtic i els qui volen construir un projecte autònom de socialisme democràtic. □

LA TEVA REVISTA TÈCNICA

SUMARI — 23

- RECONEIXEMENT DE VEU PER ORDINADOR
- DISSENY DE CIRCUITS IMPRESSOS

més de 100 pàgines d'informació tècnica

- LA FEDERACIÓ EUROPEA DE BC I LA TROBADA DE NIÇA
- CONDUCTORS DE FIBRA ÒPTICA
- LES TELECOMUNICACIONS A L'ESCOLA: UN FET QUE ES POT MOSTRAR
- AJUSTAMENTS EN ELS VÍDEOS (I)
- RTV CARDEDEU, LA TV LOCAL NÚM. 1 A CATALUNYA
- RECEPTOR HETERODÍ D'OC
- LA SERVOPOLARITZACIÓ ACTIVA DOLBY HX PRO
- BROADCAST '89
- AQUÍ... RÀDIO EXTERIOR DE CATALUNYA
- INFORMAT '89
- OFIMÀTICA (i II)
- INTRODUCCIÓ A LA PROGRAMACIÓ DEL μP 8085
- NOU RUMB A LA CIRIT
- EN L'ÒRBITA DELS SATÈL·LITS
- SISTEMES D'ALIMENTACIÓ ININTERROMPUDA
- TRANSMISSIÓ D'IMATGE MITJANÇANT MÈTODES DIGITALS

SUBSCRIU-T'HI

'ARA ÉS EL MOMENT!

NOTÍCIES - NOVETATS - LLIBRES - OPINIÓ ...I MOLT MÉS

QUADERNS TÈCNICS®

Ap. Correus 34038 — 08080 Barcelona

La Llibreria de la Generalitat de Catalunya

ESPAI PER CONÈIXER

Un espai important per a Catalunya.
Al centre de Barcelona.
Obert a tot el món.
Per conèixer totes les publicaciones de la Generalitat —llibres, catàlegs, Diari Oficial (DOGC), cartells, etc— i les publicacions d'organismes internacionals com l'ONU, la UNESCO, etc.
Ofereix tots els serveis relacionats amb el DOGC: venda d'exemplars, contractació d'anuncis, etc.

Disposa de servei de vídeo i bancs de dades informatitzats tant del DOGC com de publicacions.

I posa al vostre abast més de 800 títols.
El volum editorial de la nostra institució requeria un espai funcional propi.
Ara en té un a mida: la Llibreria de la Generalitat de Catalunya. Veniu a conèixer-la.

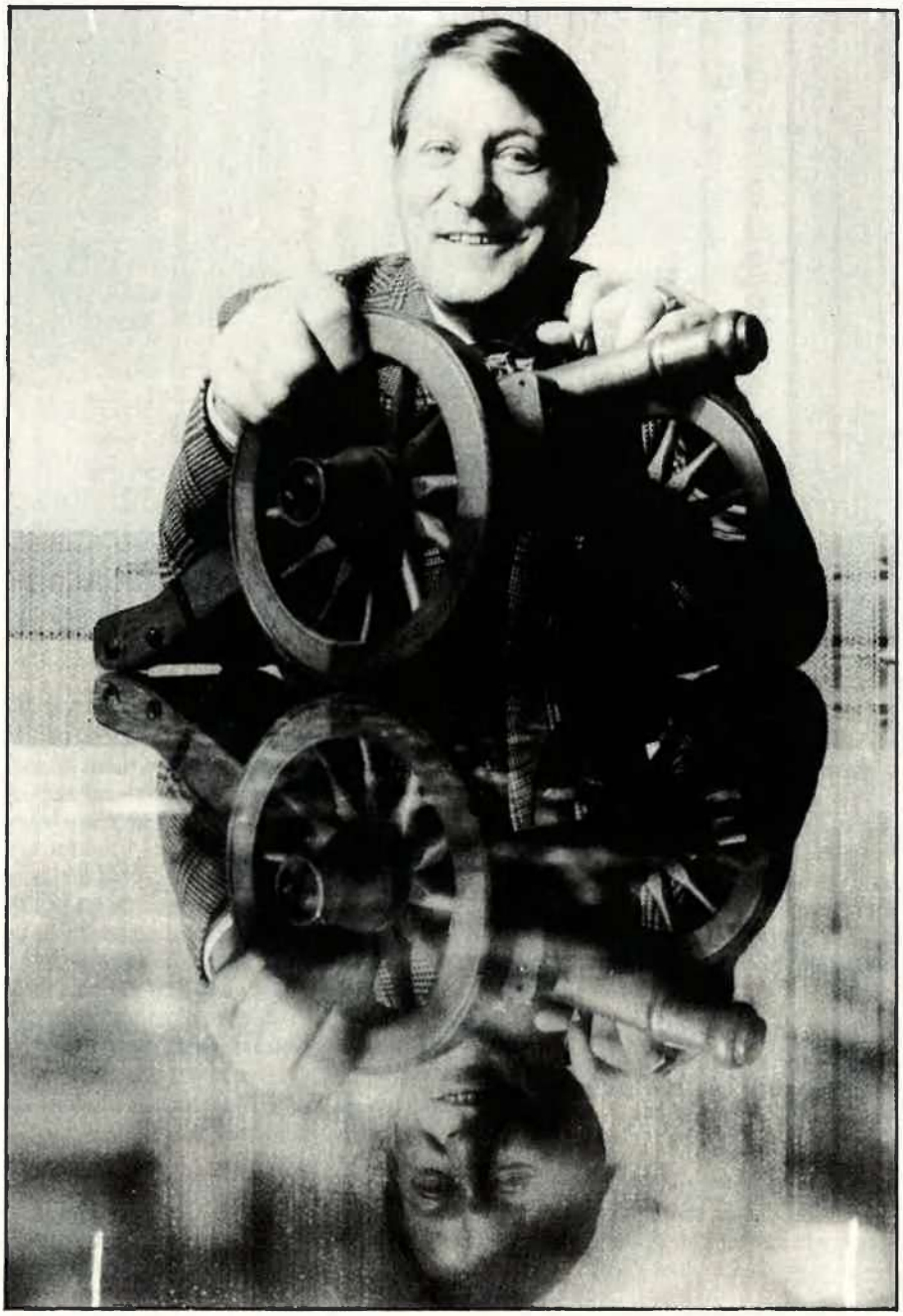
Horari Llibreria:
De dilluns a dissabte, de 9 a 14,30 i de 15,30 a 20 hores.

Horari contractació d'anuncis:
De dilluns a divendres de 9 a 13 hores.

Adreça:
Rambla dels Estudis, 118 (Palau Moja)
08002 Barcelona
Tels. 302 68 35 - 302 64 62

Generalitat de Catalunya
Llibreria

DESPRÉS DE LA FUSIÓ DE DAIMLER-BENZ I MBB, MECKLINGER VEU AMENAÇADA LA SEUA CARRERA

...I el seu fill no va anar a la 'mili'

No és un armer, tampoc un guerrer fred, és un 'bon vivant': Roland Mecklinger, de la MBB, el suprem empresari armamentista de la República Federal Alemanya.

Paula Almovist

Roland Mecklinger és l'amabilitat personificada. ¿Què esperava jo? ¿Un to militar, potser? ¿Un informador glacial com Rupert Scholz? ¿És que un ha d'anar pel món, com la caricatura d'un assassí nazi de guant blanc, si es dedica avui dia a comercialitzar míssils antitanc i armes teledirigides? Ja per telèfon, el vice-president del consell d'administració de MBB es mostra suabi, amè i afable: ¡Ah! Però ¿un taxi?, ¡ni pensar-ho, ens enviarà el seu xofer a l'aeroport!

Un Mercedes 560, tipus «caixa forta», amb cortinetes, ens arreplega. Em sent incòmoda en els seients, tous i suaus, darrere els vidres antibala. Però la carrossa dels VIP té un sentit: sense ella no hauríem arribat puntuals a l'entrevista a causa de tota una sèrie de comportes de seguretat que cal passar en la gran ciutat, envoltada de filats espinosos, que la MBB té a Ottobrunn, prop de Munic, abans d'arribar a la suite del màxim cap de la tècnica militar.

El falcó viu envoltat de blau-gris. El blau cobreix les fustes, blaus són els 160 metres quadrats de moqueta i també les portes d'acer de la grossària d'un braç. I una es meravella que també les dues belles secretàries privades no hagen d'acudir al treball pulcrament vestides de blau.

Una porta s'obre de sobte, sona com un colp de vent, però no, és Roland Mecklinger. Primera impressió: un Franz Joseph Strauss en més jove i aerodinàmic. Bo, és més alt, més esportiu, parla amb accent suabi en comptes de bavarès, però, això sí, amb la mateixa eloqüència, el mateix *charme* que Franz Joseph Strauss utilitzava amb les dames. Encara que Mecklinger, de 51 anys, siga també un jugador de tennis de competició és, sobretot, un *bon vivant* que exhala per tots els pors la ferma determinació d'esprèmer-li el suc a la vida.

Per a ser un empresari alemany que es troba al cim, porta un cert excés d'abillaments: un anell de lapislàtzuli, una agulla de corbata amb un robí i alguna cosa més en la solapa. El poder adquisitiu exhibit a dojo resulta suportable en repartir-se a sobre d'un gegant.

Mecklinger és desarmant com un xiquet al qual li han regalat un tren elèctric molt car (en el seu cas, una renda anual d'un milió poc més o menys) i que ha de comunicar a tot el món la seua alegria. Amb les inicials brodades a mà en el puny de la camisa, amb el toc de coqueteria que atorga el fet que es puga veure l'etiqueta del dissenyador en traure's l'americana.

L'havíem esperat en la sala de conferències petita, on a Mecklinger li agrada rebre els seus visitants i obsequiar-los amb una

delicada ració de *Weisswurst*. L'habitació és una espècie de galeria d'espills: cada quadro de la paret reflecteix Mecklinger, no el seu rostre i els seus cabells, sempre com acabats de pentinar, sinó la seua gràcia i el seu enginy. Per exemple: «Sempre estem al primer lloc del mercat; si estiguérem alguna vegada en l'últim, invertiríem el sentit». I: «En el centre de tots els nostres esforços hi ha el client, per això sempre ensopeguem amb ell».

¿Ha estat ell qui ha fet imprimir i emmarcar tan polidament les seues sentències? «No, no, no» —exclamen a duo els seus més fidels col·laboradors, el seu secretari particular i el cap de premsa. No, no: els satisfets col·laboradors de Mecklinger prenen nota de la riquesa espiritual que li ve als llavis al seu superior en les conferències i després la converteixen en decoració mural. «Mecklinger pot motivar moltíssim el personal», declaren entusiasmats. Caldria preguntar si el diploma del curs accelerat de la Universitat de Harvard, que està penjat entre totes aquestes cites divertides, el van col·locar també els seus subordinats. Potser li'l van furtar del seu expedient escolar.

El secretari particular i el cap de premsa hi són presents també durant les dues hores de conversa a la sala de conferències gran. Aquest canvi de sala, proposat discretament i amb desimboltura, s'explica perquè allí, cada cinc metres hi ha un commutador d'emergència que qualsevol dels tres senyors podria pitjar si jo, en comptes d'un llapis nou, traguera una pistola. Els col·laboradors són allà, asseguts com si foren dues filles victorianes seguint el codi de conducta que fa que vegen la visita però que no l'escolten si no els pregunten. Només quan s'insinua una mirada inquiridora del *super-pare* —«¿Tenim 4.000 o 6.000 persones en la tècnica militar?»— ells diuen la xifra correcta. Fora d'això, en la seua mirada es detecta una mena d'embadaliment sempre que el Gran Mecklinger diu alguna cosa assenyada, enginyosa o molt atrevida.

Igual que fa Superman, primerament, esbandeix els perills lluny d'ell: «Quan els terroristes disparen, fan sempre blanc, i la majoria de les vegades en qui no toca. ¿Quin delicte havia comès Gero von Braunmühl, per exemple? Jo, en qualsevol cas, renuncie a la protecció personal en la vida privada. Si fera cas de totes les instruccions, no podria permetre al seu fotògraf que disparara, perquè cada foto meua que circule representa, en opinió de la policia, un risc per a la meua seguretat».

Puc comprendre el seu dilema. Un home a qui agrada mirar-se a l'espill, es deixa fotografiar a gust. «Com és natural, visc en una casa segura amb un nom fals que canvia cada sis mesos». Tinc la lleugera impressió d'estar entrevistant, ací, en aquesta supersala, un militant de la RAF (Fracció de l'Exèrcit Roig). Però en el cas de Mecklinger, són les forces de seguretat que busquen la clandestinitat. «Jo em negue a tenir escorta en la vida privada. ¿He d'anar, per exemple, a l'Auberaine i desitjar-los als meus custodiadors una simpàtica vetlada en la parada de fregits del costat?».

«També es cometen assassinats amb ganivets de cuina. El fabricant, ¿n'és responsable?».

No, ell no gasta *putades* socials. I les consideracions familiars estan fora de lloc, perquè —«em passa quasi el mateix que a Beckenbauer»— viu ja fa temps divorciat i els xiquets són ja grans.

¿Un home sense por? Tampoc és això. Por, «fins i tot terror», ha tingut i té Mecklinger a la deslleialtat. A la daga oculta entre la roba en les seues files.

«Ell vol que l'adoren», em va dir un dels antics col·legues de Mecklinger en SEL, on, qui havia estat tècnic en electrònica des del 1972 al 1986, va desenrotllar la seua aptitud de «corredor de curses verticals». «Per això és millor que us adreceu a ell en qualitat de director de la fabricació d'aparells que de la tècnica militar».

Un altre ex-col·lega seu considerava superflu tant de mirament: «Probablement, tant li fa vendre carros de fenc com míssils, mentre puga ser el número u». Mecklinger és, indirectament, del mateix parer que ell: «Un home sense ambició, per a mi no és un home».

La millor defensa per a Mecklinger continua sent la cuirassa protectora nuclear que no està autoritzada en el seu país, perquè ¿per què parlar-ne més? Són suaus aquests polítics; primer envien cordials salutacions olímpiques i després parlen de zona de crisi. I sí, sí, sí, ell subministraria en tot moment mercaderia de MBB a Sud-àfrica, si estiguera permès. Mai forma un judici, diu el rodamón Mecklinger, si no coneix bé un país: Sud-àfrica, la coneix magníficament bé i opina que l'*apartheid* no hauria de modificar-se més que en petites dosis, perquè si no, els negres iniciarien una guerra fratricida i els comunistes bombardejarien el cap de Bona Esperança. «I, ¿com ens arribaria a nosaltres el fuel-oil?».

També subministraria armes —perdó, sistemes de defensa— a l'Aràbia Saudita amb la consciència més tranquil·la del món. «Només quan no sé què es proposen, estic rigorosament en contra...». La pregunta de com pretén ell saber tan exactament quin dels 180 governs que hi ha en el món té, precisament en aquest moment, intencions pacífiques i quin trama alguna cosa dubtosa, no té una resposta massa clara.

«Et dirà amb tota certesa, que si no ho fa ell, ho farà algun altre i, probablement, pitjor», opinava l'home de SEL a qui jo havia demanat, encaridament, informes sobre què era el que podia haver induït aquest prestigiós i ben retribuït delegat general a acceptar un treball tan discutible moralment i tan ple de riscos. «I segur que t'ix també amb el famós argument dels llocs de treball...».

No, tot un Mecklinger no argumenta, com és natural, d'una manera tan primitiva. Vegem, el 24% de les operacions comercials de la MBB són de tècnica militar, i això comporta 6.873 llocs de treball. Qüestió de definició. Direm de passada que a això cal afegir el 27% de les operacions comercials i 11.774 llocs de treball en la fabricació d'avions militars. Mecklinger diu que estem acabant a poc a poc amb la seua paciència: si volem retratar-lo com un armer, serà millor que agafem la llibreta de notes i la càmera. ¿Té ell, potser, l'aspecte d'algú que s'haja ficat en la MBB perquè el fascinen «uns trastos que disparen i tiren fum i fan una detonació?».

Va ser una cosa totalment diferent. Quan el doctor H. C. Max Stribl, president del consell d'administració de MBB i actualment president del govern de Baviera, l'instà, el 1986, que entrara en MBB posant-li el bastó de comandament en la motxilla d'aspirant al tron de la presidència del consell d'administració, tenia, precisament també, el desig que Mecklinger s'ocupara, d'entrada, activament de la tècnica militar. Això, al cap i a la fi, és així en tots els nomenaments d'aquest tipus, la granera nova, abans de res, ha de mostrar el seu compromís començant per agranar el corral menys racional des del punt de vista econòmic. Però Mecklinger, ¡quantes vegades ho haurà de dir!, és més que res un d'aquells que valoren i busquen l'aventura de la tecnologia, dels que somien amb un Silicon-Valley alemany a Ottobrunn, amb l'infinit factible. I en tot Alemanya, potser en tot Europa, no hi ha, segons ell, cap altre consorci d'investigadors més idoni que MBB.

Fluïdes, categòriques i sempre plenes d'humor, arriben les respostes. Només una vegada una vacil·lació davant la preguntaa de si el doctor Mecklinger ha permès que li mostren imatges de sers humans —exclusivament per interès empresarial i per motius tecnològics— que hagen estat en contacte amb l'altre costat d'un míssil MBB. Aquesta pregunta no agrada. Pausa. Després, un «no» amb tres signes d'exclamació. Pausa. Després: «¿Per què no se'n va amb aquesta pregunta a Solingen?».

¿Com que a Solingen? «Allí viuen els més importants fabricants de ganivets de cuina. També es cometen assassinats amb ganivets de cuina, i no pocs. ¿És que el fabricant n'és el responsable?».

A la pregunta, més senzilla, de si considera que hi ha armes bones i armes dolentes, reacciona més hàbilment: sobre les armes biològiques i químiques no cal discutir. Però ell s'oposaria vehementment si algú de MBB volguera establir un negoci a partir de la demanda, que de totes totes existeix en el mercat, d'armes a distància i porres elèctriques.

Perquè això ja no és *swet,* ja no es tracta d'alta tecnologia per a intimidació de potències estrangeres de Mart o de Moscou. Això ja no és abellidor. Això ja són armes amb les quals el policia d'interior va contra els manifestants... contra gent com el fill de Mecklinger, de 26 anys, que estudia psicologia a Berlín. I, ¡què sap en realitat un pare!, potser també participa en *manis* contra la crisi de la universitat. ¡Però segur que no amb una *cufia* palestina!, i és per això que Mecklinger està, sense reserves, a favor de la prohibició de disfressar-se en les manifestacions.

¿De quina manera hauria reaccionat Mecklinger si el seu fill renunciara a fer el servei militar? Mecklinger té motiu per a exhibir un somriure de conill d'un metre,

ja que el seu fill és objector de consciència i ha fet el servei civil en una clínica de xiquets minusvàlids. Com a cap de la MBB Mecklinger rebutjaria, i estaria obligat a fer-ho, algú així ja a partir del test de contractació. Però primer és l'obligació que la devoció. Mecklinger, ell mateix alliberat definitivament del servei militar el mes passat amb la promoció del 37, manté una excel·lent relació amb els seus fills, diu.

Fa 25 anys, Mecklinger va ingressar en la CDU (Unió Cristiano-Demòcrata) i, des d'aleshores, no ha votat mai una altra cosa. Està plenament amb ells. ¿I per què no ha tingut mai el cuquet de ficar-se ell mateix en política? Tenir-lo, l'ha tingut, diu Mecklinger. També l'altra part l'ha tingut: «Dues vegades, fins on jo sé, s'ha parlat de mi com a secretari d'estat. Una vegada de Correus, i una altra de la Bundeswehr (l'exèrcit de la RFA). ¿I? Hi ha la qüestió dels diners. Mecklinger troba molt malament que en el seu país fins i tot el canceller cobre només la meitat del que guanya un empresari mitjanament hàbil en el mercat lliure. Ell s'estima més els EUA, on els grans empresaris, amb el consentiment general, continuen pagant en secret la diferència entre el sou ministerial i el salari industrial, a la gent que ells mateix han cridat a ocupar càrrecs polítics. Però entre nosaltres, «la competència és sempre molt envejosa».

De tots els dirigents occidentals, pot dir que és Kohl qui més respecte li infon. Perquè «quan entra en una sala, es fa el silenci. Aleshores els qui tenen angoixa existencial, al seu costat, tanquen la boca».

Amb això tornem al tema de la lleialtat. ¿No tem Mecklinger que la seua «meravellosa i única tropa» diga les coses buscant només complaure'l? ¿El contradiuen encara sovint? ¿Li porta la contrària algú amb capacitat de parar-li els peus?

Mecklinger diu que sí, que ell reflexiona moltes vegades sobre aquestes coses. En el refugi d'esquí li agrada conversar amb els esquiadors de les planúries alemanyes. Embolica els seus col·laboradors en discussions sobre les *evibracions.* Una paraula que ni tan sols existeix. Amb això vol saber si ells es declaren fervents partidaris de l'*evibració* o si reconeixen honradament que mai n'havien sentit parlar.

Que aquests jocs li asseguren o no el poder —en els pròxims dies en sentirem parlar i podrem llegir-ho, perquè no són, de moment, massa bones les cartes del Dr. Roland Mecklinger; *el corredor vertical* es prepara ja per al primer recolzament en la seua cursa. Ens trobem per segona vegada, en aquesta ocasió en el Senator-Lounge de l'aeroport d'Hamburg. Està més dinàmic i més encisador que mai. Però «per desgràcia sóc un home sense rodes». Deu ser que en la fusió de Mercedes i MBB té por de perdre.

Deu voler dir que els de Daimler volen cobrir vacants de l'equip director d'Aerospace, que absorbiria MBB, amb veterans de Benz de la reserva, amb la qual cosa Mecklinger descendiria cap al quart lloc, en comptes d'ascendir cap al primer. Això, no ho acceptarà. En aquest joc no participa el *fan* del tennis.

Al cap i a la fi, ell havia rebut de Streibl un contracte de jugador amb el número 1 de la llista: només calia esperar la jubilació del mascle dominant en exercici, Hans Arnt Vogels, de 63 anys. ¿I ara, situat ja en els quarts de final? Llavors Mecklinger preferirà dirigir la seua mirada cap a qualsevol altre lloc del Gran Open de la indústria. Si no el volen dalt del tot, s'estima més anar-se'n «amb una declaració d'amor a l'Aerospace alemanya als llavis».

© Stern 1989

LA BIJUTERIA PROCEDENT D'ORIENT PRODUEIX AL·LÈRGIES

Els especialistes demanen la intervenció de l'administració

Josep Maria Sapena, gerent de l'Institut Tecnològic de la Bijuteria, denuncia a través d'EL TEMPS que la major part de la bijuteria importada produeix al·lèrgies en els consumidors d'aquests productes.

A. Robles

Més del 90 per cent de les al·lèrgies produïdes per les peces de bijuteria que utilitzen habitualment les dones són provocades per productes importats de països com l'Índia i Hon-Kong. Josep Maria Sapena, gerent de l'Institut Tecnològic de la Bijuteria, ha assegurat a EL TEMPS que aquesta és una de les primeres conclusions a la qual han arribat els tècnics de l'Hospital Clínic de Barcelona i els de l'Institut, els quals es troben realitzant una investigació exhaustiva amb l'objectiu d'eliminar del procés de fabricació de la bijuteria els productes capaços de produir al·lèrgies.

Sapena ha manifestat que és absolutament necessari que el Ministeri de Sanitat prenga el més aviat possible mesures destinades a impedir que la bijuteria dels països d'Orient entre a l'estat espanyol. A més de produir greus problemes de salut als consumidors, la importació d'aquest tipus de bijuteria perjudica clarament els productes espanyols, ja que desacredita les nostres produccions.

L'estudi citat, que no estarà acabat segurament fins al 1991, està centrant-se en la investigació del níquel, metall que en contacte amb la pell provoca, en certs casos, distints tipus d'al·lèrgies. L'ITEB, que fou creat el 1979, té la seu a Menorca. És precisament el triangle format per les Illes Balears, Catalunya i el País Valencià, la zona on es concentra quasi el cent per cent de la producció d'aquest sector. L'institut, impulsat en el moment de la seua creació per empresaris menorquins amb la finalitat d'ajudar el sector i potenciar la investigació en aquelles àrees

Principals fabricants de bijuteria

1. Qualitat mitjana-alta

Catalunya

Comercial Japsa, SA.
Gibanell, SA.
Novedades Asenjo, SA.
Jaime Rodoreda, SA.
Víctor Gómez Arandiga.

Menorca

Plastimoda, SA.
Metalfor, SL.
Carline-Poima, C/A.
Vidal Venturini Hnos, SL.

País Valencià

Creaciones Chelcris, SL.
Ogaban, SL.
Peguimar, SA.
Eduardo Castillo Marin.

Resta península

Pilibel, SA.

2. Qualitat alta

Catalunya

Doira, SA.
David Grau, SA.
Bisuteria y Com-Moda Cre-Art.
Leritz, SA.
Ramon Santaeularia, SA.

Menorca

Chapado Oro Vid, SA.
Creaciones Galy, SA.

País Valencià

Garviher, SL.
Rodiplat, SA.

Resta península

Ibérica Exportadora, SA.

Josep Ma. Sapena.

a les quals els hauria estat molt difícil arribar individualment, serveix avui un total de 120 firmes que s'han associat a ell previ pagament d'una quota de 5.000 pessetes.

Tres són els departaments on l'ITEB adreça el seu treball: laboratori, on es controla la qualitat, banys, grossària, color i contrast de metalls en peces; CAD-CAM, departament que proporciona als associats els últims avanços de la informàtica i la seua aplicació al procés d'industrialització i tendències i disseny, activitat dirigida a donar a conèixer als fabricants, amb anticipació, els colors i les formes que regiran la pròxima temporada.

El pressupost de l'ITEB és de 90 milions de pessetes, un 60 per cent del qual és aportat per l'Institut. En acabar l'any s'espera que aquest tant per cent arribe al 80 i que l'any 90 l'autofinançament siga total. Segons Josep Maria Sapena, «aquest últim extrem és molt important. La situació ideal és que l'Institut només depenga dels empresaris i no de cap tipus de subvenció, siga de les administracions locals o centrals o de la CEE».

El sector de la bijuteria es troba en aquests moments en una situació estable, algunes empreses han desaparegut i altres s'han fusionat, però les fonts consultades per aquest setmanari coincideixen a assegurar que el moment crític que ha creuat aquesta indústria fa temps que ha passat. Un 40% de la facturació total, 35.000 milions, és exportat a l'estranger, principalment a Itàlia, França i Alemanya. La resta, 42.500 milions, corresponen a les vendes que es fan al conjunt de l'estat.

Sapena ha denunciat que la majoria de la producció exportada, quan arriba als països compradors, és rebatejada amb el nom de marques conegudes del camp de la moda. Firmes que, sense cap mena d'escrúpols, converteixen peces produïdes a Menorca en objectes «Made in France» o «Made in Italy». Això sí, les peces comprades a 800 pessetes són revenudes, abans d'eixir al mercat, amb una nova etiqueta, a un preu mai inferior a les 12.000 pessetes.

Intentant posar fi a aquesta situació, el Centre de Disseny i Moda, CDM, subvenciona amb 10 milions de pessetes la promoció de marques de determinades empreses. Aquesta política, Sapena considera que no és massa encertada, que hauria de modificar-se i anar destinada als diferents instituts tecnològics que estan ajudant els empresaris amb les seues investigacions, i les escoles de disseny i formació professional de futurs dissenyadors. □

Models pertanyents al quadern de tendències creat per l'ITEB per a la temporada tardor-hivern 89-90.

L'APARENT PROSPERITAT DE LES BALEARS AMAGA UNA DESEQUILIBRADA DISTRIBUCIÓ DE LA RIQUESA

El mite del rei Mides

Les Balears són, si ens atenem als indicadors globals que relacionen la riquesa amb el nombre d'habitants, les primeres en quasi tot. Sota aquests índex s'amaguen, paradoxalment, bosses de desenvolupament comparables a les d'Andalusia i Extremadura.

Constança Forteza

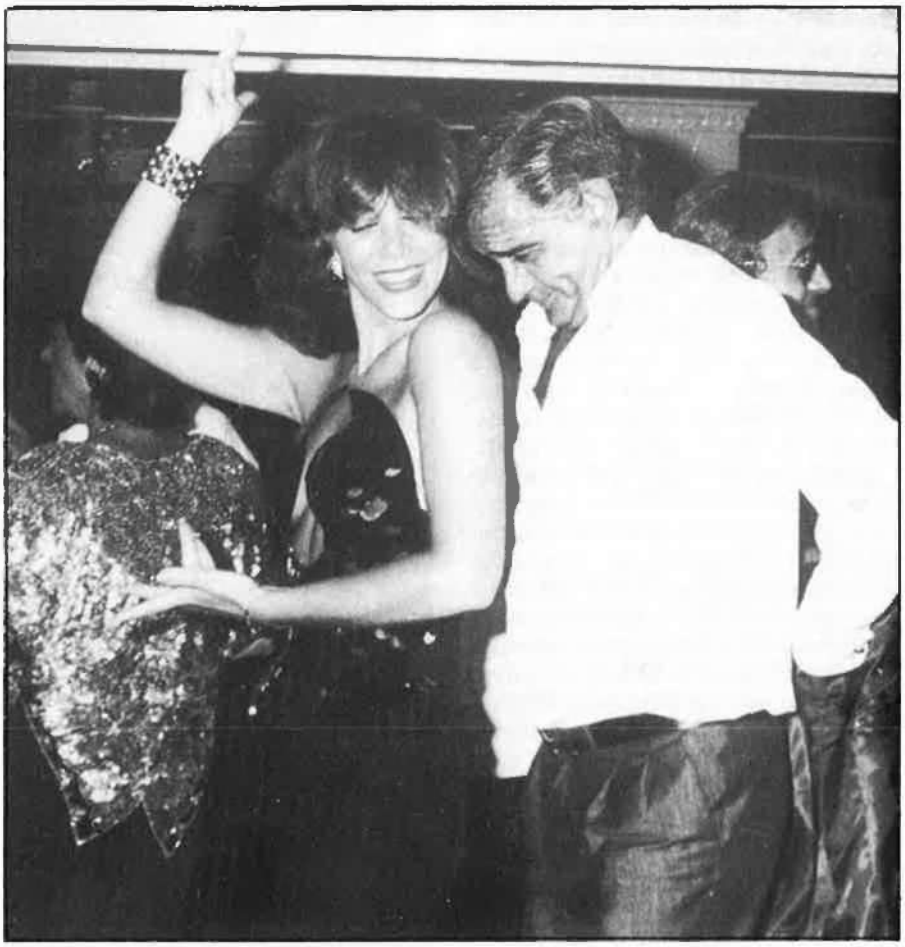
Les Balears són, si atenem als indicadors globals que relacionen la riquesa amb el nombre d'habitants, les primeres en quasi tot. Els habitants de les Illes Balears respiren satisfets perquè, en un termini de quinze anys, han passat de ser l'anedó lleig que clapotetjava en la Mediterrània per sobreviure, a ser el cigne d'un rei Mides turístic. La realitat, com sempre, és més complexa i amaga veritats tan insospitables com una distribució escassament igualitària de la riquesa, la pobresa i bosses de desenvolupament que, des de les Illes, tan sols es volen associar amb regions com Andalusia o Extremadura.

La riquesa de les Balears és ja un mite. Com a mite, intocable. I, també com a mite, capaç d'ofegar la realitat. El mostrador de les xifres, que es divulga amb orgull indissimulat, parla de doblers, de molts de doblers. Les Balears figuren com la primera província espanyola en renda familiar disponible. El primer lloc és també per a les Illes en el cas de la relació del PIB per habitants. Amb dos terços de la població activa ocupada en el turisme, les Illes conformen una economia de serveis basada en aquest sector. És la Comunitat Autònoma que, dins l'estructura de la renda disponible, aporta el més alt component de renda de capital de tot l'estat i, com a final d'aquesta relació afortunada, les Illes presenten un dels índexs de pressió fiscal més baixos d'Espanya.

La Mallorca profunda

En l'opinió de l'economista Miquel Alenyar, «la imatge real de Mallorca no és la de Puerto Portals, amb els seus restaurants, botigues de luxe i grans iots fondejats, sinó la que proporciona qualsevol poble de l'interior de l'illa un dissabte d'estiu qualsevol. La imatge real de Mallorca està més prop de la que ofereix la plaça deserta de Porreres, amb un únic bar obert amb quatre vells jugant a cartes, que la de l'enramellat ficitici de les zones cares».

Un estudi publicat l'any 1986 per l'Institut Nacional d'Estadística —amb resultats als quals, paradoxalment, s'ha donat escassa difusió— abordava l'anàlisi de les disparitats econòmico-socials de les províncies espanyoles. Del tractament dels diversos factors, l'estudi concloïa en una relació basada en quatre índexs: un índex de vida, un índex de desenvolupament, un ter-

En opinió dels experts, la imatge real de Mallorca no és la dels grans restaurants, botigues de luxe i grans iots fondejats .

cer indicador relatiu a la dotació de recursos i, finalment, un altre representatiu de l'acumulació de recursos.

En el primer cas, en l'índex de vida, es cartejaven i quantificaven qüestions com els ingressos per família, el nombre de telèfons, nivell d'estudis de la població, nombre d'analfabets, do-

Miquel Alenyar, economista.

tació de banys per casa, de calefacció, possessió de vehicles i diferents béns de consum. Les Balears aconseguien en índez del 4,3, molt per damunt de la darrera província —Badajoz (—26,6)— i —també— molt per davall de la primera, és a dir, de Madrid (32,6). Les Balears se situaven exactament en el lloc número 21, a la meitat del rànquing. Dels cinc nivells establerts, les Illes apareixien en un més que modest tercer nivell. Si per a l'elaboració de l'índex podia influir positivament un factor com el de la renda familiar, aquest benefici era compensat a la baixa per percentatges —tant reals com desconeguts— que assenyalen aquesta província com una de les que destaquen quant al nombre d'habitatges sense aigua corrent, sense calefacció, sense telèfon —la importància del nombre de telèfons de les Balears s'ha de considerar en funció de la gran quantitat d'hotels amb aquest aparell a les cambres— i sense bany, tenim més cotxes que la mitjana espanyola —possiblement perquè una illa no manté un sistema ampli de transports— però ens falten més serveis bàsics.

El gerro d'aigua freda que suposa conèixer el nivell real de vida de les Balears acaba en gran escalivada quan es comprova que aquesta no és una dada aïllada. Els índexs de desenvolupament (renda per habitants, estudis mitjans, oferta d'espectacles, nombre d'ATS i metges, quilòmetres de carretera, creixement de la població), de dotació de recursos (recursos humans, naturals i produïts) i d'acumulació de recursos (recursos humans i econòmics) situen les Balears en els llocs 16, 24 i 21 respectivament. Una posició, per tant, més aviat discreta.

¿On és la riquesa?

¿On és el truc? ¿On és l'error? ¿Com es pot donar el cas d'una zona que encapçala les llistes de riquesa en renda i, paral·lelament, ofereix el contrast d'una qualitat de vida llunyana de l'esplendor? L'economista Miquel Alenyar té una resposta clara, fruit de l'estudi detallat de la distribució de la renda i del singular creixement econòmic de les Illes: «Les cent famílies amb més renda de les Balears tenen uns ingressos mitjans per família que són entre 300 i 350 vegades superiors als de les famílies més modestes. Normalment, una diferència de l'1 al 25 és considerada excessiva. L'abisme que presenta la distribució de la renda a les Balears fa que tota l'economia es vegi afectada. I la situació no millora, el ventall s'ha engrandit durant els darrers anys. Tenim una classe alta molt rica, seguida d'una classe mitjana alta no massa àmplia. Aquest dos sectors tenen uns ingressos mitjans superiors als de les classes equivalents en el conjunt de l'estat. A continuació, ve una classe mitjana baixa més àmplia i amb ingressos mitjans inferiors als de la classe similar en el conjunt del país. Una classe fonamentalment composta de famílies lligades al treball temporal de l'hostaleria. Finalment, ve una classe baixa integrada per unes 2.000 famílies. Això sense tenir en compte les classes marginals, irrecuperables i fora del sistema.

La clau d'aquesta situació atípica està en la història recent. En els anys 50 les Balears mantenien una economia tradicional i pobra en la qual, *grosso modo*, un terç de la població vivia de l'agricultura, un altre de la indústria i la resta, dels serveis. L'arribada del turisme suposà, per a aquesta societat arcaica que encara encapçalava un sector arrelat en l'aristocràcia, una convulsió de grans dimensions. Naix una nova classe, una classe que ven, construeix i negocia amb el turisme. Un sector que avui dirigeix i que no va sorgir d'un substrat burgés que pogués temperar l'actual divisió de la riquesa. Són els *self-made-men* del turisme, els Escarrer, Albertí, Rius, Català i Barceló que, a hores d'ara, segueixen al davant dels seus negocis. Una generació que avui ronda els 60 anys, sorgida d'entorns familiars sovint humils i d'escassa instrucció, que ha treballat molt i amb organització. Aquests protagonistes feren les seves fortunes en els moments en què aquesta activitat es podia dur a terme amb discreció.

A les Balears no són poques les fortunes que superen els 5.000 milions de renda anual. La diferència respecte a altres fortunes similars de la península es troba en el fet que aquí, a les Illes, tot és més anònim, més privat, menys espectacular. Els nostres rics no tenen, fora de la Mediterrània, la dimensió pública que, per exemple, tenen a l'estat noms com els dels Botín o el del recentment mort Ramón Areces. Aquesta absència de notorietat possiblement tengui les seves raons en la idiosincràsia pròpia de la forma de ser dels mallorquins, poc amics de fer-se notar. Aquí hi ha mil famílies integrades, sense cap sentit despectiu, per nous rics, amb tots els vicis i totes les virtuts del fenomen. Han creat i han guanyat riquesa i, en bona part dels casos, cerquen ara la respectabilitat d'un accés a la cultura que fins ara no desitjaven. Qualsevol portaveu del món artístic pot confirmar que és aquesta gent qui ara inverteix en antiguitats i en pintura, en un mercat cada vegada més inflat a causa de la descomunal injecció de doblers. Tal com diu Miquel Alenyar, «ja veurem què fan els seus fills...». □

In vitro economia

• Un total de quasi 7.500 visitants, quatre-cents dels quals eren estrangers, han passat enguany per la 29 edició de la Fira de Moda Infantil i Juvenil celebrada a València, un dels certàmens més competitius que hi ha a Europa.

Dins de les col·leccions que es presentaren en el saló, que avançaren una mostra del que serà la pròxima temporada d'estiu, cal destacar les que continuen apostant per una roba de colorit brillant, línies cenyides i estampats exòtics.

Quant a materials, cotons, sargues, llanes fresques i llins continuen sent els preferits dels dissenyadors. El mercat de la moda infantil va facturar l'any 1988, segons dades facilitades pel sector i l'administració, prop de 125.000 milions de pessetes. Des de la perspectiva del mercat, els majors nivells de consum es localitzen en zones predominantment urbanes. Catalunya i el País Valencià es troben entre les zones que majors despeses realitzen en la compra d'aquest tipus de productes, amb una mitjana per família que se situa al voltant de les 17.000 pessetes.

• La Societat Catalana d'Alt Risc, SCCR, entitat creada per la Generalitat de Catalunya fa tres anys amb l'objectiu de participar en empreses durant un període de temps que va des dels quatre fins als vuit anys, per a rellançar-les, ha comprat per 100 milions de pessetes el 35 per cent de Roser Marcé, SA.

Roser Marcé.

Amb l'entrada de la SCCR, Roser Marcé, SA, canviarà la seua estructura comercial. El disseny. i la marca de la firma seran totalment controlats per la dissenyadora barcelonina.

El capital de la Societat Catalana d'Alt Risc és de 1.890 milions i, segons fonts de la Conselleria d'Indústria catalana, aquest capital s'ampliarà pròximament a 3.000 milions. El 30 per cent de SCCR pertany al Centre d'Investigació i Desenvolupament Empresarial de la Generalitat, un 30 per cent més està en mans d'empreses com Repsol i Telefònica i, que se sàpiga, almenys fins ara, un 10 per cent es troba a les mans d'inversors estrangers.

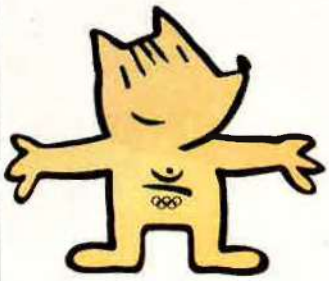
• El conveni firmat entre la Comissió Interministerial de Tecnologia Ciència (CITYC) i la Generalitat valenciana per al finançament i execució de programes destinats a modernitzar amb noves tecnologies la indústria valenciana, és ja oficial. El període de vigència d'aquest conveni és de tres anys i està dotat amb un total de 605 milions de pessetes, 400 aportats pel CITYC i 205 finançats per la Generalitat.

La gestió del programa anirà a càrrec de l'Institut de la Petita i la Mitjana Empresa (IMPIVA) i l'avaluació de la viabilitat científico-tècnica de les propostes serà supervisada per l'Agència Nacional d'Avaluació i Prospectiva (ANEP). L'execució del programa serà realitzada pels equips d'investigació que resulten seleccionats per convocatòries públiques.

• El programa de comercialització dels símbols del Comitè Organitzador Olímpic de Barcelona, COOB'92, ha suposat la firma de 44 contractes per a més de 100 productes que ja estan en el mercat, i estan pendents de firmar-se'n alguns altres fins arribar a un total 214 productes, amb empreses que contracten l'exclusivitat dels símbols del COOB: la mascota Cobi i el logotip.

El 80% dels productes ja licitats estan considerats prioritaris i estan pensats perquè arribin a una àmplia gamma de públic. De moment, el COOB'92 ja té garantits sis-cents milions de pessetes provinents dels contractes firmats fins ara.

El pressupost global del COOB contempla uns ingressos pel concepte de llicenciataris de 2.712 milions de pessetes, 2.000 dels quals corresponen als productes llicenciats per a l'estat espanyol i 712 milions pel pla internacional. L'empresa

encarregada de gestionar les sol·licituds de llicència és Promovip, i entre altres llicenciataris hi ha les empreses Comansi, Chupachups, Enri, Flamagas, SA, i Pilma.

• La Federació de Cooperatives Agràries del País Valencià (FECOAV) ha dirigit un comunicat al ministre d'Agricultura, **Carlos Romero** i al secretari d'estat de Comerç, **Apolonio Ruiz Ligero,** on s'expressa el temor d'aquesta organització pel retard sofert en l'aprovació del Comitè de Gestió de cítrics, aprovació que estava prevista que es produïra coincidint amb el consell de ministres de finals de juliol.

FECOAV representa més de 100.000 citricultors valencians associats en un total de 196 cooperatives. La producció que comercialitzen aquestes cooperatives suposa el 40% dels cítrics que es negocien al País Valencià i el 26% de la producció de l'estat. Aquest percentatge li permet ser una de les parts imprescindibles en la taula de negociacions del sector que és el Comitè de Gestió.

TEMPS d'estiu

REPORTATGE

Treballar a l'estiu mentre tots fan vacances

PUBLICITAT

¿Hi ha nous models de persuassió?

TURISME SUBAQUÀTIC

Atrets per la mar

PERSONATGES

Rocío Ruiz, una nadadora d'elit

RAFA GIL

Juana Hernández, becària.

RAFA GIL

Pedro Herranz Benito, cambrer.

RAFA GIL

Nieves Salcedo, relacions públiques.

Treballar és per a l'estiu

A l'estiu, quan la calor aclapara, els cossos mullats de suor fugen de les ciutats cap a les platges, abandonen la feina sufocant per restar vora les ones amb un refresc al costat. Això no obstant, no tothom pot gaudir de vacances al juliol o a l'agost, ni tan sols al setembre. Hi ha molta gent que aprofita els mesos de calda per a guanyar-se uns diners que els vindran ben bé a l'hivern: cambrers i socorristes, són algunes de les professions preferides per estudiants que volen costejar-se els estudis, o pels que volen guanyar prou en tres mesos per a la resta de l'any.

Camisa blanca i corbata de llaç

A l'hora de dinar, els turistes, cansats d'aigua salada i sol, cerquen la reconfortant paella a qualsevol dels restaurants de vora mar. Allí els cambrers, uniformats, reben la glopada de personal sense encantar-se, i serveixen més taules de les que podrien atendre bé.

«Treballar de cambrer és més còmode que estudiar», segons manté Pedro Herranz Benito, de 16 anys, que treballa al restaurant L'Estimat de la platja de les Arenes de València, el restaurant del seu oncle. La dificultat que té aquesta professió és que com més festa és, més feina hi ha. Tot i això, no has de calfar-te massa el cap per a treballar, només tractar de no *sembrar* el terra de beguda. «Sortosament, encara no li he tirat mai la sopa a ningú per damunt».

Els que sí que han d'estar sempre damunt del personal per a saber si els falta alguna cosa són les relacions públiques dels hotels, com ara Nieves Salcedo, una valenciana de 25 anys que treballa a l'hotel Meliá València. Fa només tres mesos que hi treballa, però ja sap que mai no hi ha temps per a aturar-se: ha de contractar els salons per a bodes, organitzar congressos i aconseguir serveis per als clients, com ara cotxes, intèrprets, etc.

Nieves va triar aquesta feina perquè li agrada molt tractar amb la gent; cosa que ja havia pogut fer en la seua professió anterior: intèrpret.

A ple sol

També Diana ha d'estar pendent de la gent constantment, no entre les parets d'un hotel, sinó envoltada d'ombrel·les i flaire de bronzejador. Diana Soltero Mancenido és una extremenya de vint anys que treballa de socorrista també a la platja de les Arenes. Les 96.000 pessetes mensuals que guanya, treballant dotze hores dia sí dia no a ple sol, li permeten una mínima autonomia econòmica a l'hivern, època en què estudia Filologia.

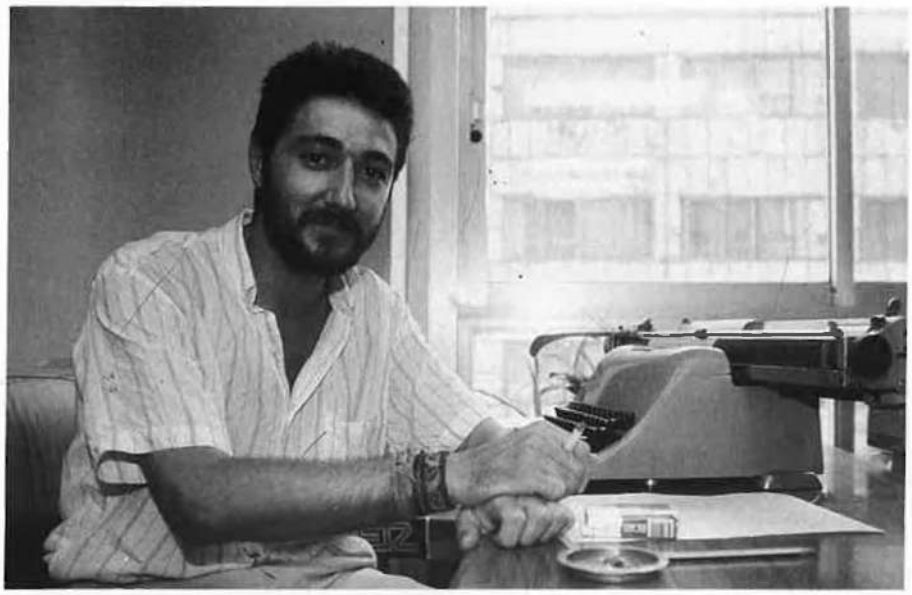
«Mai no s'ofega ningú —diu Diana creuant els dits i buscant fusta per tocar-ne—. A pesar d'això, has d'estar tot el dia pendent dels banyistes, fet que de vegades resulta molt avorrit».

Les dones socorristes són un fenomen cada vegada més estès per les platges del país. «Ací en som tantes com homes». No sembla, però, que lliguen massa, malgrat el bell color de la seua pell i l'uniforme de la Creu Roja: «Enguany els xics van a la baixa».

Els que sempre estan damunt de Diana són els despistats habituals que volen llogar-li un patinet o una hamaca, o els que li demanen que colgue les meduses que han tret de l'aigua. «Com si jo fóra el majordom de la platja».

Les ones... radiofòniques

Molts no tindrien consciència d'estar en els mesos d'estiu si no fóra per la potència de l'aire condicionat o per la llargària de les mànigues de les samarretes dels companys de treball. És el cas dels estudiants de periodisme que durant juliol i agost acostumen a treballar, becats, a les emissores de ràdio

RAFA GIL

Antonio Campos fa pràctiques radiofòniques.

i als diaris, substituint els professionals que se n'han anat de vacances.

Antonio Campos, madrileny de 24 anys, becat en la cadena SER, diu que fins ara tot li va fenomenalment. Treballa ben a gust i, malgrat agradar-li més la premsa escrita, pensa que la ràdio és una experiència positiva perquè «treballar la informació *en brut* dóna una enorme disciplina de treball».

Antonio no ha passat per la Facultat de Ciències de la Informació, sinó que ha fet el *master* de periodisme del diari *El País*. Això li ha permès tenir un fàcil accés a les pràctiques d'un altra empresa del grup PRYSA.

La que no està tan entusiasmada és Juana Hernández, una altra madrilenya, que fa pràctiques a l'emissora de Radio Minuto de València. Juana, que va ser destinada a València tot i haver sol·licitat quedar-se a Madrid, troba la beca de 45.000 pessetes una mica baixa. Això, però, no l'amoïna gaire; el que veritablement l'emprenya és no haver tingut, en mes i mig de treball, cap oportunitat d'accedir al *micro,* malgrat la reduïda plantilla que hi ha a l'emissora.

Una altra de les queixes és el fet de no eixir mai al carrer: «El periodisme és més que estar-se tot el dia davant d'una màquina d'escriure». Ara bé, Juana encara no s'ha desanimat i desitja poder donar informació esportiva prompte davant d'un micròfon.

Patir calor

Tampoc tots poden gaudir d'aire condicionat a l'estiu, n'hi ha fins i tot

RAFA GIL

Dolors Roselló torra panotxes per als turistes.

que fan servir un braser de carbó per torrar panotxes, com ho fa Dolors Roselló, una valenciana grossa de 53 anys que en duu cinc venent dacsa al carrer Don Joan d'Àustria de València.

«Jo treballe a jornal». Les paradetes de panotxes pertanyen a una família que té camps de dacsa i lloga gent perquè venga els seus productes.

Els consumidors de dacsa més habituals solen ser els àrabs i els italians, ja que, com porten pocs diners, «amb una panotxa per a quatre s'apanyen», diu Dolors somrient.

Quan la fresca ens torne a saludar i els turistes abandonen les nostres platges, els estudiants tornaran als seus estudis; molts joves, a l'atur, i les professions d'estiu restaran adormides fins al juny que ve. □

Vicent Mifsud Estruch

RAFA GIL

Diana Soltero, de filòloga a socorrista.

Atrets pel mar

Les costes dels Països Catalans ofereixen oportunitats molt especials per als submarinistes locals i per als de la resta d'Europa. Cada vegada són més nombrosos els turistes que vénen a passar les vacances al nostre litoral atrets, no per les platges, el sol o les paelles, sinó pels nostres fons marins, considerats dels millors del Mediterrani.

Des de fa pocs anys el capbussament esportiu està deixant de ser una activitat minoritària i exclusiva dels aventurers i amants del risc, per a convertir-se en una pràctica habitual de molta gent normal que l'únic que vol es «remullar-se, fer un tomb per allà baix i mirar els peixos».

Aquest augment del nombre de *turistes subaquàtics* ha provocat que es creés una complexa *infrastructura submarina* que pogués atendre tota aquesta demanda. Avui no és massa difícil trobar en qualsevol població de les nostres costes establiments especialitzats, clubs, vaixells, hotels i pensions adreçats únicament als submarinistes.

Els clubs, cada vegada més nombrosos, ofereixen tot tipus de facilitats perquè l'amant de les profunditats pugui practicar el seu esport preferit en el seu lloc de vacances. En aquests tipus de clubs, a més de trobar l'ambient adequat, el submarinista pot llogar tot l'equip necessari, pot carregar les botelles d'aire comprimit o pot contractar un monitor perquè l'acompanyi per sota l'aigua i li ensenyi el millor de la zona (com ho faria un guia turístic). En la majoria dels nostres ports hi ha vaixells que a l'estiu no donen abast a transportar tots els que volen gaudir de les meravelles submarines per un preu d'unes 1.200 pessetes. Aquest tipus d'embarcacions poden arribar a portar un nombre de places doble del que tenen capacitat per a dur. L'ambient del viatge de tornada és molt més animat que el de l'anada, perquè tothom vol explicar als seus companys allò que ha vist, fet o trobat sota l'aigua.

La legislació

Per a practicar el submarinisme esportiu al nostre país s'ha de tenir una llicència expedida per la Conselleria de Ramaderia i Pesca de la comunitat autònoma corresponent. Per obtenir-la s'ha de fer un curset en qualsevol dels quasi cent clubs existents als Països Catalans i aprovar un examen teòric i un de pràctic. Hi ha dos tipus de llicència, una de primera i una altra de segona categoria. La diferència és que amb la de segona només es poden fer immersions fins a 25 metres de fondària com a màxim, mentre que amb la de primera categoria es pot baixar fins a 50 metres. Està totalment prohibida la pesca submarina amb escafandre autònom (botelles d'aire comprimit). Aquest tipus de pesca s'ha de fer a pulmó lliure i també requereix una llicència, encara que la majoria dels que practiquen la pesca a pulmó no fan el tràmit d'obtenir el permís. Dins de l'ambient dels esports aquàtics s'aprecia certa rivalitat entre els submarinistes de botella (que practiquen un esport contemplatiu de la naturalesa) i els que fan pesca submarina (que intenten fer un bon sopar de *marisc*).

La llei també contempla el tema de l'arqueologia marítima, i diu que l'estat és el propietari de tots els objectes arqueològics o històrics que estiguin al mar. Per tant, qui trobi i tregui de l'aigua qualsevol resta arqueològica l'ha d'entregar immediatament a les autoritats de Marina. I una vegada taxat el valor de l'objecte trobat, el submarinista tindrà dret a un terç d'aquest

XAVIER TORRADAS

Els fons marins, cada vegada més atractius per als turistes.

XAVIER TORRADAS

Equip bàsic

Vestit	30.000
Botelles aire	90.000
Regulador aire	15.000
Armilla inflable	25.000
Profundímetre	20.000
Rellotge	10.000
Ulleres, aletes, cinturó de plom, tub, etc.	20.000
Total	210.000

Infrastructura als PPCC

	Catalunya	*Balears*	*País Valencià*
Nombre de llicències	6.500	750	3.000
Nombre de Clubs	57	17	35
Nombre compressors d'aire per a botelles	49	27	14
Nombre cambres hiperbàriques	2	1	1
Llocs de màxim interès submarí	Illes Medes Illes Formigues Empúries Roses-Cap de Creus	Illes de Cabrera Zona Nord de Menorca Es Vedrar i Portinatx (Eivissa)	Illes Columbretes Illa de Tabarca

valor com a premi per la troballa. Però el que passa molt sovint és que la peça arqueològica acaba a les mans d'un coleccionista pirata o a la vitrina de trofeus particulars del submarinista.

El nostre país

Les costes dels Països Catalans són privilegiades quant a bellesa i interès dels seus fons marins. Aquí es poden trobar els millors llocs de tot el Mediterrani per a enfonsar-se i disfrutar de la companyia dels animals aquàtics que encara es deixen veure amb relativa facilitat. Només les costes de Grècia competeixen amb les nostres en atracció per als submarinistes.

Els llocs més interessants per a practicar les immersions es troben on hi ha grans formacions rocoses. A Catalunya qualsevol punt de la Costa Brava es bó per a submergir-se, però destaquen sobretot les illes Medes (a dos quilòmetres de l'Estartit, declarades zona protegida l'any 1983), les illes Formigues (davant de Palamós), Roses, el Cap de Creus, etc. De les Balears diuen que qualsevol punt es bo, però els millors llocs són Cabrera, de Sóller a Formentor, Sa Costa Nord de Mallorca i de Menorca, i Es Vedrar i Portinatx d'Eivissa. Al País Valencià també hi ha gran activitat subaquàtica, i els punts més visitats són les illes Columbretes, davant la costa de Castelló, i l'illa de Tabarca. Només a Catalunya hi ha més de 6.500 llicències de capbussadors esportius, a les Balears més de 750 i al País Valencià 3.000. De tots aquests submarinistes el 15% són noies, i aquest percentatge va en augment any rere any.

Les costes dels Països Catalans són privilegiades quant a bellesa i interès dels seus fons marins.

Mireia Ferrer, de 27 anys, ja en fa 10 que practica aquest esport i admet que «al principi tens una mica de por i vas amb molt de compte, perquè et trobes en un medi que no és el teu, però quan et comences a sentir segur de tu mateix és quan disfrutes, perquè no penses 'ara he de fer això o ara he de fer allò' i et pots dedicar a mirar, observar i a jugar amb els peixos». Sobre els perills que aquest esport sembla comportar, Mireia opina que «l'únic perill és un mateix; si un sap controlar-se i sap tenir serenitat en els moments crítics no cal preocupar-se, i tampoc hi ha cap problema que no es pugui solucionar sota l'aigua. Les dificultats vénen quan es posem nerviosos, i actuem sense pensar». El que és cert és que hi ha moltes coses per a controlar mentre s'està sota l'aigua, i per al neòfit sembla molt difícil pensar en totes elles. S'ha de controlar l'aire de les botelles, la profunditat i el temps que s'està a sota l'aigua (per a poder fer les descompressions abans de sortir a la superfície i evitar la formació de bombolles d'aire a la sang). En cas d'emergència, fins i tot s'ha de recordar que no es pot sortir a la superficie sense traure l'aire dels pulmons mentre es puja, perqué en disminuir la pressió els pulmons s'inflarien i explotarien com globus. Segons Mireia Ferrer, «els accidents en submarinisme són molt greus i espectaculars, però se'n produeixen molt pocs perquè en els cursets es prepara els aspirants a ser responsables».

David Pallejà

PUBLICITAT

Els models de la persuasió

No preguntes mai a un creatiu publicitari si ell segueix determinats patrons quan dissenya un anunci, perquè et contestarà que no. Cas que dubte, admetrà, com fa Joaquín Lorente, de l'agència barcelonesa Lorente-Mussons, que «els patrons, els models i les tendències són, en publicitat, esquemes de treball d'empreses de segona fila. Els creatius —afegeix— no ens deixem influenciar mai. Els camins en aquest ofici són infinits i el que fem en el nostre treball és trencar esquemes».

Potser sí que els camins en la publicitat són infinits, però un ràpid repàs a l'últim festival Internacional de Cine i Televisió de la SAWA, celebrat recentment a Canes i considerat com la competició més important que jutja avui les creacions dels publicistes, ens revela alguna que altra sorpresa.

El *grand prix* d'aquest any, premi que els jurats espanyols Joaquín Lorente i Fernando Nieto defensaren aferrissadament, fou per la campanya realitzada per a TVE «Aprenda a ver la televisión». Aquesta campanya, ideada per l'agència Contrapunto i qualificada per tota la professió com una autèntica joia de la comunicació, està protagonitzada, com tots els telespectadors deuen recordar per una preciosa gossa: Pippin.

La moda dels animals

Utilitzar animals per a acompanyar missatges, ja siga de forma directa o indirecta, no és nou, però sí que es pot assegurar que està de moda. Una simple ullada a la llista de premis que ha repartit Canes així ho confirma.

En dura competició, amb Pippin, hi havia aquest any un anunci de la Saatchi & Londres, amb música de Carole King, per a l'empresa del carbó Solid Fuel. En aquesta producció, un Bulldog, un gat i un ratolí es besen un a l'altre mentre contemplen junts un foc alimentat per Solid Fuel. La llar, ja se sap, acaba per eliminar rivalitats eternes. Guardons importants han estat també a Canes els següents anuncis protagonitzat per animals: el gos anunciador de la marca de sabates Hush Puppies, el porquets de Bassat que no usaven Bily, els ximpanzés que anunciaven Pepsi Diet, els porcs senglars que feien pomes en un forn de Dietrik i les clòtxines que aplaudien el vi Country Manor.

La llista podria allargar-se de manera interminable. De fet, hi ha més d'un estudiant de Ciències de la Informació que s'està pensant basar la seua tesi en aquest tema.

L'humor en la publicitat

La ironia i el humor són també recursos habituals dels publicitaris. Bona càrrega d'ironia ha tingut, per exemple, l'anunci presentat enguany a Canes per Ammirati & Puris per a un espot de la Schweppes. En aquesta producció britànica, John Cleese, l'actor farfallós d'*Un pez llamado Wanda,* realitza un discurs sobre el perill de la publicitat subliminal. A l'anunci, la marca Schweppes està sempre present

Imanol Arias, un dels famosos sol·licitats per la publicitat.

malgrat no aparèixer mai en boca de Cleese.

Rafael Boladeras, president i director creatiu de Boladeras-Canalda, considera que tot i ser aquest anunci un dels que millor ús ha fet del recurs de l'humor, aquesta producció sembla més dirigida als publicitaris que als seus autèntics consumidors. Entre els espots espanyols que han sabut utilitzar el recurs de l'humor, Boladeras s'inclina pels últims anuncis de l'ONCE i per una producció, encara no contractada amb cap de les televisions de l'estat realitzada per Levi's.

La història de la pel·lícula comença quan un jove atractiu que va conduint un gran camió decideix aturar-se per ajudar una parella que té espatllat el seu cotxe. El camioner, poc després d'examinar la situació, decideix que allà no hi ha més remei que remolcar el cotxe. Com que no té una cadena per a fer-ho es treu els seus Levi's i ho fa amb els pantalons. Abans de reprendre la marxa, el camioner, que va en calçotets, demana a un dels components de la parella, la dona, que puge amb ell al camió i deixe el seu marit disns del cotxe.

El remolcament es desenrotlla perfectament fins que el camioner, aprofitant-se d'un canvi de rasant modifica bruscament la seua marxa. Els Levi's, per descomptat, aguanten l'estirada, però el cotxe, ¡oh sorpresa!, es desenganxa i roda pendent avall.

Joaquín Lorente, en canvi, prefereix subratllar el recurs de l'humor en una producció presentada enguany a Canes per Zimbabwe, un país que, en princi-

pi, té poc a dir en el món publicitari. Ple de comicitat, l'anunci a què ens estem referint narra com un grup de guerrillers, farts de turmentar-se els peus ballant la dansa de la guerra, acaben per descobrir les espardenyes que publiciten: Bata.

El cine s'ha convertit també en una de les majors aficions dels publicitaris. Francisco Ruiz, creatiu d'Area-2, explica aquesta situació en clau d'osmosi. «Els mecanismes narratius del cine i la publicitat s'han interrelacionat tant en els últims anys que es fa difícil esbrinar on comencen els uns i on acaben els altres. *Nueve semanas y media,* el film que llançà a la fama Kim Bassinguer i Mike Rourke, ha estat qualificat per la crítica cinematogràfica com un espot llarg, com un vídeo llarg».

«A l'estat espanyol —diu Boladeras—, una gran quantitat de realitzadors han après a fer cine gràcies a la publicitat: Víctor Erice, Bigas Luna... així, doncs, no es fa difícil relacionar cine i publicitat».

En altres casos, en canvi, no ha estat la publicitat la que ha conduït alguns realitzadors al cine, sinó ella mateixa la que ha cridat directors cinematogràfics perquè plasmen en espots la seua mestria. Fellini, per exemple, ha rodat un anunci d'espaguetis; David Lynch un per al perfum d'Ives Saint Laurent, Opium, i Scorsese, un per a Armani.

Els famosos i el blanc i negre

Utilitzar la imatge dels famosos per a llançar missatges de persuasió és un recurs clàssic, però els publicitaris no renuncien a continuar fent-lo servir. Aquest tipus de fórmula, que alguns especialistes coneixen amb el nom de publicitat testimonial, presenta un petit problema: l'elecció de la figura. Si l'anunci es vol distribuir en tot el món, el famós o la famosa, lògicament ha de ser reconeguda a nivell internacional. Entre els espots en què podem reconèixer aquesta fórmula es podrien citar els que últimament han protagonitzat Kim Bassinguer per a El Corte Inglés, el que ha fet Madonna per a Coca-Cola i el que ha rodat Robert Palmer per a Pepsi.

Les produccions en blanc i negre i aquelles que els italians han batejat amb el nom de *due tonne,* combinació de negres i blaus o de grocs i marrons, també encisen avui dia. D'una banda, el blanc i negre, amb les connotacions de rigor i modernitat que li ha conferit el videoclip, ha acabat imposant-se. Francisco Ruiz assegura al respecte: «Si l'any passat els anuncis en blanc i negre eren una curiositat, despréss de Canes hem de dir que s'han convertit en una realitat. Més d'un 20% de tota la producció exhibida en aquest festival ha estat rodada en aquests colors».

De l'altra, la producció en *due tonne* s'aguanta. Entre les raons que ho expliquen, hi ha la calidesa que proporcionen, sobretot a cert tipus d'anuncis d'aliments de moda.

Per a recordar tant la utilització del blanc i negre dels nostres publicitaris com la del *due tonne,* tan sol és necessari fer memòria de l'últim anunci de xiclets *Trex* i de tota la campanya de Moda de Espana. □

Maria Aguilò

CARLOS SERRANO

PERSONATGES

Rocío Ruiz: 70.000 pessetes, sou de la millor bracista de l'estat

La residència per a esportistes Joaquín Blume de Madrid és un lloc molt silenciós a l'agost. Entre la poca gent que hi havia la setmana passada al centre es trobava Rocío Ruiz, una jove nadadora valenciana, del club Ferca-San José, que als darrers campionats d'Espanya de Natació, que tingueren lloc a Benidorm a finals de juliol, va batre per dues vegades el rècord estatal de cent metres braça. La marca obtinguda ha permès a Rocío participar en els campionats europeus que s'estan celebrant ara a Bonn.

—La vida en un centre d'alt rendiment com la residència Blume no és sempre tan tranquil·la com sembla aquest mes. A l'hivern ací és ple de gent que no para mai, perquè entre els estudis, els entrenaments i les hores dels menjars no hi ha temps per a aturar-se.

El nostre pla de treball habitual és ben dur. Matinem bona cosa: ens alcem a les 6,30 i entrenem fins a les 8. Una vegada hem acabat de desdejunar, anem a classe des de les 9 fins a les 2. A la vesprada, de 6 a 9, tenim una altra sessió d'entrenaments —aquesta més llarga, perquè fem peses també—. Després, sopem i anem a dormir. A les 11 ja som tots al llit. Com podeu imaginar, set dies a la setmana amb aquest ritme —només descansem un diumenge cada quinze dies— solament els suporta qui veritablement estima aquest esport.

—¿Potser el pitjor és viure fora de casa?

—És incòmode passar onze mesos allunyada de la teua família. En un principi resulta molt costós, però prompte t'acostumes a veure els pares a Nadal i Pasqua.

—¿Com vas començar?

—En un curset de natació del col·legi, com ho fan quasi tots. Allí em va veure el meu primer entrenador, Manuel Barrachina, que em va ajudar a progressar fins que les meues marques em donaren accés a una beca per a venir a Madrid. D'això fa ara dos anys.

—¿Quant cobres actualment?

—Guanye 70.000 pessetes al mes, i em permeten viure prou bé, ja que a la residència no tinc cap despesa. Tot i això, la beca no és massa elevada, perquè les atorguen d'acord amb els resultats obtinguts a nivell internacional, i jo només he desta-

cat encara a l'estat espanyol. Els campionats d'Europa de Bonn són una bona oportunitat perquè m'apugen el sou. És la primera vegada que participe en una competició d'aquesta categoria i no vull fallar.

—¿Quin lloc t'agradaria ocupar?

—Naturalment, com més avant em quede millor. Ara bé, sóc conscient de les meues limitacions i, tenint en compte el nivell de la natació ací, arribar a una final seria tot un somni.

—¿Els campionats d'Europa seran una prova per a veure el que ens podem trobar als Jocs del 92?

—La natació encara està molt fluixa, sobretot el nivell femení. I no crec que es facen massa coses d'ací a 1992. Als Jocs només podem aspirar a obtenir algun lloc en una final.

Les institucions s'han menejat molt darrerament per a enllestir instal·lacions, però ja és un poc tard quan només resten tres anys per als Jocs. Potser a Barcelona es veurà un esbós del que s'ha de confirmar a partir dels Jocs de 1996.

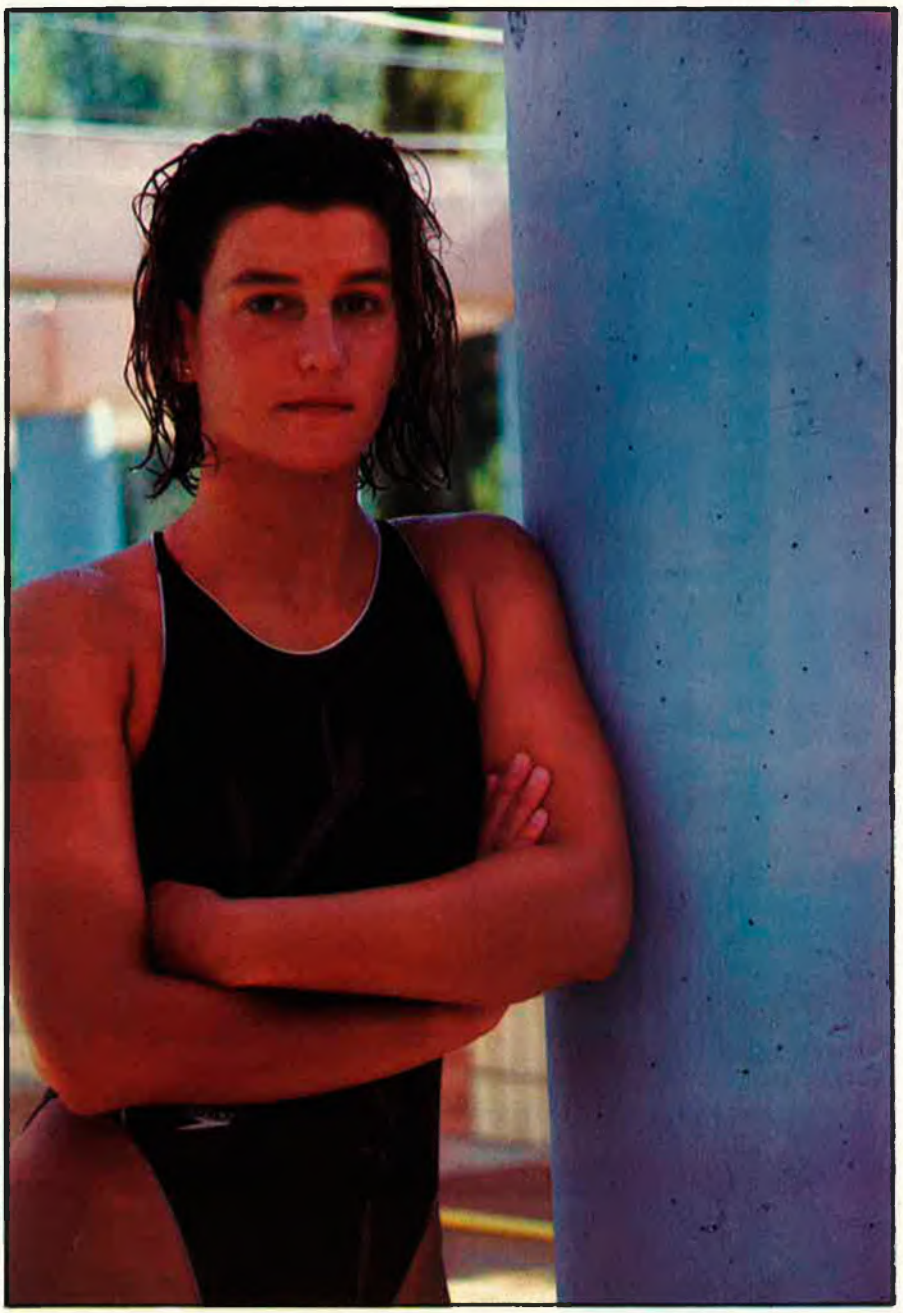
Pel que fa a la natació masculina, hem de confiar que Sergi López continue acumulant triomfs, i també hauríem de destacar el castellonenc Josep Lluís Ballester en papallona.

Mentre contesta les preguntes, Rocío no deixa de menejar els braços nerviosa. La seua imponent figura de 177 centímetres d'alçada no aconsegueix allunyar la timidesa pròpia de les joves de disset anys.

—Les entrevistes són superiors a mi. Sobretot, quan he de parlar per la ràdio, se'm fa un nus a la gola que no em deixa respirar. I de la televisió, ni parlar-ne. Si a l'hora de nadar fóra tan nerviosa i insegura, ja m'hauria ofegat. Afortunadament, quan arribe a la piscina, em relaxe moltíssim i només pense a guanyar.

Aquesta gaditana de naixement, que ha oblidat les seues arrels andaluses, té molt poc temps per a la diversió i el descans.

—El poc temps lliure de què puc gaudir l'utilitze per a relaxar-me escoltant música. La música és la meua passió. El meu primer sou me'l vaig gastar en un equip i no pare de fer-lo servir. M'agrada tot tipus de música: clàssica, actual, de tot.

CARLOS SERRANO

«Als Jocs del '92 només podem aspirar a algun lloc en una final».

—¿No t'agrada el cinema, llegir...?

—Qualsevol es posa a llegir després de fer-se 9 o 10 quilòmetres a la piscina i una hora al gimnàs. Els llibres, els utilitze per a adormir-me.

—I per a eixir, encara deus tenir menys temps.

—Molt poc, una estoneta els dissabtes amb els companys de la residència i poc més.

—¿Tampoc festeges?

—No, ni tinc nòvio, ni sembla que en tindré prompte, no tinc massa èxit amb els xics.

Vam poder comprovar que aquesta afirmació no era certa, ja que els xics de la residència li feien molt de cas.

—¿Quin és el teu objectiu dins de la natació?

—Continuar la ràpida progressió que he tingut fins ara i aconseguir una marca d'un minut i deu segons en piscina llarga, que és el meu rècord en curta. Ara estic en 1,12, i estic segura que en tres anys ho aconseguiré.

El cos, la força, el caràcter, llevat de la timidesa, de Rocío fan pensar que la progressió no té ja fre i que els seus desitjos ben prompte es compliran. Rocío pot donar els èxits que la natació del país encara no ha tingut.

Vicent Mifsud Estruch

M O D A

El mag que ressuscità Dior

Christian Dior ha dit adéu a Marc Bohan. A partir d'ara, Gianfranco Ferré, modista milanès de 45 anys, és l'home que dirigeix els destins artístics de la casa de modes més coneguda de tot França, potser i tot del món.

Beatrice Bongibault, la directora general de Dior, ha estat l'encarregada de contractar Ferré. El contracte firmat, que lliga el dissenyador italià a la firma francesa per cinc anys, significarà per a Ferré un sou anual de dos milions de dòlars. Que ningú faça escarafalls. Ferré no necessita aquests diners. Ell sol posseeix, en aquests moments, vuitanta botigues per tot el món en règim de franquícia que comercialitzen els seus models, les vendes dels quals li proporcionaren l'any 1988 un total de setanta-quatre milions de dòlars.

Ferré és el segon nom important de la moda italiana que arriba a París. El primer va ser Valentino. Les reaccions dels modistes francesos, que participen del xovinisme que caracteritza l'estat gal, no s'han fet esperar. Pierre Vergé, el president-director d'Yves Saint-Laurent, qualificà de vergonyós el contracte de Dior amb Ferré i Christian Lacroix, l'*enfant terrible* de l'alta costura francesa, el qüestionà públicament. Curiosa reacció en un home que treballa per al grup Agache, societat propietària tant de la casa Dior com de la casa Lacroix.

D'altres, els que menys, després d'haver vist la desfilada amb què Ferré inaugurà la seva estada a Dior, s'apressaren a batejar el seu estil amb l'etiqueta *new-look spaghetti*.

La premsa estrangera, però, va acordar atorgar a Ferré el Didal d'or, fet amb el qual reconeixien que la seua col·lecció era la millor de les vint-i-tres que s'han presentat enguany a París per a la temporada d'hivern de l'any que ve. Per al modista italià, aquest guardó és el que fa sis en la seua carrera. Els cinc primers, els ha anat rebent abans en el seu país en un període de deu anys.

Ferré és un home format al si d'una família burgesa i industrial del nord d'Itàlia. I entrà en el món del disseny a partir de l'arquitectura, potser per això la seua roba reflecteix sempre un

Gianfranco Ferré, rodejat de les maniquís que llueixen els seus models.

alt grau de rigor i puresa de línies. Quan es decidí a deixar l'arquitectura, s'inicià en el disseny d'accessoris: sabates, fulards, cinturons, bolsos... Finalment arribà a la moda femenina.

La seua educació i l'ambient culte i refinat en què ha viscut sempre l'ha marcat profundament. Això, on es plasma sobretot és en la simplicitat dels seus models i en els colors que fa servir: blancs, negres i blau marí. Quant a la manera de treballar, ell mateix ha declarat que és molt ràpida: «Quan dissenye sóc molt directe. De fet, poques vegades modifique els meus originals».

Quant a l'alta costura, considera que l'esperit i l'amor són imprescindibles a l'hora d'expressar-se. I és justament això —un gran respecte pel treball realitzat abans per Dior— el que Ferré ha demostrat en la primera de les col·leccions que ha dissenyat per a la firma. Una firma que, no ho oblidem, té sis-cents treballadors a França i altres països i que disposa d'un capital de negoci de 7,5 milions de francs sense tenir en compte els beneficis produïts per les vendes de perfums i cosmètics.

La majoria dels que han criticat aquest fitxatge han estat també els primers a reconèixer que Ferré ha sabut recollir el treball de Dior justament on aquell el va deixar: 1950. Lacroix, per exemple, ha dit: «La combinació de línies estrictes i elements barrocs realitzada per Ferré, denoten en ell un talent d'arquitecte pròxim al de Dior mateix».

En aquest sentit, el comentari més elogiós que es pot fer de la feina del modista italià és que ha aconseguit descobrir, tot revitalitzant-lo, l'estil Dior. Justament el mateix que uns anys abans Karl Lagarfeld va fer amb Chanel.

La dona que Ferré vol per a Dior, la casa dels salons gris perla, és una dona inspirada en Cecil Beaton, una dona que és un somni, un prodigi d'elegància i feminitat: estreta de cintura, modelada de pits i amb un coll llarg i rodó. Faldilles llargues per a la nit i per sota dels genolls durant el dia. Els colors, sempre suaus: grisos, verds i vermells ombrívols. □

Josep Munoz

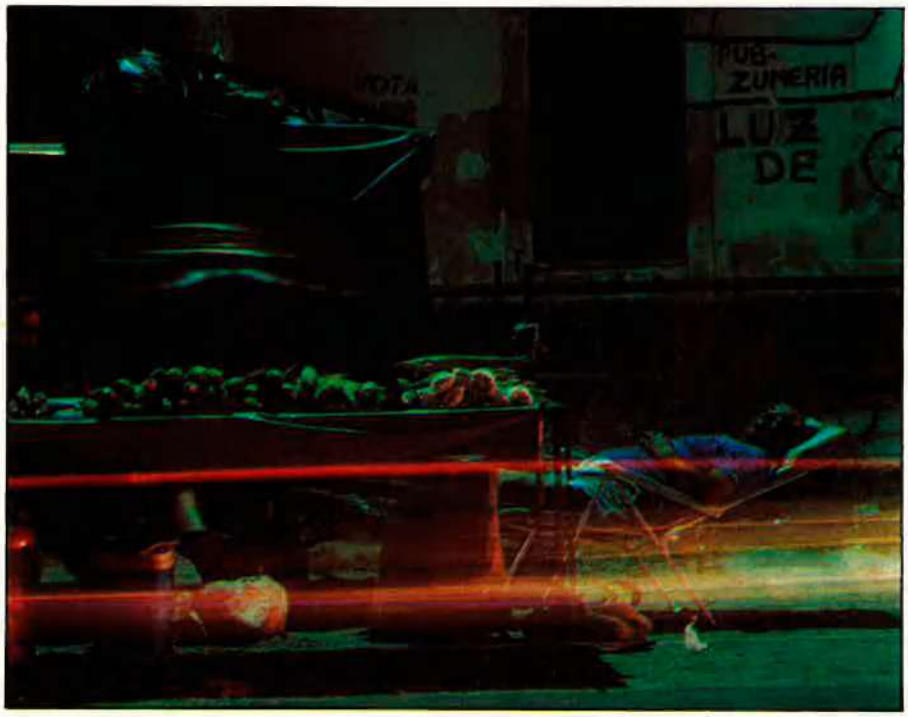

TROPIC

PUB-
ZUMERIA
LUZ
DE

FOTOS: RAFA GIL

CIUTATS D'ESTIU

València, el poderós influx de la lluna

De vegades, la ciutat de València pateix una mena d'amnèsia geogràfica a causa de la qual ignora la mar. O potser no recorda que en té, de mar, fins que arriben els idus de març en què els primers banyistes es capbussen en el pèlag. València, antiga ciutat hanseàtica, oblida també el riu, definitivament condemnat a l'eixutor i a l'especulació de diversos Plans d'Actuació Urbanística. Heus ací el destí d'un cabal que va adquirir ressò a causa dels seus sobtats desbordaments. Però aquesta amnèsia no impedeix recobrar, a hores bruixes, l'acte d'imatgeria mitjançant el qual es pot contemplar, entre una constel·lació d'estels i lluminàries, la tòpica i màgica lluna de València. Durant una estona, el satèl·lit exerceix tot el seu poderós influx sobre la mar. I els valencians i les valencianes, folls i desficiosos en la calor de la nit, són atrets per aquesta força selènica. Cadascú s'ho apanya com vol o com pot, a la vora de la mar, intentant traure profit a una ciutat que, de sobte, descobreix la Mediterrània. Humitat i disbauxa, a costa d'una ciutat despoblada, contravenen el tipisme d'un paisatge mariner que Sorolla va interpretar amb tota la seua sensibilitat artística.

La València tòpica es difumina, en caure la nit, sota l'ombra d'un Micalet obtús que no gosa de mirar per damunt les teulades. La irregular i rellisca esplanada de la plaça de Roma ja no és trepitjada per capellans amb sotana, beates d'escapulari, turistes orientals o persones que fan almoina a la porta de la Seu. El rellotge de la Torre de Santa Caterina assenyala la presència d'una fauna que mostra, ara i adés, exemplars únics de la malanomenada postmodernitat. *Modernos* amb aires de suficiència tomben per Corretgeria per a assistir a la moguda de La Marxa, un antre subterrani on és possible departir si els decibels deixen oir la veu de l'interlocutor. «¿Parlar? ¿De què? L'important és mirar i després follar, i prou, nanos» —amolla un paio mentre juga al billar. Recolzada a la barra, una xicota mira de reüll com s'abraona una parella heterosexual. Oferesc una cigarreta a la mossa solitària i pense que ha picat l'ham. «És massa prompte, tio, per al rotllo» —remuga. Entesos. Observe els escassos parroquians que hi ha després de consumir un *ginger-ale* i me n'isc. La calor es fa sentir a fora, tot i que això no sembla fer nosa als transeünts del carrer de Cavallers, els quals desfilen sota els finestrals gòtics del Palau de la Generalitat i es disseminen arreu del Barri del Carme i d'altres llocs de la Ciutat Vella. Tipus que imiten els *mods, rockers* destrempats amorrantse a la *litrona,* comptats espècimens de *skin heads* i *punkies* i gais recorren els carrerons del popular barri cercant frescor o potser companyia. No són

La setmana que ve, o potser avui mateix, la Lluna tornarà a exercir el seu poderós influx.

FOTOS: RAFA GIL

els únics, però. Ensenyants universitaris, periodistes i escriptors conversen en el Café del Negrito atansats a les taules sobre les quals posen i lleven gots de whisky i gin tònic. Discuteixen d'una manera racional sobre moviments artístics o critiquen l'actual política cultural del Consell valencià; no hi ha massa coincidències, excepte quan repassen els seus particulars manuals d'erotologia o fan comentaris a l'Ananga Ranga, tant se val. És estiu i als *garitos* del Carme no hi ha pressa. «Ara som pocs —s'alegra un estudiant que ha filat la càmera—, i no sofrim l'estretor de les altres estacions. Puta mare, xe».

Homes que canten, bèsties bèsties que ploren

El Cafè Lisboa, a mitjan carrer de Cavallers, ha cedit la seua hegemonia al Bolshoi, on alts funcionaris de la Generalitat, *sociates* i col·legues dels mitjans informatius solen acudir a apaivagar la set. Es vessen gerres d'aigua de València i fan glopets de whisky pura malta. El poeta despistat o el desclassat es deixa portar per la platxèria de Tigres, «per bé que allò que flipa són els concerts de *jazz* i *rock* que s'hi organitzen», em revela una rossa assídua al local. Els *progres* que estimen la bona música assisteixen, inexcusablement, a les vetlades de Claca, en ple centre urbà, mentres els menys exigents s'arrosseguen pels antres del carrer de Dalt, amb l'entusiasme d'un adolescent consumidor de titiflais i enfocant, a tort i a dret, els ulls esbatanats a les cuixes de les xavales empastifades amb crema de colagen i abillades amb ajustades minifaldilles. La gent guapa, per una altra banda, prefereix Mitropa per a anar de copes sense cap més pretensió, el contrari que la burgesia local, que venera —i mai millor dit donada la decoració replena de motius i iconografia religiosa— la caserna del Johann Sebastian Bach, el carrer del Mar. Els homosexuals disposen també d'espais per al divertiment, com ara la discoteca Balkiss o Ales, amb molta marxa gai i actuacions de transformistes, La Guerra, al carrer de Quart, o la promiscuïtat laberíntica d'Opium. Tot això, per a homes. Les lesbianes se citen a Latinova o a Abrevadero per a trobar parella.

Junkies i *camells* pul·lulen dels voltants del Carme. Hi ha xoriços en les cantonades del territori *okupa* i també *estupes* que vigilen la zona. De tota manera, s'ho val, endinsar-s'hi per a comprovar *in situ* les transformacions d'un centre urbà convertit en un gueto de la marginalitat, però que serva encara el marro descrit en nombrosos passatges de la narrativa de Ferran Torrent. El xulo, el macarra, l'àcrata i el penjat sobreviuen enmig de la pudor de les pixarrades, atrinxerats en els seus caus els dies que no dormen a la garjola.

L'oferta minvada del barri del Carme en el mesos de juliol i agost lligat a la decadència total dels pubs del carrer de Pelaio, ha revaluat la zona de Cánovas, tot just començar la Gran Via Marquès del Túria. Allí es barreja la gent guapa amb xiques cursis, fadrines, divorciats i individus de professions liberals a la cacera d'un *ligue fácil,* entre copa i copa, i al so de les més variades estrofes que retronen entre les parets del Pub Risas, Spinello o Look —aquest, decorat per Xavier Mariscal. La plaça de Cánovas, i la de Xúquer durant el curs acadèmic, representa l'escenari lògic de la marxa nocturna. «No hi ha res com una mica d'adhesió a la lògica per a combatre l'insomni», diu un personatge de Dashiell Hammet en la novel·la *L'home flac.* Insomni estimulat a base d'alcohol etílic, sexe, música cridanera o herba. És la fórmula magistral per a tenir la lluna en un cove, la lluna de València, és clar.

Si avui és dissabte, açò és Suècia

Diu el sociòleg Josep Vicent Marqués que el destí més gloriós al qual sembla aspirar València és abocar-se a la mar. Doncs bé, els valencians s'hi aboquen en la calor de la nit, tot i que no la descobreixen, la mar, fins al solstici vernal. Atrets per estranys cants de sirenes, la *basca* s'implica, a vora mar, en una disbauxa de sensualitat durant les hores golfes de la nit. La gent de la ciutat bascula cap a les platges per a divertir-se fins a l'exhauriment, prop de l'immens espill on es reflecteix la tòpica lluna de València. La ciutat deixa de ser romana per a mirar cara a cara la mar i fondre's davant aquest paisatge blau-obscur. Tot es pot imaginar arran la sorra que s'escampa a la banda esquerra del port —no debades, el novel·lista Blasco Ibánez estiuejava a la Malvarosa—, encara que, segons afirma l'escriptor alemany Günter Grass, «no tot allò que imagina l'home pot materialitzar-se». No resulta difícil lligar si es respecta el joc eròtic, com també és factible l'orgasme furtiu o el *viatge* efímer causat pel *trip de l'executiu,* les amfetamines, la *coca* i, més recentment, l'èxtasi. Per acabar d'arrodonir el ventall de possibilitats, les putes abandonen el Parterre per fer la platja, malgrat la polseguera. Ara, els travestís s'han ensenyat el camí, tot fugint de la clientela de l'avinguda de l'Oest, i pensen instal·lar-s'hi, si més no, per una temporada.

La marxa de platja comença en la Malva-rosa, a partir de les dues de la matinada. Els locals de copes s'arrengleren en els múltiples xaletets de

FOTOS: RAFA GIL

La conscupiscència —l'ebrietat, l'escapada dels amants— és la vida mare de les nits de València.

l'avinguda d'Eugènia Vinyes, l'eixida dels quals és gairebé obstruïda pels morros dels automòbils. Els nocturns hi acudeixen a rentar-se la gola, si es que no volen triar entre les distintes varietats de gelats, cremes de licors i els cremadets de Bananas, Flamingo, Kiwi; caves o altres begudes alcohòliques a La Xampanyeria, Villa Borghese, Patín Disco, Borratxeria, o cervesa, ¡vinga cervesa!, a Vivir sin Dormir. I música, sobretot, música. L'orxata tampoc falta a les taules, tot i que val la pena anar a Alboraia i tastar-ne a Ca Daniel.

En la platja d'Alboraia s'erigeixen improvisats *xiringuitos,* ja en els contorns de la Patacona. La barra d'aquests llocs està atapeïda de parroquians que demanen whisky, *cubates* de rom o vodka amb llimó. La dansa invita al flirteig i la música és una sonora excusa per a iniciar una relació que no se sap ni on ni com acabarà. Gairebé no existeix cap element decoratiu, tret del típic ombradís i alguna torxa que resisteix a la brisa, i les pistes de ball són simples planxes de fusta —o sorra per als que dansen descalços.

Teatro marca la diferència pel que fa a altres locals de la Patacona. «Ballar, beure, besar, escoltar, palpar, mirar i contemplar els nostres espectacles, totes aquestes coses són les que priven» —assegura una cambrera. Un cartell anuncia la imminent celebració del IV Festival de Jazz de Teatro. Uns metres més avall hi ha Vanessa, sota la carpa del qual balloteja un públic juvenil tot bellugant els cossos a ritme àcid o *light.* Alguns dansarins llueixen robes fosforescents feridores per a la vista; d'altres exhibeixen modelets amb estampats de *windsurfing* a les samarretes i traus arran de cul, als esparracats *bluejeans.* En la platja de Llevant, Tropical rep gent farta de tanta dansa; un descans evocador de la tranquil·litat del Carib, si no hi ha cap festa, amb gandula per a estirar les cames fins a l'alba. Al costat, AC/TV té un regust americà, amb vídeo-pantalla inclòs. A sobre, Casablanca, una sala de ball per a nostàlgics de bragueta fluixa. Una orquestra de cinc o sis components interpreta música *camp* dels anys cinquanta, *bailongos,* boleros i xa-xa-xa, en atenció a les peticions de panxuts, quarentones de dubtós estat civil i fadrins amb problemes alopècics. «Qui paga mana, xicot», diu amb resignació el saxofonista.

Que no pare la música

La gent que s'ho apanya amb al·lucinògens o a fer-s'ho amb una xavala converteix aquestes platges en una autèntica bacanal. La discoteca Spook Factory, en la platja de Pinedo, constitueix un exemple d'allò que els noctàmbuls —*yuppies,* xulos de barra i secretàries fogoses— pretenen que siga el seu divertiment. Oberta fins al migdia, fa servir música variada i un ambient de perdularis empedreïts. És l'escenari perfecte per a l'eixam que hi acudeix, sobretot, les nits de divendres i dissabte. Idèntic ambient escènic s'aconsegueix a Dream's Village, vint metres enrere, i Chocolate i Puzzle, al Perelló, vertaders temples de la concuspiscència, especialment l'últim. «La concupiscència —Fuster dixit— és la vida». Doncs bé, cal afegir-hi, l'estat de mesurada ebrietat, el *delirium tremens,* l'esnifada a vora mar o en el pàrquing de la discoteca aprofitant algun fanal fos o l'escapada d'uns amants al bosc del Saler per fer-ho sobre la pinassa, tot això ha de ser, fet i fet, la vida mare de les nits de València. Aquesta concupiscència conviu, però, amb la coentor de la cràpula pobletana i la promiscuïtat blavera de Canal, també en la platja de Pinedo. Prop del Perelló encara hi ha temps per a prendre una copa de matinada a Salitre o acostar-se a Pomelo per a observar els modelets que utilitzen els *ninos pijos* i les filles de papà que es desfan per unes hores de la fèrula paternal per a llepar els llavis al jovencell que es cargola un porro al ritme de qualsevol tema de Dinamita pa los Pollos, Loquillo, Madonna, etc. Més avant, és obligat parar en la discoteca Puzzle, animada a partir de les sis de la matinada, on no és difícil topar-se amb clients de Barcelona o Madrid —l'únic turisme de la zona. Destaca, a més de la música seleccionada per un marxós *discjokey,* les festes que organitza, sobretot els divendres, la cartelleria a través de la qual es fa propaganda la mateixa discoteca i els actes culturals. El gerent, Vicent Lluch, ens assegura que Puzzle «ofereix qualitat i un servei que intenta ser distint al d'altres discoteques, heus ací la raó per la qual celebrem actuacions de dansa, teatre alternatiu i fins i tot desfilades de models, a més de partits de bàsquet». El local disposa de bons interiors i una terrassa amb jardí per a veure, si cal, com s'enlaira la màquina solar.

La tornada a València es realitza a plena llum del dia —del migdia, millor dit—, en què els banyistes formen cues en l'encreuat de l'autopista del Saler, els cossos dels noctàmbuls romanen erts amb prou feines —de vegades algun en fa un gra massa amb l'heroïna i no torna a aixecar-se— i els cristalls esmicolats sobre l'asfalt palesen els excessos de la nit. Però la següent setmana, o potser avui mateix, tornarà la Lluna a exercir el seu poderós influx sobre la ciutat de València i, com rondinava anit a la Patacona un *monkey* anomenat Pink Floyd, «si avui és dissabte, açò és Suècia». □

Víctor Mansanet

RELAT D'ESTIU

Conte a la vora del foc, d'Isabel Olesti

Era un colom que vagava tot el dia per la ciutat, mort de fàstic i desencantat del món. Sempre se'l veia apartat de la resta d'aus i quan alguna dona se li apropava, fugia com esperitat. Era un ocell que havia oblidat volar, caminava ranquejant i s'arrossegava per les deixalles com una rata de claveguera. Anava pollós i ple de lleganyes, les potes encastades de fems i el bec despuntat. Al seu darrere deixava una estel·la de plomes grises, sense cap brillantor. Aquest aspecte de total abandó atreia els nens, que el martiritzaven tant com sabien. Ell, però, aguantava estoicament el suplici. Havia après a perdre.

Fa molts anys, el colom va ser escollit, d'entre centenars d'espècies d'ocells, per a un afer cabdal dins la història de la humanitat. L'elecció era complicada, tots esperaven donar la talla. Però ell, més aviat poruc i no gaire llustrós, va convèncer un jurat imparcial que no va voler saber res d'influències. Els seus companys no podien comprendre com la majestat d'un falcó, la sonoritat d'un rossinyol, la destresa del picot-roig, l'elegància d'una àguila o el plomatge de l'estornell, fossin refusats davant les minses qualitats del colom. Ell mateix va quedar parat, en un no-res va passar de l'anonimat més absolut a ser el centre d'atenció d'uns personatges que intuïa poderosos però que mai havia vist.

Els preparatius van ser llargs i costosos, per al colom. Estava habituat a una vida dissoluta: menjar, beure i volar tan poc com podia, copular tant com es deixava el de l'altre sexe i vagarejar tot el dia. En definitiva: viure bé. Ara li tocava assajar una escena que no acabava d'entendre. Havia de volar a un país del Mediterrani, localitzar un tal poblet blanc i més concretament la casa d'una donzella verge, la qual havia de seduir, irremeiablement, amb resultats fructífers. La història de la humanitat depenia d'ell. Per això rebia classes esgotadores de vol, de sentit de l'orientació, de saber fascinar i sobretot de conduir la cosa cap a un final feliç. I així va ser. No li va tocar més remei que espavilar-se i aprendre a ser una au amb classe.

El dia assenyalat va arribar. Just

despuntava la primavera i aquell poblet mediterrani era voltat de flors i plantes aromàtiques que omplien l'aire de sentors embriagadores. Els ametllers ja tenien el borró del fruit però n'hi havia que encara conservaven alguna flor, i les abelles voltaven per l'arbre àvides de sucs melosos. Les soques centenàries de les oliveres es recargolaven en formes estrambòtiques que atreien les garses, fartes de menjar carn tot l'hivern. La rapa vinclava les branques; aquest any hi hauria bona collita.

La flor del taronger omplia els camps de taques blanques i d'un perfum que arribava a marejar. El cel era d'un blau espaterrant i el sol queia aplomat damunt les cases. Aquell any la calor s'havia avançat i amb el bon temps la natura havia esclatat abans d'hora. Núvols de pol·len s'apressaven a fecundar el primer que trobaven. Les coses estaven trasbalsades.

El poble era en silenci, els carrers deserts. De tant en tant algun gat romancejava per les cantonades amb els seus miols lascius, desvetllant les passions més tèrboles. Era aquella hora de la migdiada, quan tot ajuda a escalfar els sentits. Semblava fet expressament per a ambientar l'acte que s'havia de desencadenar d'un moment a l'altre.

El colom venia de molt lluny, aquelles terres eren un enigma per a ell. Havia volat un dia sencer i, encara que s'havia entrenat molt, la seva naturalesa no donava per a tant. Començava a defallir, i el mateix defalliment el feia dubtar de tot. Estava nerviós, sabia que l'observaven per tots els cantons, la missió ho requeria. Havia assajat l'escena centenars de vegades, no podia fallar. Però se sentia marejat, el sol li cegava la vista i no veia per on anava. I sobretot aquella fortor de flors boscanes que li tapava la respiració. El pol·len se li havia introduït fins al cervell i veia el món enmig d'una boirina groga. Ara recordava que existia una certa malaltia que es deia al·lèrgia, devia ser això el que li passava perquè cada vegada se sentia pitjor. Quasi no podia obrir els ulls, probablement tenia una conjuntivitis. La notava.

Però el colom prosseguia el seu vol. Havia d'enllestir la feina. Ara ja podia distingir els puntets blancs de les cases, aviat s'acabaria el turment. Però cada vegada era més fort aquest turment, tenia una set horrible i li picava tot el cos. Semblava impossible que des de tan alt pogués arribar, tan concentrada, la barreja d'aromes vegetals del Mediterrani. Tenia por i unes ganes immenses d'acabar tota aquella història com més aviat millor i tornar a ser el

que era. De totes maneres, s'esperava una recompensa sonada. Així era el tracte.

Va arribar al poble com va poder. Les ales li tremolaven de pànic i dubtava que al darrer moment, per un atac de nervis, no pogués donar la talla. Era un poblet arrapat a la falda d'una muntanya, de cases baixes i pintades d'un blanc que encara feria més els ulls. La primera cosa que va veure va ser una font que rajava a doll. Va apuntar el bec per deixar-se sadollar d'aigua i apaivagar, per uns moments, l'enuig de la calor. Però un crit apocalíptic va ressonar per totes les muntanyes, amenaçant-lo si se li ocorria perdre el temps bevent aigua. No va beure, però tampoc va veure ningú pel cel, no obstant el crit esgarrifós venia de les altures. El colom estava més desorientat que mai, el cap li anava d'un cantó a l'altre buscant, per entre l'eco macabre d'aquella veu, algun punt de salvació. No el va trobar, però quan més perdut estava, donant voltes sobre si mateix, a punt ja de perdre els pocs sentits que li quedaven sencers, una mà invisible el va redreçar, per art d'encantament, cap a la seva destinació.

La casa on residia la donzella en qüestió tenia una aurèola especial, era un punt fulgurant enmig del poble. El colom planava sense esforç i aquesta sensació sí que li agradava. Començava a oblidar els efectes del pol·len. Realment, des que havia intentat baixar a beure aigua de la font, feia les coses d'esma, com si ell no fos ell. Se sentia dirigit, com si unes ales invisibles el transportessin on requeria. No pensava. Feia una bona estona que no podia pensar en res. Havia oblidat què feia allí, volant a aquella altura abismal, cosa que no corresponia a l'espècie d'au del colom, tampoc sabia com era capaç de fer-ho. Se sentia meravellat, quasibé podia dir que li agradava. Aquella sensació de dominar l'espai, de ser omnipotent... ¡Quina enveja per als companys!... Desvariejava. Els ulls, els tenia cada vegada més botits i el sol li produïa una borratxera mental incapaç de controlar. Tampoc ho volia. Era tan fantàstic, o potser més, com quan copulava amb algú que en sabia més que ell.

Baixava en picat, enfocant el bec cap a una finestra oberta. El silenci aclaparava una mica però no era el moment de tirar enrere. Es va camuflar dins d'una habitació sense sentir consciència d'haver-ho fet. Va parar de volar i es va col·locar, tímidament, a l'ampit de la finestra, sense gosar moure's. S'hi estava bé allí. Era una habitació de parets blanques i ambient fresc. De tant en tant passava un airet que era impossible que vingués del carrer perquè allí no es movia ni una fulla, una brisa que arrossegava totes les sentors del camp concentrades, un altre misteri que el colom no es plantejava esbrinar. Ara que ja no volava per aquelles alçades on havia perdut el món de vista, tornava a notar els efectes de l'al·lèrgia. Esperava, ben arraulit, algun senyal que li donés l'entrada per actuar. Però allí no passava res —silenci total—, semblava que ell era l'únic ésser vivent en tota la casa. Però no. Darrere un raig de sol, que entrava en diagonal per una altra finestra també oberta i que anava a morir a terra, prop de la seva, una figura blanca esperava immòbil.

Els anals de la història no ho expliquen i nosaltres no som qui per a inventar, però una casa és certa: el colom no va decebre ningú. Podia

marxar amb el cap —o el bec— ben alt. Jugada perfecta.

Quan va acabar, les ales no li responien i encara hi veia menys que abans. Estava desesmat. L'habitació, de colp i volta, s'havia transfigurat. Ja no era fresca i silenciosa sinó fulgurant i plena de repics de campanes invisibles i sons de trompeta vingudes del no-res. El colom intentava obrir els ulls per veure què passava després del trasbals, però no podia, una força estranya el cegava.

La donzella havia desaparegut, val a dir que no sabia com era. Havia quedat enlluernat a l'instant. Ara esperava que la mateixa mà invisible que l'havia transportat fins allí, se l'endugués una altra vegada a volar pels abismes del cel. Però no va ser així. Com que no es bellugava i allí ja no feia cap falta, algú o altre el va traure de la casa amb no massa bones maneres. Però el colom, encara que físicament destrossat, flotava de joia, les coses havien sortit més bé del que s'imaginava. Els qui l'havien elegit podien estar satisfets del seu treball, perquè al cap de pocs dies ja hi havia resultats afalagadors. Estava segur de rebre una bona gratificació. Però la recompensa no ha arribat mai i els seus descendents encara l'esperen.

Des de llavors és la mofa de tots els ocells. I, apocat de mena, encara no ha superat —ni ho farà— el desencís.

El colom se sent estafat i deambula pel món esperant trobar un alt personatge —el mateix que una primavera va fer canviar el rumb de la seva vida tranquil·la— per escanyar-lo, ja que ell va fer la feina i els honors del resultat han estat sempre per a un altre, que ni tan sols coneix, amén d'una sèrie de xacres que li han quedat per sempre més, especialment l'estigma de l'al·lèrgia al pol·len.

Quan s'apropa el temps de la calor, surt de polleguera. Recorda dies passats: com va ser elegit, tots els preparatius per al gran moment, la davallada fins al poblet blanc, l'entrada en picat, la submissió incondicional de la púber, el batre d'ales una mica dantesc, els nou mesos d'angoixa... I finalment... res. El van oblidar per sempre més.

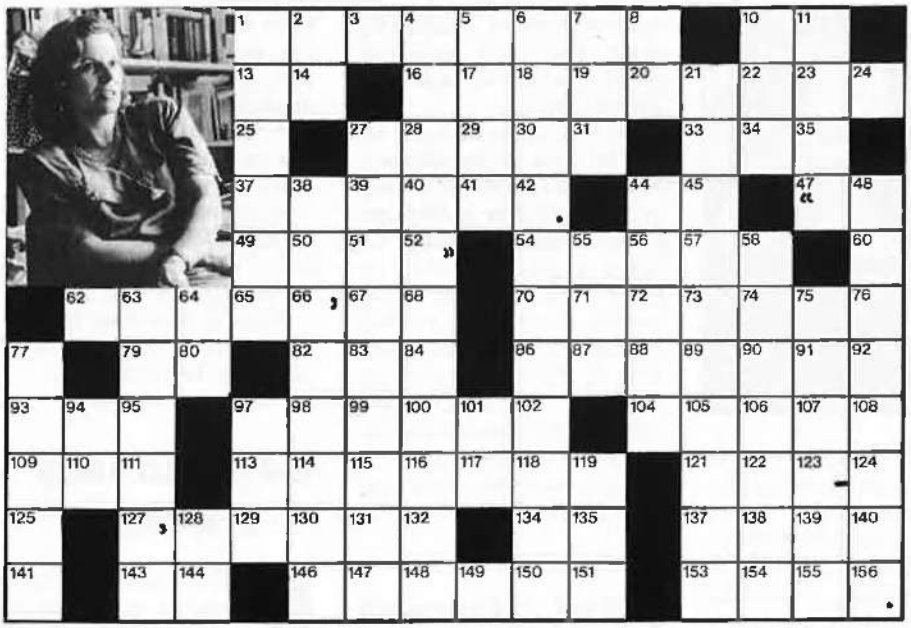
Després d'estudis científics s'ha pogut comprovar que el colom és una au mesella, que s'abandona a la seva sort, va brut i fa pudor, menja qualsevol cosa que se li tiri, prefereix caminar a volar, no es mou dels grans nuclis urbans i a les nits udola aclofat en qualsevol forat de les façanes de les esglésies, mentre espera que el qui hi habita es decideixi a fer el gest... No sap què és un cel blau ni distingeix les tonalitats de les postes. Ignora per on bufa el vent, ni li parlis de tempestes: quan veu que van maldades s'amaga. Evidentment és odiat per la resta d'ocells que mai l'han considerat de la seva espècie. El colom es va tornar un deixat, solitari, poruc, sense iniciativa, des del memorable dia en què li van penjar la llufa. Els únics que s'entenen amb ell són els indigents, personatges que se li assemblen, i les criatures, sers càndids que juguen amb qualsevol cosa que es bellugui. Tanmateix, ell s'hi avé, la criatura que no va poder gaudir antigament la utilitza perquè l'alimenti. La dona, en general, té fòbia a aquesta mena de bèsties. Per alguna cosa deu ser...

Quan veieu aquests coloms mig desplomats, plens de paparres i amb posat de no ser-hi, són fills d'aquell primer colom que l'any O va ser enredat vilment. Si sou femella no us hi apropeu, teniu perill que, en un atac de ràbia, us violi. □

Aquest conte sortirà publicat en un recull de deu joves escriptors del Camp de Tarragona, el proper mes d'octubre.

© Editorial El Medol

per Màrius Serra i Anna Genís

Damerograma

Aquest damerograma es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text extret de la pàgina 124 de *Joc de Miralls*, l'última novel·la d'aquesta prestigiosa autora mallorquina. Per facilitar la tasca, el nom i el cognom de l'autora es poden llegir acròsticament a partir del primer mot-solució.

Simposi, convenció.

Desvergonyit.

Allò que la «Reforma» truncà.

Diners sòlids i rodons.

Anunci públic de qui deixa de fumar.

Beguda que incita a repetir.

Moralment baix, indigne.

Comportament digne d'imitació.

Funcionen.

Afeccionat.

Pintaré del color de l'or.

Bescoll.

Compartiren part.

Corda que repeteix so.

Autodefensa del botiguer.

En Pla en tenia un de gris.

Consol espiritual.

Sofertes consorts dels monarques.

Alabaré.

El davantal enigmista

Els afeccionats a l'elaboració d'anagrames onomàstics han estat nombrosos des de sempre. A partir de la recombinació de les lletres d'un nom molts escriptors han lloat amants secretes i els inevitables conreadors de la ironia i de la sàtira han trobat un mitjà d'expressió prou valuós. Si us heu enamorat d'algú que es diu Mercè, ¿per què no li envieu una targeta en blanc amb un gran «crème» escrit en llapis negre? ¿I la Montse, amb el seu «nom tes»? O na Laura «l'aura». En Lope de Vega amagà la seva estimada Isabel sota l'anagrama «Belisa». Perquè, és clar, moltes vegades la mera combinació de les lletres ens porta a una descoberta semàntica important; és allò de l'«Avida Dollars» que André Breton li encolomà tan encertadament a Salvador Dalí. Perquè el món de l'enigmística esdevé màgic quan sorgeix un evident anagrama a partir del cognom d'en Josep Maria Espinàs: «Sapiens». O quan a l'entrenador del Barça de bàsquet, l'Aïto García Reneses, el felicitem anagramàticament amb un efusiu «gràcies, toia serena».

Una dècada d'imatges

Una magnífica selecció de 160 imatges premiades en les diferents convocatòries de la Biennal Internacional de Fotografia Europea, s'exposa fins al 20 d'agost a la seu barcelonina del Col·legi d'Arquitectes. Aquest saló fotogràfic va ser creat l'any 1973 per l'Associació del Personal de la Caixa de Pensions. Reconegut per la Federació Internacional d'Art Fotogràfic (FIAF), gràcies al seu èxit inicial amb la participació de fotògrafs de diferents àmbits professionals i artístics, enguany celebra la seva IX edició, que compta amb la participació de 360 autors de 38 països d'arreu del món. Els organitzadors han volgut fer un repàs de la creativitat fotogràfica en els darrers anys, a través d'una selecció de les millors obres premiades en anteriors certàmens i en la modalitat de blanc i negre.

Dins les limitacions generals que comporta un saló d'aquestes característiques, que forma part de l'estètica fotogràfica de les Agrupacions, on impera el purisme, i tenint en compte l'elevada i valuosa participació de països de l'Est, on s'expressen, per raó de la seva concepció política i cultural, les millors qualitats del naturalisme i la perfecció tècnica i processual del llenguatge fotogràfic, la tònica general de la mostra és d'una gran diversitat tant temàtica com d'estil, i tothom hi trobarà imatges colpidores, d'una solidesa compositiva o d'un valor documental que són dignes d'elogi.

Cal destacar, per posar alguns exemples d'aquesta diversitat i qualitat de les obres concursants, les sèries narratives de l'italià Giorgio Rigon (medalla de bronze), els *collages* d'Eugeny Pavlov de l'URSS (medalla daurada), o la plasticitat de les imatges de Janis Gleizds (medalla de plata) i del també soviètic Sergei Vasiliev, que mostra un excel·lent treball documental sense sofisticacions ni enganys, que reuneix les millors característiques del reportatge humà, centrat, en el seu cas, en la dona.

Xàtiva: música a l'agost

La ciutat de Xàtiva viu aquesta setmana la Fira d'Agost. L'antiga tradició de l'intercanvi i la necessitat de mercadejar s'entremescla amb l'activitat cultural i festera. Des del passat dia 15 fins al 20 la capital de la Costera viu una activitat frenètica que dura tot el dia. Així, hi ha concursos, teatre, esports, i la tradicional Fira del Bestiar.

Els espectacles musicals tenen un gran protagonisme a Xàtiva, de la mateixa manera que a la resta de pobles dels Països Catalans. El dia 18 actua a la plaça de bous La Unión. També, el mateix divendres se celebra el Festival Internacional de Danses. El dia 19 es fa el Festival de Bandes de Música a la Plaça de la Seu, i al Mercat d'Abastos Vell actuen dins del Festival de la Cançó el grup valencià Al Tall i el grup egipci Músics del Nil.

¡Ole! Alacant

Les festes d'agost d'Alacant ja marxen. Organitzat per l'ajuntament i amb la participació de la cadena de supermercats Mercadona, el festival d'estiu es presenta enguany d'allò més espanyol. Després de les actuacions, la setmana passada, de Joaquín Sabina, Hombres G i Luz Casal i de la

nit d'humor del diumenge 13 amb Gila, Pajares i Manolito Royo, els ha arribat el torn a les folklòriques María del Monte i Rocío Jurado. La primera actuarà el dilluns dia 21 junt amb els Cantores de Hispalis, i Rocío podrà demostrar al públic alacantí, el dijous 24, si els seus problemes sentimentals no li han restat força damunt d'un escenari.

Afortunadament el Festival es tanca amb una actuació de luxe el dia 28: els Cors i Danses de l'Exèrcit Rus.

Totes les actuacions tindran lloc a la plaça de bous d'Alacant a les 10.30 de la nit.

Bon cinema a Villena

Fins al dimecres 23 d'agost se celebra a Villena la Vuitena Setmana de Cinema d'Agost, promoguda per l'ajuntament d'aquesta localitat de l'Alt Vinalopó.

Gràcies a aquesta iniciativa, els habitants de la zona poden disfrutar d'un cinema a què no tindrien accés per les vies comercials; tenint en compte, a més, que a Villena només queda una sala de projecció cinematogràfica, i que mai pasa pel·lícules en versió original.

El programa recull una fenomenal mostra del millor cinema que s'ha fet la darrera temporada: *Asunto de mujeres,* de Claude Chabrol; *Los modernos,* d'Alan Rudolph; *El zoo de cristal,* de Paul Newman, en són una bona mostra. Com també l'espanyola *Remando al viento* —que es projectarà doblada al castellà, tot i haver estat realitzada en anglès— i la catalana *Un negre amb un saxo.*

Les pel·lícules es passaran a les 18.00, 20.30 i 23.00 hores i, a més, el divendres 18 i el dissabte 19 es projectarà *Delicias turcas,* del neerlandès Paul Verhoeven, i els dies 21, 22 i 23 a les 12 del migdia es podrà veure *El libro de la selva,* de Walt Disney.

Cita a Bellreguard

TALLERS INTERNACIONALS DE JOVES ARTISTES: Exposició de pintura i escultura. Casa de la Cultura de Bellreguard.

Sense tractar-se d'una experiència radicalment nova, el fet de convocar i reunir 23 artistes procedents de distints països —al llarg d'un mes— per a desplegar, en mútua convivència, un taller de treball, constitueix un projecte tan atractiu com arriscat.

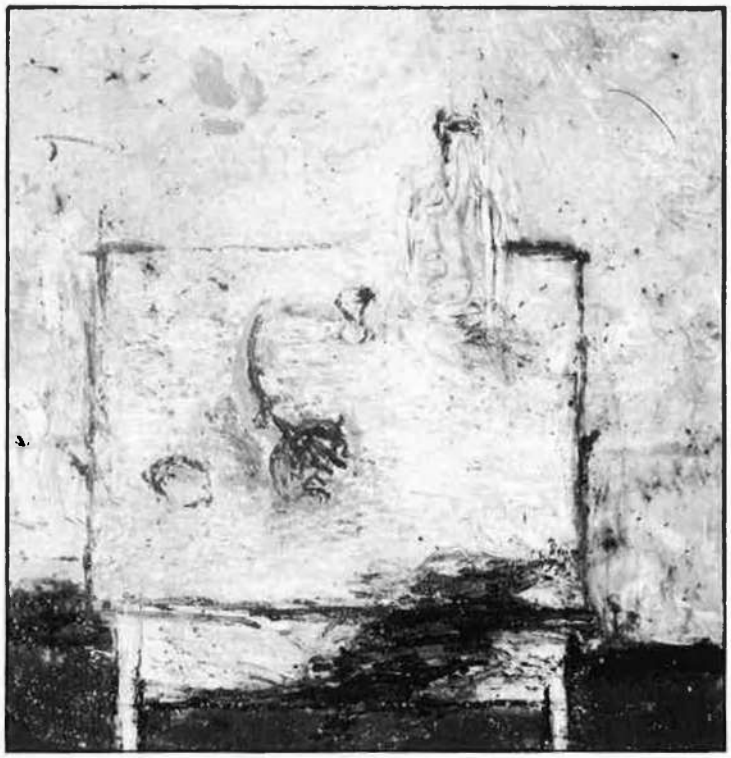
L'Ajuntament de Bellreguard (la Safor) va facilitar l'espai i els mitjans necessaris per al desenvolupament dels corresponents tallers de creació artística, en les respectives modalitats de pintura, escultura i fotografia. Aquesta iniciativa es va dur a terme el passat mes de març i s'aprofita per a commemorar el desè aniversari de la revista d'art *Cimal Internacional*.

Amb els resultats d'aquests Tallers Internacionals de Joves Artistes s'han elaborat unes mostres itinerants, coordinat tot pel crític italià Antonio d'Avossa, les quals poden veure's fins al 15 de setembre a la Casa de la Cultura de Bellreguard.

L'exposició CITAC-89 recull el treball de joves artistes de cinc estats europeus —sis d'italians, cinc d'alemanys, cinc d'espanyols, quatre de francesos i tres d'anglesos—, tots nascuts entre la dècada dels cinquanta i principis dels seixanta.

La proposta experimental consistia concretament en la lliure realització, durant un mes d'estada conjunta, d'una sèrie d'obres personals, comptant —no cal dir-ho— amb les implícites possibilitats d'interrelació que la mútua convivència i l'immediat contacte amb l'entorn del país comporten.

La diàspora de les poètiques recorre, així, un complex arc d'opcions. Des de les revulsives visions surreals de **Thomas Schindler** a l'informalisme matèric de **Jean Louis Kolb;** dels enigmàtics paisatges de **Salvatore Garau** o **Philip Braham,** on la subtilesa del tractament pictòric reforça inclús la immediata impressió de misteri i solitud, al minuciós repertori de formes i elements narratius contraposats de **Carlos Forns Bada** o a les recuperades herències conceptuals de **Saverio Lucariello**; des dels emblemàtics jocs compositius de **Mavi Escamilla** i les directes referències a una relectura sempre suggeridora dels ressons del *pop* en **Carmen Berenguer** als plantejaments constructius i delicades opcions cromàtiques de **Paolo Laudisa**; de les expressives peces del llenguatge de **Christoph M. Gais** a les contraposicions horitzontals, plenes de recursos associatius, que ens ofereix en les seues seqüències **Michael Schakwitz**; des de les referències picassianes que exercita reiteradament **Stephanus Heidacker** a la consistent tensió dramàtica de les propostes de **Ian Hughes** o els ressorts entre intimistes i biogràfics amb què **Willy Ramos** dota i descriu els seus interiors i objectes quotidians.

Oli sobre tela de Willy Ramos.

I el mateix caldria apuntar —en aquesta àmplia galeria d'alternatives— en relació al desenvolupament pictòric, dràsticament reductiu pel que fa a la composició, però ric en la subtilesa de gradacions i en els efectes visuals, que aconsegueix donar a les seues superfícies **Joachim Grommek** o respecte als mòduls simètrics de les silicones d'**Andrea Nurcis.**

Les instal·lacions i els muntatges de **Jean Michel Othoniel** —amb les seues afavorides arrels localistes— o de **Giovanni Menada,** amb el seu rerefons zoomòrfic, com també les aportacions del polifacètic **Andrea Busto,** compensen el decantat pes de la pintura —com a tal— en la present selecció. Una cosa que també és veu paral·lelament reforçada per la incursió que **Joan Barberà** du a terme, aquesta vegada, en l'àmbit tridimensional, junt amb les intervencions escultòriques de **Jean Pierre Uhlen** i d'**Alexandre Perigot.**

En tal context, els interessants treballs fotogràfics de **Ron O'Donnell** (que ja exposà entre nosaltres fa uns mesos) suposen un aïllat contrapunt i potser i tot un eloqüent testimoniatge de la vitalitat creativa de la fotografia.

Romà de la Calle

AGENDA

PEL·LÍCULES

'Amor i bales'.

Dijous, 17 d'agost

Amor i bales (1978; 103 minuts), de **Stuart Rossenberg.** Pel·lícula policíaca amb el baix món com a marc. Interpretada per Charles Bronson, Jill Ireland, Rod Steiger i Strother Martin. TV3. 16.20 hores.

Río sin retorno (1954; 91 minuts), d'**Otto Preminger.** Una exhuberant Marilyn Monroe fugirà dels indis amb un granger, Robert Mitchum, i el fill d'aquest. Una pel·lícula correcta que no passa de ser una obra menor de Preminger. TVE-2. 22.35 hores.

El pico (1983; 107 minuts), d'**Eloy de la Iglesia.** Film que manté la línia habitual del director: temes sòrdids tractats amb duresa. Aquesta vegada, de la Iglesia tracta el món de la droga a través d'un jove heroïnòman fill d'un guàrdia civil, interpretats per José Luís Manzano i José Manuel Cervino, respectivament. TVE-1. 2.00 hores.

Divendres, 18 d'agost

El blues del cementiri de cotxes *(Steelyard Blues,* 1973; 90 minuts), d'**Alan Myerson.** Estrafolària comèdia que gira entorn d'un avió amfibi de la segona guerra mundial restaurat dels protagonistes. En el repartiment hi ha Donald Sutherland i Jane Fonda. TV3. 16.20 hores.

De profesión sus labores (1959; 81 minuts) de **Javier Aguirre.** Comèdia típica de l'època franquista amb fons moralitzant. Un producte molt retrògrad interpretat per Laura Valenzuela, Mónica Randall i Fernando Fernán Gómez. TVE-2. 17.15 hores.

Breve encuentro *(Brief Encounter,* 1945; 86 minuts), de **David Lean.** Una obra mestra del gran director britànic, amb un magnífic Trevor Howard en el paper protagonista. TVE-1. 0.50 hores.

La brigada de Sharkey *(Sharkey's machine,* 1981; 122 minuts), de **Burt Reynolds.** Un policia s'enamora d'una prostituta de luxe... Aquest prometedor argument s'enfonsa en el moment que Burt Reynolds vol utilitzar el film per al seu lluïment personal. Els seus companys de repartiment són Vittorio Gasman i Rachel Ward. TVE-1. Matinada.

Dissabte, 19 d'agost

El rifle y la Biblia *(Rooster Cogburn,* 1975; 107 minuts), de **Stuart Miller.** Film nostàlgic que recupera els vells John Wayne i Katherine Hepburn, revisitant l'argument de *La Reina d'Àfrica,* de John Huston. TVE-1. 16.05 hores.

Angelique i el rei *(Angélique et le roi,* 1966; 104 minuts), de **Bernard Borderie.** Història d'aventures a l'època de Lluís XIV. Interpretada per Michèle Mercier i Robert Hossein. TV3. 22.05 hores.

Risky Bussines (1983; 98 minuts), de **Paul Brickman.** pel·lícula sobre un jove que, aprofitant les vacances dels seus pares, transforma sa casa en un bordell. El film va ser el vehicle que va consagrar Tom Cruise com a ídol de les adolescents de tot el món. Juntament amb Cruise, Rebeca de Mornay, una de les dones més excitants que han aparegut a les pantalles en els darrers anys. TVE-1. 22,20 hores.

Pobre papà, la mamà l'ha tancat a l'armari i jo estic trist *(Oh Dad, poor Dad, Mam's hung you in the closet and I'm feeling so sad,* 1966; 86 minuts) de **Richard Quine.** Comèdia negra amb una trama ben complicada; es tracta d'una adaptació d'una obra d'Arthur Kopit, interpretada per Rosalind Rusell i Robert Morse. TV3. 23,50 hores.

El submarino amarillo *(Yellow submarine,* 1968; 82 mi-

'Angèlica i el rei'.

'El blues del cementiri de cotxes'.

nuts), de **George Dunning.** Obra que va revolucionar els dibuixos animats en el seu temps, en la qual els Beatles han de salvar els habitants del fantàstic país de Pepperland, Els quals han estat petrificats pels malvats blaus. Recomanable per als amants dels Beatles i per a tots els cinèfils. TVE-1. 0.35 hores.

Las hermanas alemanas *(Die bleierne zeit,* 1981; 106 minuts), de **Margarethe von Trotta.** La millor pel·lícula de Von Trotta, amb Jutta Lampe i Barbara Sukowa. Tracta sobre dues xiquetes alemanyes nascudes durant la segona guerra mundial i dels diferents camins que segueixen les seues vides mentre van creixent. TVE-1. Matinada.

Diumenge, 20 d'agost

El conflicto de los Marx *(Animal Crackers,* 1930; 98 minuts), de **Victor Heerman.** Desgavellada comèdia en la línia habitual dels germans Marx. TVE-1. 16.00 hores.

Capità Blood *(Captain Blood,* 1935; 98 minuts), de **Michael Cnrtiz.** La tercera obra mestra del trio Curtiz-Errol Flynn-Olivia de Havilland que podrem gaudir en només dues setmanes. Aquesta vegada, el film narra la vida de Peter Blood, qui de metge va passar a ser esclau, més tard pirata i finalment membre de la Marina britànica. Repeteix també el formidable secundari que ja vam veure en *Robin Hood:* Basile Rathbone. TV3. 16.45 hores.

Oklahoma *(Oklahoma!,* 1955, 143 minuts), de **Fred Zinneman.** Espectacular adaptació d'una obra de Broadway que no va aconseguir tant d'èxit com l'original teatral. Tot i això, cal veure-la. El repartiment està format, en els papers principals, per Gordon MacRae i Shirley Jones. TVE-2. 18.30 hores.

La gran evasión *(The great scape,* 1963; 168 minuts), de **John Sturges.** Pel·lícula coral, com ja ho havia estat *Los siete magníficos,* sobre el pla de fuga d'uns presoners en un camp de concentració alemany durant la segona guerra mundial. La factura del film és excel.lent. En el repartiment hi ha: Steve McQueen, James Garner, Richard Atenborough, Charles Bronson i James Coburn. TVE-1. 22.35 hores.

'El rifle i la Bíblia'.

El misterio de Oherwald *(Il misterio di Oberwald,* 1980, 123 minuts), de **Michelangelo Antonioni.** Adaptació de *L'àguila de dos caps,* de Cocteau, amb un resultat bastant fluix. TVE-1. 0.40 hores.

Dilluns, 21 d'agost

La possessió de Carol Enders (1974), de **Dan Curtis.** Amb Meredith Baxter i Cristopher Connelly. TV3. 16.20 hores.

Malayunta (1986; 92 minuts), de **José Santiago.** Pel·lícula no estrenada en les nostres pantalles, que aborda en clau d'humor les relacions entre un escultor i el matrimoni que li ha llogat el pis. Actua Federico Luppi. TVE-2. 22.35 hores.

Dimarts, 22 d'agost

La guerra dels policies *(La guerre des policiers,* 1979; 102 minuts), de **Robin Davis.** La competència entre dos comissaris que han de dur junts una investigació. En els papers principals, Claude Brasseur i Marlènne Jobert. TV3. 16.20 hores.

La reina Cristina de Suecia *(Queen Cristina,* 1933; 97 minuts), de **Rouben Mamoulian.** Pel·lícula històrica, considerada la millor de l'etapa sonora de Greta Garbo. Actua John Gilbert. TVE-1. 22.20 hores.

Hotel Madrepatria *(Anayurt Oteli,* 1986; 109 minuts) d'**Omer Kavur.** Film turc, inèdit ací, on s'analitzen les raons de la malaltia psíquica del propietari d'un hotel TVE-1. 2.00 hores.

Dimecres, 23 d'agost

Las salvajes en Puente San Gil (1967; 96 minuts), d'**Antoni Ribas.** Melodrama ambientat en l'Espanya rural, amb Adolfo Marsillach i Elena Tejeiro. TV3. 16.20 hores.

El cercle vermell *(Le cercle rouge,* 1970; 130 minuts), de **Jean-Pierre Melville.** *Thriller* molt ben realitzat que constitueix una de les millors obres del realitzador francès, amb Alain Delon i Yves Montand. TV3. 22.15 hores.

Arabesco *(Arabesque,* 1969; 109 minuts), de **Stanley Donen.** Suggeridora història d'intriga, protagonitzada per Gregory Peck i Sofia Loren. TVE-1. 2.00 hores.

Una carbonia inoblidable

Abans de capbussar-se en la grandiositat d'obres com *El puente sobre el rio Kwai, Doctor Zhivago* o *Lawrence de Arabia,* el director britànic David Lean es va dedicar a retratar la societat britànica i els seus costums amb comèdies i melodrames poc pretensiosos i, no obstant això, amb un resultat formidable. *El espíritu burlón* i *El déspota* són una bona mostra de les primeres; *Sangre, sudor i lágrimas* ho és de l'habilitat de David Lean per a reflectir els sentiments dels personatges. De totes aquestes petites grans pel·lícules, en destaca una: *Breve encuentro.* Mai la carbonissa alçada per un tren en posar-se en marxa no havia desencadenat un romanç tan apasionat com el que naix de la breu trobada de Trevor Howard i Celia Johson a la cafeteria d'una estació de ferrocarril. La música de Rakhmaninov, utilitzada esplèndidament per a conduir la història d'un home i una dona casats que s'estimen i mai es podran tenir l'un a l'altre, completa una peça perfecta d'orfebreria cinematogràfica de David Lean. *Breve encuentro* és la sublimació del cinema romàntic.

A G E N D A

T E L E V I S I Ó

Dijous, 17 d'agost

13.15: Carta d'ajust.
13.30: TV3, segona vegada, I: Informatiu cinema.
14.00: TV3, segona vegada, II: Mediterrània.
14.30: Telenotícies.
15.00: El Temps.
15.10: Els Roper. (Dual). (33).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició).
16.20: Pel·lícula tarda: «Amor i bales».
18.00: Dibuixos animats.
18.20: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.45: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual). (Reposició).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual).
21.40: La casa dels famosos.
22.15: Esports flash.
23.20: Motor a fons.
23.50: Tramuntana.
00.10: Telenotícies.
00.30: L'equalitzador. (Dual). (Reposició).
01.20: Fi d'emissió.

Divendres, 18 d'agost

13.15: Carta d'ajust.
13.30: TV3, segona vegada: I. Esports flash.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps
15.10: Els Roper (Dual). (34).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició).
16.20: Pel·lícula tarda. (Dual): «El blues del cementiri de cotxes».
17.55: Dibuixos animats.
18.20: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.45: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Reposició).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual) (Reposició).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual).
21.40: Històries de Ray Bradbury, (6). (Dual).
22.10: La nit bruixa (5).
23.20: Cagney i Lacey. (Dual). (43): «Gràcies a Déu que és dilluns».
00.10: Telenotícies.
00.30: L'equalitzador. (Reposició). (Dual).
01.20: Fi d'emissió.

Dissabte, 19 d'agost

10.15: Carta d'ajust.
10.30: Sardanes.
11.00: Arribada del Papa a Santiago (en directe).
13.30 Kidd video. (Dibuixos animats).
14.00: *Jazz*: Toni Williams.
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Els Picapedra (Dual): «Wilma, la llançadora».
16.00: Les aventures de Sherlock Holmes. (Reposició). (Dual).
16.55: La ciutat dels àngels, (7).
17.55: Esports en acció.
19.55: Vida salvatge. (Dual): «Robatori a ple dia».
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Sorteig Lotto 6/49.
21.15: L'hora d'Alfred Hitchcok. (Dual).
22.05: Pel·lícula. (Dual): «Angèlica i el rei».
23.50: Cinema de mitjanit. (Dual): «Pobre papà, la mamà l'ha tancat».
24.20: Fi d'emissió.

Diumenge, 20 d'agost

08.45: Carta d'ajust.
09.00: Missa.
12.30: Matinal a TV3. (Reposició).
14.00: Matí esports estiu.
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Festival Tex Avery. (Dibuixos animats).
16.00: Les aventures de Guillem Tell, Ballesta (40).
16.20: Batman. (Reposició).
16.45: Tarda d'aventures. (Dual): «Capità Blood».
18.20: Històries de Hollywood. (5).
19.10: Pulaski. (6).
20.00: Mediterrània: «Pescar arran de costa».
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Trenta minuts.
21.40: Califòrnia, (11). (Dual).
22.25: Cita amb l'esport.
23.25: Fi d'emissió.

Dilluns, 21 d'agost

13.15: Carta d'ajust.
13.30: TV3, segona vegada. «Cita amb l'esport».
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Els Roper (Dual). (35).
15.30: A cor obert (Dual) (Reposició).

'A cor obert'.

16.20: Pel·lícula tarda: «La possessió de Carol Enders».
18.20: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.45: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King (Dual).
20.00: Ràdio Cincinnati (Dual). (Reposició).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri (Dual).
21.40: Tot un senyor. (Cap. 7).
22.10: Del teler al poder (5).
23.10: Telenotícies.
23.30: L'equalitzador. (Dual). (Reposició).
00.20: Fi d'emissió.

Dimarts, 22 d'agost

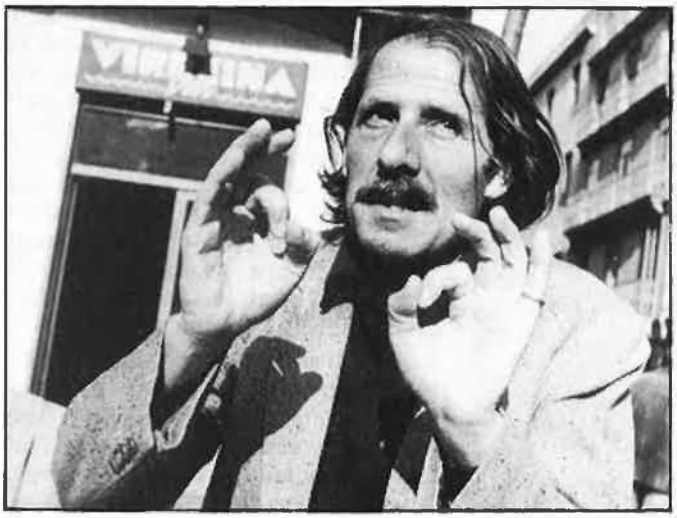
13.15: Carta d'ajust.
13.30: TV3, segona vegada. La casa dels famosos. Trenta minuts.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Els Roper. (Dual). (Cap 36).
15.30: A cor obert (Dual). (Reposició).
16.20: Pel·lícula tarda: «La guerra dels policies».
18.20: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.45: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King (Dual).
20.00: Ràdio Cincinnati (Dual). (Reposició).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri (Dual).
21.40: Dallas. (Dual). (47).
22.30: Informatiu documental: «48 hores: Els guerrers».
23.30: Telenotícies.
23.50: L'equalitzador. (Dual). (Reposició).
00.40: Fi d'emissió.

Dimecres, 23 d'agost

13.15: Carta d'ajust.
13.30: TV3, segona vegada, I. Informatiu documental.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Els Roper. (Dual). (37).
15.30: A cor obert (Dual). (Reposició).
16.20: Pel·lícula tarda. «Las salvajes en puente de San Gil».
18.20: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.45: International Headlines.
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual).
20.00: Ràdio Cincinnati (Dual). (Reposició).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Sorteig Lotto 6/49.
21.20: Gent del barri (Dual).
21.50: Informatiu cinema.
22.20: Cinema 3. «El cercle vermell».
00.35: Telenotícies.
00.55: L'equalitzador (Dual). (Reposició).
01.45: Fi d'emissió.

AGENDA

FER TEMPS

Fermí Reixach Garcia. Actor, nascut a Lloret de Mar, a la comarca de la Selva. Dilluns, 21 d'agost, complirà els 41 anys. Fermí Reixach acaba de rodar a la Garrotxa, en escenaris naturals —les muntanyes d'Olot—, el film *La punyalada,* basat en la novel·la de Vayreda, i dirigit per Jordi Grau. En aquesta pel·lícula Fermí té un paper de dur. És l'amo d'una masia i fa contraban, i té un caràcter molt tancat. Al seu costat han treballat Fernando Guillén i Luis F. Alvés.

«Mai havia treballat amb Jordi Grau i n'estic molt content, tant del resultat com de l'experiència, perquè Grau entén bastant els actors. Per cert, del que s'ha rodat es farà una sèrie per a TV3. I la pel·lícula, de moment, s'estrenarà a l'octubre».

Fermí Reixach, que hem pogut veure recentment a l'òpera *Edip Rei,* de Stravinski, en la passada edició del Grec, es troba ara a Nova York on està en contactes per posar en escena, allí, una de les seues representacions més reeixides, el *Diari d'un boig.* De fet, hi ha certes persones de l'Actor's Studio, com el seu amic Ernie Monty, interessades en el projecte.

D'altra banda, i ja acomiadant-nos, ens va parlar d'un projecte que acaricia de fa temps: «M'agradaria posar en marxa un muntatge musical sobre un personatge viu que no et desvetllaré ara. La idea que tinc és d'un espectacle d'envergadura. Aquest projecte, el tinc des que vaig fer aquelles *Cançons de lladre* amb la Ma. Aurèlia Capmany, i del qual va sortir un disc».

Francesc Queral Vidal. Actor, nascut a Barcelona. El pròxim dimecres, dia 23, farà 41 anys.

Més conegut pel personatge de Vicenteta que presentava al programa *Tres pics i repicó,* de TV3, aquest actor, quan la revista apareixerà al carrer, serà encara al Tirol, als Alps austríacs, gaudint d'uns dies de descans, «fent bona vida i veient ciutats», afegeix.

Encara que la popularitat li ha arribat finalment arran de la seua aparició televisiva, Cesc Queral —com li agrada que li diguen— és un actor treballat. Fa tres anys que duu el personatge del Paquito —el xiquet que fa bromes al mateix programa *Tres pics i repicó*— en un programa de la Cadena Catalana que s'emet de 15 a 17 hores, i qué es diu *¿De part de qui?*: «El programa, el condueix Miquel Armengol i és una cosa molt divertida perquè els oients es gasten bromes i putades per telèfon, però sempre que no entren dins del mal gust. Aquí sí que hi ha una total improvisació».

D'altra banda, la Vicenteta és la basa principal del *show* que ell també interpreta en els incontables *bolos* que fa sovint arreu dels pobles del Principat. I clar, d'estiu són les dades en què és més reclamat. El té cobert. Benicarló, Torreblanca, Andorra i una dotzena de ciutats catalanes més són els llocs on se'l podrà veure en el que queda d'estiu.

«I a l'octubre supose que tornarem de nou amb una nova edició del *Tres pics i repicó,* on, per cert, els personatges que interprete són una miqueta més suaus que els que presente en les gales en directe. M'explique: per exemple, amb la Vicenteta parle en un to encara més picant, cante cuplets i dic a la gent que els mostraré el que no puc fer en la tele. I faig un *strip-tease.* Per cert, la primera volta que he debutat amb aquest *show* al País Valencià fou a Vall d'Alba, més amunt de Castelló, fa molt poc, i quasi tota la gent ja em coneixia per la TV3».

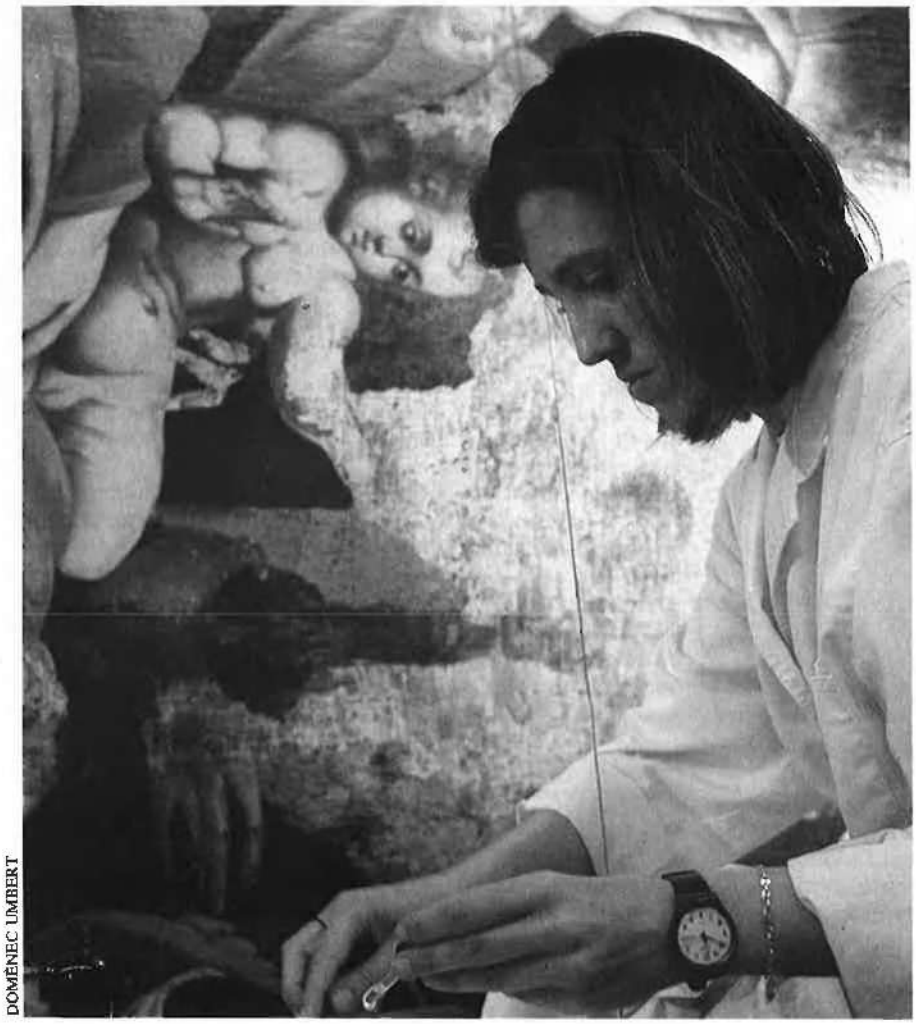

Cesc Queral també té en ment un projecte ambiciós: muntar una obra de teatre pròpia. «Pense en una comèdia actual i, si ho tire endavant, voldria incloure en el muntatge la participació de gent bastant coneguda: Cassen, Amparo Moreno, el Màgic Andreu... Una obra on s'apleguen moltes figures, cosa que aquí no s'ha fet de fa temps».

I recordeu felicitar, també: Dijous, 17: **Jaume Escala,** cantant, 31 anys. **Jaume Casademont,** 58. Ricard Salvat, autor i director de teatre, 55. Divendres, 18: **Eduard Joanes,** cantant, 34. **Manuel Cusachs,** escultor, 56. **Jordi i Josep Castells i Planas** —bessons—, dissenyadors, 42. **Lluís Gil-Orozco,** polític (CDS), 58. **Xevi,** mag, 46. Diumenge, 20: **Joaquim Mafé,** IMPIVA, 40. **Jaume Avellà,** polític (PSPV), 43. Dilluns, 21: **Toni Torregrossa,** cantant, 31. **Oriol Ponsa,** 38. **Ramon Martin Mateo,** rector de la Universitat d'Alacant, 61. Dimarts, 22: **Joan Castellà Gassol,** 56. **Jordi Colomina,** lingüista, 37. **Lluís i Pepito,** pelotaris, 32 i 23 respectivament. **Vicente Gonzàlez Lizondo,** polític (UV), 47. **Cassià Ma. Just,** ex-abat de Montserrat, 63. **Enric Garcia Asensio,** director d'orquestra, 52. **Enric Valor,** 78. **Malen Llopis,** dissenyadora, 44. **Manuel Alonso,** escriptor, 27. I dimecres, 23: **Antoni Serra Sentamans,** 50. **Jesús Fuster,** oboe, 23. **Francisco Trullenque,** President Borsa, 61. **Francesca Aleixandre,** bibliotecària, 47. **Francisco Magro Espí,** polític (AP), 40.

Jesús Prats

Solució al damerograma de la pàg. 61: «Entraren en un restaurant luxós del centre. El «maitre» acudí a rebre'ls mostrant el seu entusiasme perquè Corbalán volgués fer-li l'honor de sopar en aquell lloc». (*Joc de Miralls.* de Carme Riera. Planeta, 1989. Pàgina 124).

DOMÈNEC UMBERT

LA TECNOLOGIA POT CURAR LES MALALTIES DE LES OBRES D'ART

L'art, a revisió mèdica

L'estat espanyol és, després d'Itàlia, el lloc del món on es concentren més obres d'art. Una gran part d'aquestes joies artístiques es troben a Catalunya i al País Valencià. Conservar-les demana l'atenció dels experts en art, però també de biòlegs i de físics que sàpiguen utilitzar les tecnologies adients per a la restauració d'aquestes.

Jaume Moreno

El claustre del monestir de Sant Cugat del Vallès acull, des del novembre del 1981, la seu del Servei de Conservació i Restauració de Béns Culturals Mobles de la Generalitat de Catalunya, creat amb la intenció de recuperar el Servei de Restauració que la Generalitat republicana va crear l'any 1934. D'ací a poc temps, la Generalitat valenciana comptarà amb un servei similar. Diversos experts d'aquest país han anat a Madrid per tal d'estudiar el funcionament dels serveis estatals de restauració, i tenen prevista una visita al centre de Sant Cugat per als mesos d'octubre i novembre.

L'objectiu d'aquests serveis és preservar l'existència d'un patrimoni físic, que apareix en forma de quadros, mobles, edificis o monuments, i que és una part de la identitat cultural dels Països Catalans de la mateixa manera que ho és la llengua.

Segons el cap del Servei de Restauració de Béns Mobles de la Generalitat, Josep Maria Xarrié, la base d'una bona tasca de restauració és «tocar el mínim possible l'obra a restaurar per evitar que la reparació es converteixi en una reinterpretació de l'obra per part de l'expert que la tracta». Això no vol dir que no es realitzi una conservació preventiva, destinada a evitar la degradació dels béns culturals; però sí que significa que qualsevol actuació del restaurador ha de ser visible, i que s'hi han d'utilitzar materials reversibles —que puguin ser substituïts sense degradar l'obra— i estables, que no reaccionin amb els materials que componen la peça restaurada.

Aquestes condicions, difícilment es poden complir sense comptar amb un equip interdisciplinari on juntament amb el restaurador, intervinguin físics, químics i biòlegs, la funció dels quals és ajudar a diagnosticar l'estat de les obres d'art sense necessitat de manipular-les excessivament.

Composició de les capes

L'estudi científic dels béns culturals va iniciar-se a partir del segle XIX amb un instrumental que dista molt del que es fa servir actualment. En els temps actuals, gràcies a la microanàlisi electrònica, la ressonància magnètica nuclear i l'espectroscòpia d'infrarojos, es poden fer anàlisis no destructives de les obres d'art. Això vol dir que una mateixa mostra pot servir per a moltes vegades i per a ser analitzada per diversos aparells. A més, les noves anàlisis permeten eliminar qualsevol factor subjectiu de la restauració ja que permeten conèixer la distribució de cada element dins de la mostra.

Les fotografies fetes durant el reconeixement de, per exemple, un quadro, permeten veure com va aplicar l'autor les diferents capes de pintura damunt la tela i quina va ser la tècnica seguida en la seva preparació. Tot això fa que el restaurador no hagi d'interpretar la composició de cada pintura abans de restaurar-la, i es limiti a reposar i a reproduir la formació inicial de les diferents capes de cada quadro.

Les anàlisis dutes a terme pel Centres de Conservació i Restauració de Béns Mobles de Sant Cugat

DOMÈNEC UMBERT

Josep Maria Xarrié, cap del Servei de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya.

«Tocar el mínim possible l'obra per a evitar que esdevinga una interpretació del restaurador».

del Vallès es realitzen amb una microsonda que pertany a la secció d'enginyeria química de la Universitat de Barcelona. La microsonda, o microscòpia electrònica, determina els elements constituents de pigments o metalls per mitjà de la difracció, a través d'un cristall, dels rajos X emesos per les mostres quan aquestes són bombardejades per un feix d'electrons. Els electrons són accelerats per un gran potencial i arriben a la mostra a una velocitat pròxima a la de la llum, aquests electrons xoquen amb els de la mostra i els expulsen, cosa que origina una reorganització de l'àtom, que és el que dóna peu a l'aparició dels rajos X.

L'emissió de rajos X queda reflectida en els cristalls i determina una certa longitud d'ona, que és diferent per a cada element i, per tant, en permet el reconeixement per l'angle d'incidència reflectit quan passen els àtoms a través del cristall.

Els resultats de les anàlisis fetes amb la microsonda es visualitzen a través d'una pantalla fluorescent, des d'on es pot fotografiar la situació de cadascun dels elements dins de la mostra.

Radiografiar quadros

A més de ser revisades amb una microsonda, les obres d'art passen durant el seu procés de restauració per altres anàlisis químiques i físiques destinades a facilitar les tasques de conservació, però també a documentar-les suficientment per a evitar possibles falsificacions. Així, una radiografia permet saber si un quadro s'ha fet aprofitant la tela d'una altra pintura i conèixer què és el que s'amaga a sota. Les radiografies també permeten conèixer quina és la composició de les escultures fetes amb materials diversos.

La fotografia amb llum infraroja té una funció similar, ja que permet detectar la sinòpia —el dibuix preliminar— del quadre i les rectificacions que el pintor hagi pogut fer sobre la marxa. Aquest procés és especialment important pel que fa a la pintura flamenca i, tot i que als Països Catalans hi ha poques mostres d'aquesta escola pictòrica, acostuma a realitzar-s'hi perquè permet redescobrir les tècniques pictòriques utilitzades per cada autor.

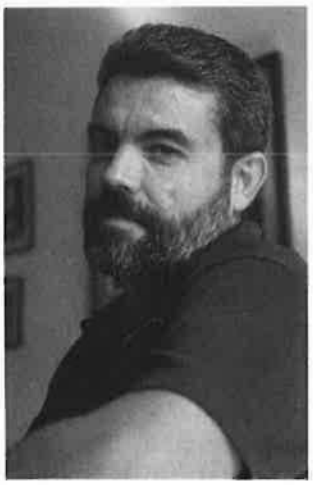
El quadros també es fotografien amb llum ultraviolada per a conèixer les intervencions de restauradors anteriors. Això permet reparar-ne els possibles errors. Una altra prova és l'espectrografia, que determina els elements químics que componen la pintura de cada color que apareix als quadros i la proporció en què aquests elements apareixen a cada mostra.

Les investigacions que es poden realitzar amb aquests mètodes tecnològics no es podien fer abans sense necessitat de destruir una part de l'obra d'art, i, en qualsevol cas, els resultats mai no eren tan complets.

L'elevada cotització a què han arribat nombroses obres d'art ha estat la principal impulsora de l'ús de tecnologies cares, però que asseguren una conservació millor i més eficaç del que en moltes ocasions és una inversió milionària. Les paraules de Josep Maria Xarrié són prou explícites: «Per a realitzar la prova de la microsonda o de l'espectrografía cal extreure una part minúscula, inferior a un mil·límetre quadrat, d'una pintura; és clar que aquest mil·límetre quadrat pot valdre molts diners quan es tracta, per exemple, d'un quadro com *Els gira-sols* de Van Gogh, pel qual s'han pagat sis mil milions de pessetes, i les seves dimensions són més aviat escasses».

Però la presència de científics no es limita a l'examen de l'obra. El centre de restauració de Sant Cugat estudia la possibilitat d'obtenir els serveis d'un biòleg; la seva tasca seria trobar el sistema d'eliminar els paràsits que destrueixen les obres d'art sense danyar-les. De fet, la proliferació de fongs i de bacteris és el que més contribueix a la degradació progressiva d'una obra d'art. La seva eliminació no és senzilla, ja que cal evitar l'ús de productes que puguin reaccionar amb els materials de l'obra i que puguin produir alguna agressió irreparable. Per això, els coneixements científics tornen a fer-se imprescindibles. □

Jordi Flos*

Sobre l'indeterminisme

En un escrit recent en aquesta mateixa secció, en David Jou afirmava que «en el nostre temps, més propens a veure la vida com una successió de moments feblement interconnectats, l'indeterminisme juga amb cert avantatge». Es referia a l'adhesió, rebuig o indiferència que es podia expressar envers determinisme o indeterminisme, en funció de la noció que cadascú té de llibertat.

Tinc la sensació que en Jou escrivia de tornada sobre un tema al qual molts encara no han anat. Que consti que no dic de tornada definitiva, sinó en una de les tornades de les anades i vingudes que aquest vell tema suscita.

Continuo pensant que la majoria de gent té tan arrelada la noció intuïtiva de causalitat, que el determinisme és, en la nostra societat, la posició preponderant. Una altra cosa és que hom tingui la sensació que el determinisme és d'altres, que hom no pot controlar al seu gust els mecanismes que el durien a ser més feliç.

D'altra banda, la noció més comuna d'atzar és la de l'error, la impossibilitat de determinar els estats amb prou precisió. Aquest atzar, combinat amb el model determinista, especialment quan s'intueix que el nombre de variables que intervenen en una cadena d'esdeveniments és gran, du a l'acceptació d'un indeterminisme fatalista, el que veu com molt casual que la suma, llarga, dels errors es compensi.

Costa d'entendre i acceptar que la natura funcioni amb un atzar més absolut, diferent del de l'error, incorporat a tots els nivells. Aquest atzar entra aparentment en contradicció amb l'experiència quotidiana.

El reconeixement de sistemes deterministes senzills que descriuen un comportament caòtic xoca i pot desanimar a molts, però pot ser un camí per a desfer la polarització determinisme-indeterminisme. La dinàmica d'un sistema determinista és caòtica, quan per petita que sigui la diferència entre dos estats inicials, al cap d'un temps molt curt, el sistema ha anat a parar a dos llocs totalment diferents. En aquest cas, el determinisme amplifica tant les diferències, que si seguim l'evolució d'un minúscul núvol de punts inicials, al cap d'un temps els punts es troben repartits caòticament en una regió acotada que se'n diu *atractor* estrany. L'indeterminisme és total dins de la regió, però mentre es mantinguin les característiques del sistema (paràmetres, variables, les seves combinacions), els estats del sistema es troben dins de l'atractor.

Els sistemes caòtics ens obren una porta per a la reconciliació entre determinisme i indeterminisme. La natura pot admetre (i nosaltres som natura) un alt grau d'indeterminisme a un cert nivell, sense que per això deixin de funcionar els grans esquemes i també les relacions més aviat deterministes que els regulen o dinamitzen. Probablement això no és independent del fet que la mida dels sistemes és diferent, i amb la mida varia també el seu temps característic de funcionament. L'intercanvi d'informació entre els sistemes és asimètric, en el sentit que dels petits als grans no té la mateixa *importància* que dels grans als petits.

Un pres angoixat dins la seva cel·la es passeja amunt i avall i la seva trajectòria és caòtica, però al director de la presó no el preocupa, i la indeterminació dins la cel·la no afecta el funcionament relativament més determinista de la presó. Des d'un altre punt de vista, hom pot estar empresonat per moltes raons, i sempre hi ha presos que són capaços de «veure la vida com una construcció de conjunt, on les consideracions a llarg termini actuen com un ciment d'unió entre diversos moments» (cito en Jou). I pregunto: ¿aquests presos, no són d'alguna manera lliures? □

* Professor de la Facultat de Biologia
Universitat de Barcelona

RAFA GIL

ELS PLANS DEL PATRIMONI CULTURAL PER A SALVAGUARDAR EL PASSAT

Lluitar acarnissadament contra l'espoli

A la Conselleria de Cultura valenciana arriben, en un degoteig sens fi, denúncies i protestes sobre la destrucció del nostre patrimoni arqueològic. Una geografia de jaciments encara susceptibles de ser maltractats, per als quals enguany la Direcció General del Patrimoni prepara un ambiciós pla de recuperació.

ismael L. Belda

Carme Aranegui, cap del Servei del Patrimoni Moble de la Generalitat valenciana, va rebre durant 1988 catorze denúncies. Totes es referien a espoliació o atacs contra jaciments de valor arqueològic situats arreu del País Valencià. D'aquestes, una part significativa es referien a actuacions comeses per simple ignorància dels vianants i curiosos de les coses antigues; però un altre bon grapat tractaven de queixes al patrimoni on es demostrava l'acció vandàlica i impune d'espoliadors professionals, de lladres de la història més remota.

En la Ratlla del Bubo, una zona de Crevillent que guarda una cova prehistòrica amb un notable jaciment del Paleolític, es va cometre un espoli permanent, amb trencament de tanques i bestials moviments de terra. El 80% del solar arqueològic va quedar finalment destruït. Els espolis foren continuats. En el primer, més de nou metres quadrats de terra quedaren remoguts per mans profanes. En el se-

gon, els agressors van arribar a excavar fins a 2,50 metres de profunditat. L'informe de l'arqueòleg que denuncià l'aberració, dirigida a l'Ajuntament de Crevillent a través del Patrimoni Cultural, parlava de «grups de furtius» i del pas feroç de «psicòpates professionals».

Normalment, les denúncies es fan per experts i científics al Patrimoni, per a ser tingudes en compte més tard pels municipis afectats i pel Govern Civil. Així es va fer en quatre ocasions per al Parc de la Valltorta, disset abrics d'art rupestre del Llevant que tingueren visites permanents de turistes destructors. Aquestes coves es troben vigilades ara per dos guàrdies dependents de la Conselleria de Cultura-Direcció General del Patrimoni Cultural. Els exemples són nombrosos. Per citar-ne un altre, la làpida amb inscripcions de l'Alcorà de la mesquita descoberta recentment a Guardamar del Segura, entre un mar de dunes i pins centenaris, va ser arrancada del mur on havia estat durant segles, per visitants aliens a la causa d'Al·là i de qualsevol civilització. Afortunadament, i en previsió d'aquesta visita, havia estat substituïda per una altra d'imitació.

Els jaciment ibèrics han estat els més perseguits i afectats. Detectors de metalls, com els que a la llum del dia s'ofereixen des de les pàgines publicitàries dels diaris, s'usen per a buscar, sempre destructivament, peces metàl·liques al cor d'una exploració arqueològica. Els espolis subaquàtics són també abundosos. Visitants i buscadors estrangers es dediquen obsessivament, segons la Conselleria, a profanar i destruir els fons arqueològics que hi ha sota l'aigua, fet que ocupa el número u en el rànquing d'agressions.

No obstant això, els espolis descendeixen. Les mesures dissuasòries han augmentat, i també la sensibilitat ciutadana davant del patrimoni històric de tots. És clar que no totes les destruccions —per manca de personal científic i vigilant— no arriben a denunciarse. Normalment, l'agressor ha desaparegut, i resulta pràcticament impossible que les investigacions de la policia troben l'autor de l'espoli. En Patrimoni Cultural afirmen: «És necessari que els arqueòlegs ho notifiquen immediatament. Si no enxampem l'espoliador *in fraganti,* no fem res».

La Conselleria nega l'existència de màfies estructurades al voltant del saqueig arqueològic: «No ens consta l'existència de grups organitzats, sinó de gent que vol un objecte o un altre com a bé espiritual, i no tant material. Una màfia apinyada entorn del negoci arqueològic seria fàcilment detectable».

L'educació continua sent la salvaguarda elemental del nostre patrimoni, i per això als centres d'excursionistes o als col·legis arriben normes i pautes de comportament quant a viatges, excavacions i rutes del passat. Qualsevol peça fora de l'estrat no té el mateix valor com incorporada en la seua cronologia en el conjunt arqueològic.

La propietat de qualsevol depòsit en un museu és sempre de la Generalitat valenciana. Els museus tenen com a norma no comprar res de procedència dubtosa. La llei s'aplica rotundament per a recuperar el patrimoni robat. Recentment, la Direcció del Patrimoni Cultural, després de confirmar-ne l'autenticitat, adquirí a uns antiquaris una falcata o espasa ibèrica i una estatera o romana.

RAFA GIL

Enric Cunat.

Els projectes oficials

Les línies de programació de la Direcció General del Patrimoni Cultural, DGPC, que dirigeix Enric Cunat, pretenen, pel que fa al patrimoni arqueològic, augmentar-ne, sobretot, el coneixement. Per a aquest increment, dividit en excavacions ordinàries i d'urgència o salvament, la Direcció destinarà enguany 45 milions de pessetes. Les primeres són les programades i que compten amb un projecte d'investigació avalat per alguna institució científica. Les segones, les avalades pel Patrimoni Artístic Moble i iniciades arran d'una pressió constructiva —carreteres, zones en desenvolupament urbà i turístic, etc. Aquestes no solen ser lentes i els equips actuen a càrrec econòmic de la DGPC.

Per a les excavacions ordinàries, el Patrimoni autoritzà fins al passat mes de juliol un total de 64 actuacions. Vint-i-vuit d'aquestes estaven destinades a exploracions arqueològiques en la demarcació provincial d'Alacant; vint-i-tres a la de València i tretze a la de Castelló. Les excavacions d'urgència o salvament van ser, fins a la mateixa data, trenta-sis en total. A aquestes cent operacions per recuperar la nostra memòria soterrada cal afegir altres importants decisions del Patrimoni. Així, el conveni firmat amb l'Ajuntament de València per a excavacions en zones urbanes, i a les quals la DGPC destina deu milions de pessetes; i el que encara està pendent de firma amb el consistori d'Alacant, amb quatre milions aportats des del departament que dirigeix Enric Cunat.

També cal destacar les subvencions a equips arqueològics municipals. Enguany, deu ciutats disposen d'aquesta ajuda oficial: Dénia, Petrer, la Vila Joiosa, Villena, Santa Pola, Alcoi, Xàtiva, Paterna, Borriana i la Vall d'Uixó. Cinquanta milions de pessetes van destinats, per altra banda, al manteniment i millora del Museu de la Valltorta, als quals hem d'afegir 14 milions més procedents dels ajuntaments amb servei de patrimoni arqueològic. Altres vint-i-cinc més es destinen a cobrir la protecció i manteniment de jaciments. A aquesta quantitat cal sumar el pressupost afegit per les diputacions responsables de la zona on es troba el tresor històric.

En la Direcció General del Patrimoni es pensa que la xifra de despeses destinades a les excavacions i al projecte d'investigació i conservació de les troballes és adequada. Tesi avalada pel fet que molts ajuntaments col·loquen una important partida de diners amb destinació arqueològica i que, a més, mantenen convenis amb l'INEM per a la peonada.

L'inventari de la història

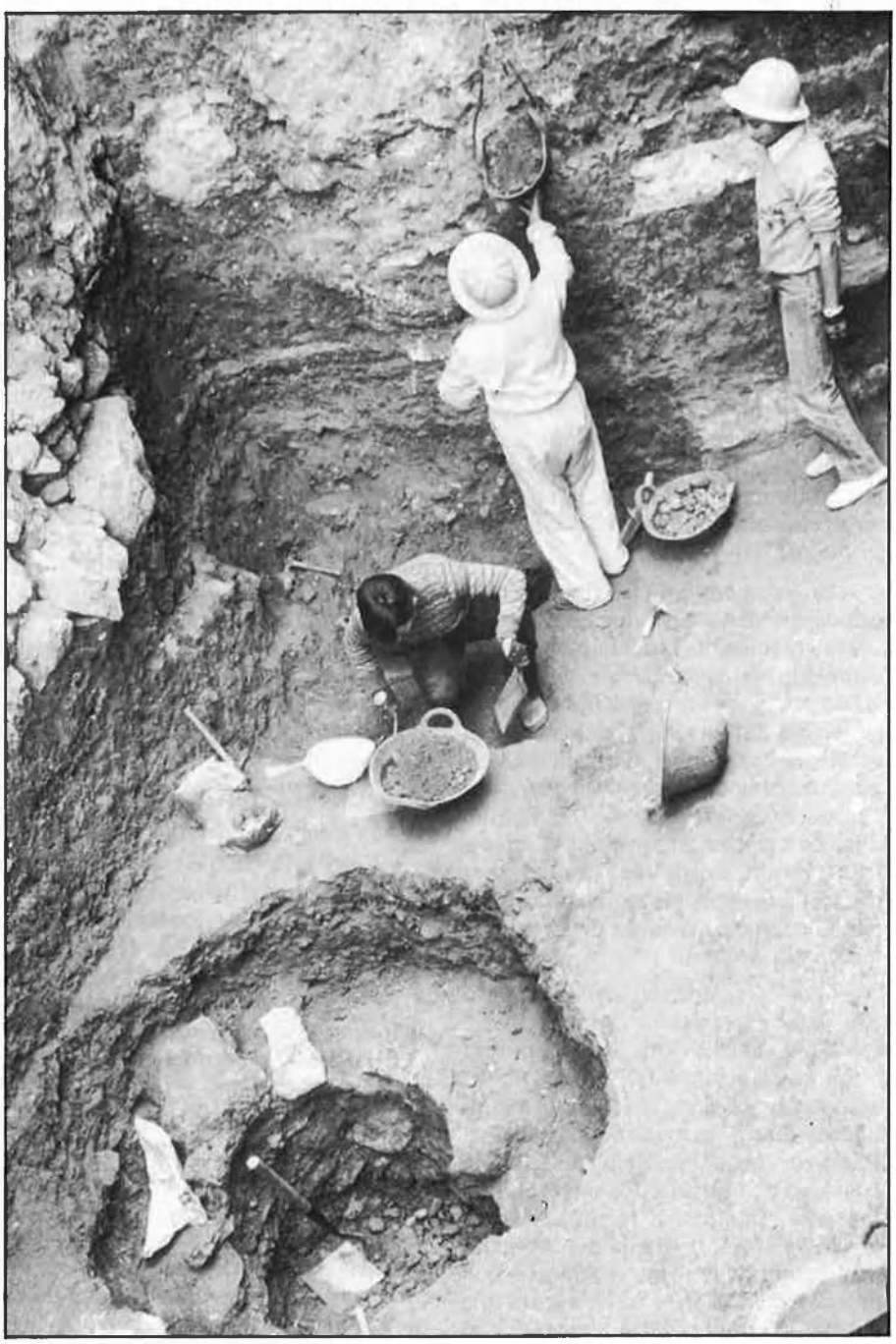
La impotència creada davant del desconeixement de la ubicació i l'estat d'un jaciment quedarà resolta amb l'elaboració d'un registre dels nostres béns arqueològics. L'inventari podrà dir on i com es troba un assentament. És una primera forma de protecció, abans d'una investigació programada pel museu, amb tota la cadena de diverses fases de restauració, tipologia, exposició, estudi antropològic, etc. In-

clús els actuals i futurs PGOUs de les ciutats hauran de comptar des d'ara amb aquesta informació sobre la geografia romana, ibèrica o àrab oculta. El Consell Assessor d'Arqueologia i la Direcció General del Patrimoni elaboren aquest 1989 els catàlegs valencians de jaciments sota terra o sota la Mediterrània local. Fortunes de déus i d'homes d'altres temps que encara romanen al fons de les aigües, víctimes de naufragis o dels invisibles corrents marins.

L'inventari apuntarà en els pròxims mesos un mapa arqueològic de les comarques; els fons acumulats al Museu Valencià de Prehistòria; un compendi precís de l'epigrafia romana, tant de les vies públiques com dels recintes i solars de propietat privada; un sumari de l'art rupestre llevantí, i un inestimable gràfic de tots els focus d'interès al litoral subaquàtic.

Totes les excavacions i jaciments del País Valencià estan tutelats per la Generalitat valenciana i la Direcció General del Patrimoni Cultural, jurídicament i físicament. Els expedients de Béns d'Interès Cultural, BIC, estan pendents de declaració definitiva pel consell de ministres en el cas del Grau Vell de Sagunt, el mausoleu romà de la Vila Joiosa i la mesquita de Guardamar del Segura, i en fase d'informació pública respecte al solar de l'antiga ciutat de Xàtiva, el Pla de Nadal de Riba-Roja del Túria, l'Alcúdia d'Elx i la vil·la romana de l'Albufereta d'Alacant. Pendents d'anotació preventiva es troben els abrics amb art rupestre de la Valltorta, i amb expedient encara en preparació el Portus Illicitanus de Santa Pola.

Això, quant a tutela legal. Físicament, el Patrimoni protegeix amb el tancament públic els jaciments de la Muntanya Assolada d'Alzira; els obradors romans de Setla-Mirarosa-Miraflor; el Pla de Nadal; els abrics de la Valltorta; la Cova del Sol, al Fondó de les Neus; la Cova de l'Aigua, a Dénia; el grau vell de Sagunt; la Ratlla del Bubo, a Crevillent; i el Castellet de Bernabé, a Llíria. La Diputació de València s'ocupa de vigilar per la Bastida de les Alcuses, a Moixent, i l'Ajuntament del Campello manté la tutela física sobre la mítica Illeta i els Banys de la Reina. Enguany continua en marxa el gran projecte de rehabilitació del teatre romà de Sagunt. I dos nous projectes de restauració han estat ja encarregats: el del ja anomenat Pla de Nadal, i un altre al mausoleu de la Vila Joiosa.

Cent exploracions arqueològiques s'han iniciat ja al llarg de 1989.

Rescatar

La creació i promoció de centres d'estudi i difusió de la primera història del poble valencià és, igualment, un destacat objectiu del gabinet que presideix Enric Cuñat. Entre els horitzons d'enguany, la Direcció del Patrimoni pretén la creació d'un Parc Arqueològic de la Valltorta, amb delimitació de l'àrea, protecció legal i començament de la primera fase d'execució del museu; la inauguració de la biblioteca del museu de la romanització valenciana que, amb 600 volums inicials classificats, veurà una palpable inversió en adquisicions, i l'inici d'intercanvis de publicacions en un àmbit internacional.

També està en marxa, dins del Museu de Sagunt, la tramitació d'un encàrrec per a projectar un magatzem arqueològic per part del Ministeri de Cultura, i l'habilitació d'un sector del mur medieval en la sala de la muralla de l'IVAM per a la seua exposició al públic. Així mateix, tres milions seran destinats a beques per a estudis i formació d'arqueòlegs, i a subvencionar historiadors que puguen viatjar a l'estranger i realitzar estudis comparatius o treballs teòrics, bàsicament sobre documentació i fonts que cal rescatar i comprovar. □

CURT WITTLIN, UN SUÍS A CANADÀ

«El Tirant no era un 'donjuan'»

Curt Wittlin (Reinach, Aargau, 1941), professor. Especialista en la traducció de textos medievals catalans i excel·lent coneixedor de les friccions socials de les llengües.

M. Alberola

Habitualment, senyor Wittlin, vostè ha realitzat viatges a València, des de Canadà, a fi de documentar-se en els seus estudis. Concretament, ¿què hi busca?

—Sí, cada any faig un viatge a Barcelona i València per fer investigació i veure manuscrits i incunables. Essencialment, textos medievals, dels segles XIV i XV. Ara estic estudiant traduccions: del llatí al català, del francès al català, del provençal al català i, en alguna ocasió, del castellà al *valencià*, com és el cas de Bernardí de Valmanya, que té tres traduccions d'aquestes. L'estudi, l'estic fent des del punt de vista lingüístic, per saber quins mots tria el traductor a canvi dels mots de la llengua original.

—Amb els resultats del seu estudi deu voler fer un llibre, m'imagine.

—Sí, sí. El llibre que estic preparant és un inventari de tots els grups de sinònims, expressions binominals o multinominals, ja que moltes vegades el traductor no sabia quin mot català convenia i en posava dos o tres, i amb el temps s'han tornat fórmules. Entre el final del XIV i principi del XV hi ha una quantitat enorme d'aquestes expressions... Després, hi ha autors que diuen que no cal posar dos mots si n'hi ha un. Canals, per exemple, ja diu que no cal dir *amor* i *caritat* perquè amor i caritat no són la mateixa cosa, però la gent no li feia cas i a finals del XV encara trobem la fórmula. Eren paraules que cent anys abans eren sinònimes, però després hi ha una separació semàntica que fa que la llengua sigui més moderna.

—¿Eren conscients els nostres clàssics de l'antinòmia?

—No eren conscients que hi havia una diferència, que potser els teòlegs sí que feien, però al públic en general tant li feia *caritat, amor* que *dilecció*, un mot que també entrava en el grup, però que no s'ha fet català. És molt important de veure com la gent aprèn a distingir: és un enriquiment espiritual. Un treball que caldrà fer és com, a poc a poc, la llengua vulgar aprèn a explicar conceptes ètics, per exemple en les virtuts. Hi ha tot un catàleg de virtuts on es veu que els traductors tenien problemes en les traduccions i posaven certs llatinismes que el poble no entenia, com ara *suavitud*. Aleshores ho combinaven amb doblets: *suavitud* i *mansuetud*, o *mansuetud* i *plancditat*. Busquen com explicar un concepte i a poc a poc s'aprèn el concepte, al punt que és més important el concepte que el mot, però sense mots no podem parlar de conceptes.

—¿Quants exemples ha arreplegat ja?

—Onze mil, però encara no tinc els resultats. Em cal investigar més, perquè molts d'aquests conceptes que en el segle XV eren rars s'han fet normals, i avui a ningú no sorprenen certs mots com *inferior, exterior* i *superior*, però abans del 1360, 70 o 80, en què comença l'Humanisme, només eren coneguts per uns quants.

—Una llengua tan simplificada devia resultar molt pobra, ¿no?

—Sí, sí. El lèxic no era molt ric en l'Edat Mitjana. Els textos valencians dels segles XVII i XVIII tenien una llengua més rica que els del XIV. Ara, en un autor com Eiximenis, que té tanta obra, allà sí que surt una llengua rica, però avui qualsevol autor modern té un vocabulari més ric que els medievals.

—¿Com miren els canadencs un suís que estudia el català?

—Ha, jo aprofito una mica la situació que allà la gent no sap què és el català, i si viatjo a Barcelona o València, el meu degà creu que vaig a estudiar l'espanyol. Però mai no m'han dit que no hauria d'estudiar el català; ara, si vols fer carrera en un departament d'espanyol, has de publicar sobre l'espanyol, i no sobre el català.

—A Saskatoon, on vostè explica francès i espanyol, ¿no hi ha cursos de català?

—No, però a Toronto sí. Els estudiants que fan història de la llengua o romàniques o estudien les llengües

«A banda de qüestions polítiques, la consciènc

de la península, sí que n'estudien. Però, en general, al Canadà el català té poca possibilitat, perquè els anglòfons aprenen com a primera llengua l'anglès, després el francès i, com a màxim, l'espanyol. I els francòfons fan igual, canviant l'ordre. Jo simplement em conformaria amb professors d'espanyol que no tinguessin aversió al català, i que un departament que es diu de Llengües Hispàniques tingués, almenys, una persona que es dediqués al català-valencià.

—¿Com arriba vostè a interessar-se pel català?

—Això comença amb el doctorat, que vaig fer a Basilea amb el professor Germà Colon, de Castelló.

—¿Quin és el major problema que té una llengüa minoritzada?

fia del món d'avui és molt dèbil.

—A banda de les qüestions polítiques, que la consciència de la geografia del món d'avui és molt dèbil. Per exemple, el meus estudiants, si els pregunto on va el riu que es veu des de la finestra, no ho saben. No hi ha consciència geogràfica: des d'Amèrica, Europa només és Europa; la gent confon Suïssa i Suècia, no sap on és Hongria... I d'Espanya només saben dels bascos, a través del terrorisme.

—¿Com és el conflicte lingüístic del Canadà?

—El Canadà, com saps, és ara oficialment bilingüe, de costa a costa, però la situació real és que el 85 per cent dels francòfons viu al Quebec i la resta del país és anglès, on hi ha immigrants que parlen encara alemany, rus o ucraïnès. Es diu que el país és bilingüe, però hi ha regions del país on tan sols hi ha un 4 per cent o menys de francòfons, i això crea un conflicte perquè, per exemple, en la província meva hi ha un 17 per cent de gent que a casa parla ucraïnès que s'assimila a l'anglès, però no al francès. El govern, per a satisfer als immigrants ètnics, parla també de multiculturalisme, cosa que no és més que daurar la píndola per aguantar la consideració que tenen els francòfons. Ara, tota la història és més complicada que això, perquè els diners invertits en el francès no són per a complaure els francòfons sinó per a fer parlar francès als anglòfons, i ells, els francòfons, preferirien que els diners fossin per a organitzar coses.

—¿Dista molt aquest conflicte lingüístic del racial?

—Hi ha aspectes racials, sense dubte. Ara, el punt conflictiu més gran és, evidentment, Quebec, perquè allà es dóna la situació tradicional que els francòfons eren catòlics i de classe social no massa alta, mentre que la classe alta, els diners, eren anglòfons, i volen conservar la situació privilegiada. Quebec torna a la idea que, com a nació a part, és unilingüe.

—Tot això que m'ha relatat, ¿té alguna relació amb el nostre cas?

—Sí, encara que no conec la situació dels Països Catalans molt bé, s'hi poden veure paral·lelismes. El bilingüisme també és oficial, però una de les llengües oficials té molt més pes sociològic, i per respecte a la minoria es dóna certa preponderància al castellà, que segueix en una situació privilegiada: és la situació de l'anglès al Quebec.

—Vostè, canviant de tema, és autor d'una curiosa teoria sobre el Tirant lo Blanc...

—Jo, el que deia és que una obra com el *Tirant,* que és de la mateixa qualitat literària que *El Quijote,* no ha tingut un estudi des del punt de vista de la teoria freudiana d'interpretació literària, que va estar tan de moda fa 30 o 40 anys. Ningú l'ha estudiat des de la psicoanàlisi, a causa del retard amb què s'han tractat totes les coses catalanes. Llegint el llibre, si s'aplica la teoria de Freud —i no dic que el mètode sigui vàlid o no— traus una sèrie de conclusions. Per exemple: el Tirant no és un *donjuan* que vol seduir les dones; era un home que li agradava més estar amb els homes. No sé si és homosexualitat el nom que cal, però no era un home que volia trobar la seva virilitat, ja que la Carmesina és una neneta molt poc seductora. No és la clau per a una nova interpretació, però almenys veus algunes coses interessants. □

TITANIC JOVEN

Tenim les millors ofertes per a joves que pugues imaginar-te. Telefona'ns o passa per:

viajes aitana, s.a.
GAT 840
Carrer de les Garrigues, 15, baix
Tel. (96) 351 85 51 (3 línies)
46001 VALÈNCIA

CLAU D VOLTA
llibreria-papereria
material oficina
objectes escriptori
jocs
belles arts
dibuix tècnic
distribuïdor per la zona de:
Letraset®
passeig maragall, 84
telèfon 351 54 02
barcelona

EL PRIMER FESTIVAL INTERNACIONAL SE CELEBRARÀ ELS DIES 21, 22 I 23

'Performances' a Peníscola

Les 'performances' recullen la tradició de les avantguardes europees de principis de segle. Amb una gran tradició a França i als països de l'Est, prenen vol ara al nostre àmbit.

Nel·lo Pellicer

Els dies 21, 22 i 23 d'agost se celebrarà a la vila de Peníscola (Baix Maestrat) el I Festival Internacional de Performances i Poesia d'Acció. Aquest festival està organitzat per Francesc Gonzàlez i Joan La Roda, de la promotora cultural Mussol, i Bartolomé Ferrando, els quals des de l'any 1982 promouen aquest tipus d'espectacles. Mussol ha organitzat, entre altres, les darreres edicions de la Fira del Llibre a València i actuacions musicals d'artistes com Wim Mertens o Carles Santos.

Les *performances* són accions que estan a cavall entre la poesia i l'escenografia teatral, entre la plàstica i la música. Són actes per a un públic al qual no es demana que hi participe. Com explica Bartolomé Ferrando: «No pretén ser com el teatre, sinó que vol representar totes les arts i suggerir alhora diverses formes de veure alguna cosa. L'artista no busca exposar-se d'una manera narcisista, sinó que persegueix jugar amb el cos com una part de l'acció».

Aquest festival, que compta amb un pressupost de dos milions i mig (menys que el que costa una gala d'un artista famós), està patrocinat per la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana. A més, hi col·laboren la Universitat de València, el Centre Dramàtic de la Generalitat valenciana, el diari *Mediterráneo,* l'IVAECM, la Diputació de Castelló, l'Ajuntament de Peníscola i el setmanari EL TEMPS.

Vocació internacionalista

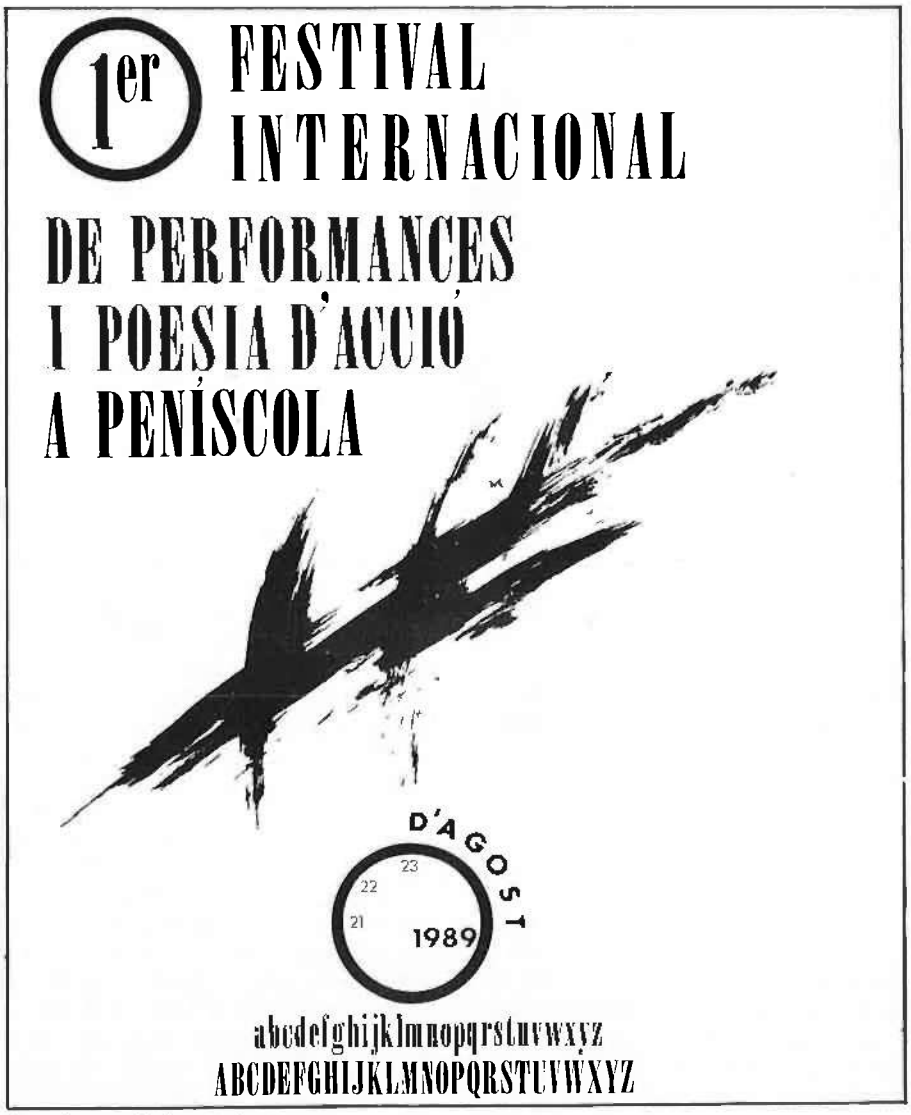
Entre els actes que es realitzaran a Peníscola destaca la presència del regidor de Cultura de Marsella, Julien Blaine, amb l'acció poètica titulada «Le troisième mot». El canadenc Richard Martel, l'italià Giovanni Fontana —amb una *performance* de poesia sonora i d'acció— i el danès Eric Andersen, amb «The price of this performance is 50.000 PTA», per l'estat espanyol participa el mataroní J. M. Calleja, Montserrat Anfruns i Concha Jerez.

Aquest tipus d'espectacle recull la tradició de les avantguardes europees de principis de segle. Als Països Catalans hi ha artistes que han realitzat experiències similars, com és el cas de Joan Brossa i Fernando Calleja en poesia; Carles Santos, des de la música; Carlos Pazo i Pere Moguer des de la plàstica i Cesc Gelabert i Empar Roselló des de la dansa.

Francesc Gonzàlez i Bartolomé Ferrando coincideixen a afirmar que aquesta mena d'espectacles tenen un públic minoritari o que es troba en el seu ànim difondre aquèstes representacions com una alternativa als espectacles tradicionals. «Es tracta d'incitar l'espectador a qüestionar-se el que veu i no empassar-se una història com es fa al teatre».

Aquests espectacles gaudeixen d'una llarga tradició a Europa, especialment a França i als països de l'est, sobretot Iugoslàvia. En aquests indrets és on van arrelar més les avantguardes artístiques del primer terç de segle. A l'estat espanyol aquesta tradició no es va donar perquè el règim franquista va prohibir qualsevol representació que s'apartara de la cultura teatral oficialista.

Totes les actuacions del Festival Internacional de Performances i Poesia d'Acció tindran lloc a la nit a la plaça d'Armes del Castell de la vila, amb el mar de fons. □

Cartell anunciador del Festival.

In vitro cultura

• **Dominique Baudis,** alcalde de Tolosa de Llenguadoc, va dir en un recent debat sobre l'àudio-visual celebrat a l'Assemblea Nacional francesa que calia potenciar les televisions transfrontereres. Baudis es va mostrar partidari d'associar les televisions regionals del sud de França amb les del nord de l'estat espanyol, «en un moment en què cap país europeu podrà oposar-se a la recepció en el seu territori de la televisió de cap país membre de la CEE».

L'alcalde de Tolosa de Llenguadoc va posar Catalunya com a paradigma europeu de la televisió regional, tot elogiant la programació catalana de TVE, TV3 i Canal 33, Dominique Baudis es va mostrar meravellat: «Quaranta hores de programes regionals cada dia que aporten una dinàmica cultural, i una dimensió europea a un veí ben pròxim». És probable que a partir de la proposta tolosenca augmenti la cooperació televisiva transfronterera, però encara ho és més que TV3 s'anomeni ben aviat la televisió *nacional* de Catalunya.

• **Ricard Bofill** és candidat, junt amb altres 40 arquitectes, a la realització d'un nou barri de Tolosa de Llenguadoc, que se situarà en l'estació central de la ciutat. Aquest no serà un nou barri qualsevol, sinó el centre vital de la capital de Midi Pyrénées ja que, a part de ser un futur nucli administratiu, pretén integrar un gran centre comercial.

Si Bofill aconsegueix la realització d'aquest projecte —cosa d'altra banda no improbable— es confirmarà com un dels arquitectes predilectes de França. Bofill ja té diverses obres fetes en aquell país com uns habitatges de luxe a la perifèria de París o el remodelat urbanístic d'una part de Montpeller, entre altres.

El nostre país no sembla, en canvi, per a Bofill, un terreny gaire adobat: des del famós Walden-7 de Sant Just Desvern, fins al futur aeroport de Barcelona, que abans d'iniciar-se ja és criticat, tot passant pels Jardins del Túria de València, obra que el reputat arquitecte català sembla que no acabarà.

Francesc de Borja Moll.

• L'editorial que va crear **Francesc de Borja Moll,** l'il·lustre filòleg, l'any 1934 i que du el seu nom, Editorial Moll, ha arribat recentment a un acord amb l'editorial Hora Nova, SA, el president de la qual és **Pere A. Serra.** Aquesta editorial periodística publica *Ultima Hora, Baleares, Majorca Daily Bulletin,* a més de ser la propietària d'Antena 3-Ultima Hora i Radio 80. L'acord firmat implica que en totes les publicacions de l'Editorial Moll figurarà el patrocini d'Hora Nova, SA, i en tots els mitjans de comunicació d'Hora Nova apareixeran totes les informacions referides a novetats i, en general, publicacions de l'Editorial Moll. A més, les publicacions de l'Editorial Moll seran distribuïdes, a partir d'ara, a través de la xarxa de distribució d'Hora Nova. El gerent d'Editorial Moll, **Francesc Moll,** declarava sobre aquest acord que «és molt important per a nosaltres saber que els nostres títols a partir d'ara tindran una gran difusió, ja que crec que aquest ha estat, precisament, un dels punts febles de l'editorial. Pense que no basta amb publicar, simplement, nous llibres».

Ricard Bofill.

Respecte a Hora Nova, SA, i el seu president, Pere A. Serra, no hi ha hagut valoracions ni declaracions, si bé en l'editorial d'*Última Hora* del dia 4 d'agost s'escrivia: «Tots els que treballem en aquesta casa ens sentim orgullosos d'aquest nou suport a la nostra cultura i a la nostra llengua, i participem en la tasca de donar suport a l'Editorial Moll en el seu camí, encara llarg perquè només es divisa la llum del final del túnel, de recuperar les quasi perdudes senyes d'identitat. *Última Hora* demostra, amb aquest patrocini a l'Editorial Moll, el seu autèntic sentit de servei».

EL LLIBRE DE LA SETMANA

DAVID CASTILLO

Una extraordinària potència lírica

MARIA-MERCÈ MARÇAL: Llengua abolida (1973-1988). *Editorial 3i4. València, 1989. 528 pàgs.*

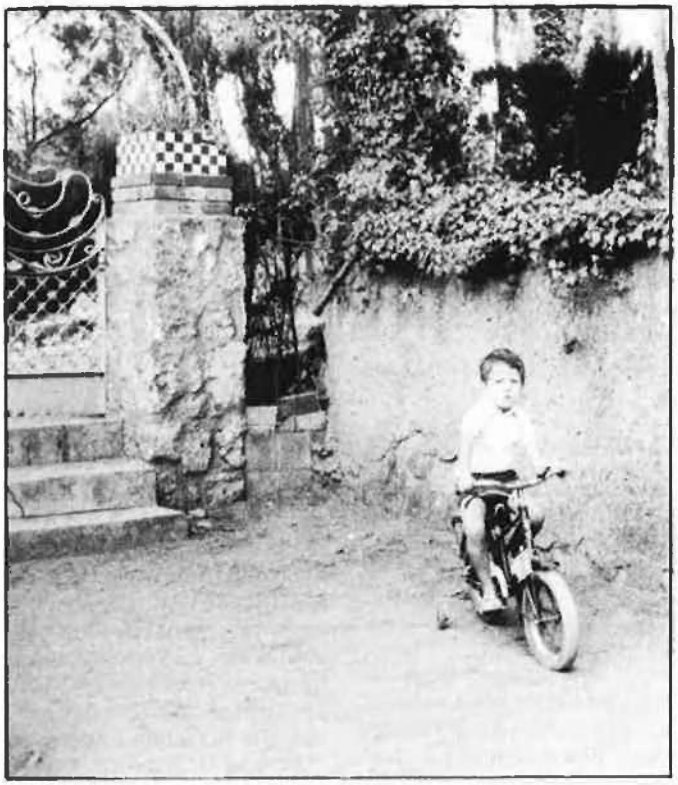

Maria Mercè Marçal, vista per Silvano Ferrari.

En la política que diferents editorials en català s'han plantejat, publicar les obres completes de poetes catalans actuals, 3i4 acaba de reunir tots els llibres de Maria-Mercè Marçal en un sol volum. Sota el títol *Llengua abolida (1973-1988)* s'apleguen els poemaris *Cau de llunes, Bruixa de dol, Sal oberta, Escarsers, La germana, l'estrangera* i un llibre fins ara inèdit, *Desglaç,* que conté la seva darrera poesia entre 1984 i 1988. Marçal ha estat una de les poetesses més representatives de la poesia de l'eclosió. Fundadora de Llibres del Mall, guanyadora del Premi Carles Riba 1976 amb el llibre *Cau de llunes,* la poetessa d'Ivars d'Urgell va conrear la cançó, va mantenir uns postulats temàtics que passaven per la seva condició femenina, obrera i de nació oprimida que resumien una concepció política i social que es corresponia amb unes influències que anaven dels versos de Blake a alguns dels mestres catalans contemporanis com Brossa, Foix, Arderiu o Salvat-Papasseit. De *Cau de llunes,* Marçal ha mantingut una progressiva evolució tècnica i temàtica que ha anat incidint en una poesia arrelada a una sensualitat, on la sensibilitat ha guanyat protagonisme davant de qualsevol signe d'estabilitat o equilibri dogmàtic. Així, aquelles premisses han cedit sistemàticament l'espai de les fonts populistes inicials cap a una introspecció que ha pres consistència a través d'unes vivències que han imposat un estil personalíssim i un to cada vegada més definit en allò que ha estat la poesia femenina contemporània. Els mestratges dels Martí i Pol, Brossa o Foix s'han difuminat fins a cert punt per a entroncar-se amb alguns mestres de la lírica nord-americana d'aquest segle, com Adrienne Rich, Anne Sexton o Sylvia Plath. Fruit d'aquests paral·lelismes —més que influències— han sorgit durant els anys vuitanta llibres com *La germana, l'estrangera* que definien aspectes nuclears de la sensibilització esmentada que arriba a connectar amb una poesia més confessional, més arrelada a una imatge profunda, totalitzadora i pròpia. Com Sexton, Marçal manté un cert exhibicionisme poètic que esdevé una interiorització en el subconscient per a retrobar els sentiments de desarrelament i culpabilitat fins assolir un to existencial que pot arribar a celebrar esdeveniments com la maternitat a *La germana, l'estrangera* o plorar la mort del pare a *Desglaç.* Amb això no es pot interpretar que la poesia de Maria Mercè Marçal hagi tornat a una problemàtica, diguem-ne testimonial, com la que s'escriu actualment al país sinó que ha derivat cap a la potenciació d'un univers que s'ha mantingut al llarg del temps màgic i contundent alhora, alliçonador en l'evolució cap al propi jo. Si l'esmentada potència es converteix gairebé en violència en la poesia de Sylvia Plath, Marçal, que recupera un dels poemes més representatius de la poetessa nord-americana, «Daddy», per a evocar la figura del pare, viu la consciència íntima del poema després de la desaparició, amb la desolació que avança: «Sóc sols absència / de tu, fantasma lívid / que te'm dessagnes / entre les mans de l'ombra / les meves mans exsangües». Aquests poemes resulten, al cap i a la fi, la millor explicació de la cristal·lització d'un procés envers un univers poètic propi que s'autoexplica, qüestiona i reflexiona a la vegada que puja el to trencant els límits i qualsevol fre. A «Daddy» o «Ombra de pressa», el poeta manté una temperatura que s'atenua posteriorment en altres reculls del mateix llibre com «Contraban de llum», on les interioritzacions cedeixen lloc a la poesia amorosa que Marçal ha conreat així mateix amb èxit. Tal com assenyalava Guillem Viladot en el magnífic article «Catàleg d'una sexualitat», l'inconscient s'articula —Lacan dixit— com un llenguatge, i arriba en la seva poesia a la verbalització de l'episodi sexual, que mai no ha estat tan present en el discurs poètic amb tanta obertura lèxica, amb tanta precisió semàntica i amb tanta llibertat referencial. Viladot considera que Marçal és la poetessa catalana més important de la literatura del segle XX, i afirma que l'amor dins de la seva poesia resulta un compromís que procedeix de la fisicalitat de la femella i que s'estructura com un llenguatge exquisidament elegit. És aquest nexe perfecte que provoca l'equilibri entre el contingut i la seva traducció acuradíssima allò que ens sorprèn fins a la perplexitat. Ens trobem davant —sense cap mena d'exageració— d'una de les veus més potents, radicals i personals de la poesia catalana contemporània, una autora que ha sabut conjugar tots els elements fins aconseguir una literatura de primera qualitat. A més, avui, gaudim de la possibilitat de poder-la llegir completa amb perspectiva.

L'ESCRIPTOR I EL SEU LLOC

El Valldoreix de Jaume Subirana

Un Renault 12 carregat fins a dalt passa el senyal de carretera abonyegat on hi ha escrit un nom que ningú pronuncia: Valldoreix.

Ara és, durant el temps d'aquestes paraules, aleshores, i els tres germans que seuen al darrere del cotxe tornen a trobar que Valldoreix és lluny, i diferent. A força de viatges han arribat a aprendre's de memòria cada revolt de la carretera de Vallvidrera, i el camí té per a ells el valor d'un llarg viatge. Des de les revetlles que tanquen el mes de juny, Barcelona i l'escola i els amics d'allà queden a l'altra banda de la muntanya, desats a casa en un racó imaginari, al calaix de la bata i la roba d'hivern, tapats amb diaris com els llibres i els quadros. I s'hi adormen fins que torni el mes de setembre i una tarda, al porxo, la mare faci posar als fills el jersei o els pantalons llargs per primera vegada, i poc després el pare anunciï que d'aquí a pocs dies tornen tots cap a ciutat i ells tres a escola, que ja en deuen tenir ganes.

Aquella tarda de setembre faltarà poc perquè els germans deixin enrere això que ara, amb el Mas Roig rere la finestreta, estan a punt de retrobar: la terra dels pendents sobtats del carrer de la Font o del de la Carena, una terra marcada i tornada a marcar amb petges fugaces que s'apressen cap a la cita amb els amics o cap a casa, al vespre, abans que es faci del tot fosc i els pares els esbronquin, marcada amb els pneumàtics prims d'un ramat de bicicletes, amb l'impacte pesant de les botxes de ferro pispades als grans per a fer llargues partides amb gestos i exclamacions calcats, marcada amb el dibuix finíssim d'unes gotes d'aigua escapades per damunt de la tanca d'un jardí on algú rega cada tarda i amb els tolls marronosos de després de les tempestes del mes d'agost.

La tarda que la mare els farà posar per primera vegada el jersei o els pantalons llargs, estaran també a punt de deixar enrere el silenci tranquil de les migdiades, que acosta la bonior suau d'una ràdio o un tallagespa llunyans, la densitat de l'aire que al migdia, quan van a la piscina amb la tovallola a la mà i les bambes a retaló, els fa caminar arran de les tanques, arrambats a l'ombra exigua, i no córrer gaire per mirar d'evitar suar tant, l'aire calent i acollidor amb regust de llum esclatada, de pols i de xiprers acabats de tallar. Els tres germans no hi pensen, però, en el moment que tot això quedarà enrere: ells ara tot just comencen les vacances i el cotxe ja enfila l'avinguda del Montmany.

La tarda que el pare anunciï que falten pocs dies per a tornar tots cap a ciutat els sabrà greu, com cada any, per les cabanes inacabades als jardins de cada torre, per les festes que hauran deixat de celebrar o aquella a què potser no els hauran convidat, pels jocs a què no hauran volgut jugar, per les vegades que no els haurà vingut de gust baixar a Sant Cugat, per l'excursió sempre ajornada a l'ermita, per cada vespre del mes de juliol que no hauran estat a casa quan el pare tornava de treballar a Barcelona i per cada matí que els haurà fet mandra llevar-se a fer-li un petó abans que marxi i encarregar-li la joguina oblidada al pis, per cada prunera i cada figura que no hauran espoliat i perquè aquell any tampoc no hauran acabat els deures de l'estiu i, doncs, els tocarà treballar de pressa a Barcelona els últims dies abans que comenci el curs.

Els tres germans es mouen nerviosos al seient del darrere, fan broma, s'esbatussen. Ja veuen la tanca de la torre i el jardí i només pensen en el moment que saltaran del cotxe i arrancaran a córrer. Ells tenen deu setmanes per davant abans que no perdin l'estiu fins a l'estiu que ve. Tu que escrius ets el temps que ha passat des d'aleshores, ben bé quinze anys. Ells viscut ressona com les palades al frontó. La indiferència et pesa com una capa molla.

Jaume Subirana

DES DE FORA

Cent anys en vers

«Um século de Poesia». A. Phala. Ediçâo Especial. Ed. Assirio & Alvim (Lisboa, 1989).

L'editorial lisboeta A & A, amb un considerable catàleg de llibres editats, publica des de fa uns anys uns plecs de literatura trimestrals, amb una magnífica visió de les lletres portugueses. Ara el plec s'ha apilat, fins a fer trescentes pàgines de 23 × 33, el qual comprèn la producció poètica des de 1888, any de naixement de Fernando Pessoa, a l'any passat, i ara ens treiem el barret.

Sense cap concessió al volum que suposa tal obra enciclopèdica, inusual en l'àmbit de les edicions de poesia, ens trobem amb testimonis, memòries, reportatges, estudis, els cafès dels poetes i centenars de fotografies sobre el que han estat els moviments poètics que han acompanyat el segle, que l'han fet i que, inevitablement, marcaran les *nostres* literatures.

Per l'amenitat del cartipàs caldrà acudir-hi quan des d'ací voldrem posar ordre a la important poesia lusa. I endemés, perquè, en paraules d'Eugénio d'Andrade: «ací es troba la nostra identitat, en la nostra poesia, això que tan afanyosament cerquen els polítics». Certament és una situació coneguda. Ara la Biblioteca Nacional (de Madrid) s'ha interessat per la possibilitat de fer-hi una *expo*. La via indirecta és sempre la més ràpida.

V. B.

Amors que acaben bé

JOSEP Ma. PALAU I CAMPS. La dama del país del sol. *Alzira. Edicions Bromera. Col. L'Eclèctica. 1989. 152 pàgs.*

En un temps en què floreix tant la literatura de gènere a casa nostra, era ben estrany que ningú no escrigués una novel·la d'amor. Ara ho ha fet Palau i Camps, que ha escrit una novel·la rosa, un fulletó com aquells que feien les delícies dels oients de la ràdio totes les vesprades, abans que la televisió entrara a totes les cases.

Enric i Marina, dos vells amics de la infantesa, es retroben quan el primer torna de Finlàndia, on ha tingut uns negocis pròspers i la segona s'ha casat amb un home que l'ha fet desgraciada, i del qui espera una filla. Enric s'adona que Marina és el gran amor de la seua vida, però aquesta el refusa pensant en la filla que ha de nàixer. Vint anys després renaixerà l'amor entre Enric i Marina, i acabarà amb el final feliç que se'ns anuncia des del començament de la història.

La novel·la té, al nostre parer, un gran defecte estructural, ja que el primer capítol és, cronològicament, l'últim; de manera que només començar ja sabem que la història ha d'acabar bé, i que únicament assistirem al relat dels fets que porten la parella protagonista a l'estat d'extrema felicitat en què viuen en començar la història. Amb això, la lectura perd en intensitat d'emoció, que hauria estat més forta si no haguerem conegut el final prèviament.

Malgrat tot, la lectura d'aquesta novel·la es fa bastant entretinguda, i és, a més, un producte necessari en qualsevol literatura. El problema principal que hi trobem és la manera com podrà arribar al seu públic natural.

Josep Manuel San Abdon

Híbrid

PETER SCHNEIDER. Papa. *Traducció de Lourdes Bigorra. Edicions de La Magrana. Col. Meridiana, 3. Barcelona, juny 1989. 73 pàgs.*

La novel·la *Papa,* de Peter Schneider, es va publicar el 1987 a Alemanya després d'una dura polèmica a la qual no eren aliens els sentiments enfrontats entre aquells que assumeixen la culpa social del nazisme, o els que el van patir, i aquells altres que no volen saber res d'un passat que els avergonyeix, o potser no tant i no estaria bé dir-ho.

El text vol ser un relat literari de la trobada al Brasil de Rolf Mengele i el seu pare, Josef Mengele, el conegut carnisser i científic dels camps de concentració nazis, malgrat que durant tota la novel·la no s'esmenta ni una sola vegada el cognom maleït. L'epíleg dels editors explica prou bé tota la història i no és la meva intenció reproduir-lo aquí. Perquè en el llibre hi ha coses molt més importants que la simple polèmica. I n'hi ha prou amb esmentar l'argument: la trobada del fill amb el pare, però també l'assumpció per part del primer de l'existència i la realitat personal del segon. L'ambivalent acceptació d'una imatge paterna que té sobre les seves espatlles la co-responsabilitat d'un genocidi. Rolf descobreix la veritat sobre el seu pare en plena adolescència, època d'identificació i de recerca de models, i l'adopta com a tal sense massa traumes aparents, amb la fal·laç justificació que «...hi havia una recriminació que no podria fer-li mai: en contraposició a la immensa majoria dels seus companys de fortuna, no va renegar mai de les seves conviccions». Després, amb el pas dels anys i la maduresa, l'acceptació esdevindrà més difícil de pair i aquest fill que es deixava renyar pel seu pare a través de les cartes i que intentava superar-se a l'escola per ser digne de la seva aprovació, descobrirà l'horror que significa justificar la ideologia feixista i la seva encarnació en l'Alemanya de Hitler a través de la filosofia i l'argumentació científica. «La meva història comença amb Giordano Bruno», diu Josef Mengele. I és que del món intel·lectual, de la «cultura», és d'on sorgeixen aberracions com aquesta, mentre que la massa de població desideologitzada és la que permet que es duguin a terme.

Però tot això, a *Papa,* només queda apuntat, com un esborrany del que podria haver estat i no va ser. Amb moments excel·lents i d'altres sense cap relació aparent amb l'anàlisi d'una situació tan *explosiva* com la que s'hi narra i que provoquen una caiguda molt aparatosa de la tensió del que se suposa tema principal.

Schneider és més aviat un periodista i ha volgut compaginar la seva professió amb la ficció literària. El resultat és un híbrid estrany, poc convincent com a novel·la i poc creïble com a relat periodístic per l'excés de detall en situacions determinades. I, amb tot, recomanable gràcies al tema, a fragments molt ben aconseguits i perquè com a font d'idees és indiscutiblement rica.

Natàlia Diez

Històries amorals

BORO MIRALLES. Grams *(Premi de narrativa 1986 de l'Ajuntament de l'Alcúdia). Narratives 3 i 4, València, 1989. 101 pàgs.*

Aquest aplec de narracions de Salvador Miralles ens arriba vuit anys després de *Sandvitx de fil-en-pua,* que va significar una notable novetat literària dins el panorama de la narrativa valenciana d'aquell moment. *Grams* constitueix una continuació, però també una renovació, de la temàtica —i la problemàtica— d'aquella primera novel·la, perquè hi trobem el mateix individualisme insubornable i informal, el mateix *idiolecte* de l'autor com a expressió d'una visió irada i desimbolta, atabalada i frustrant de la vida. Ara, però, la confecció insolent i anticonvencional d'aquell antiheroi d'una generació revoltada contra el sistema, dóna pas a un conjunt d'històries —cinc— en què l'autor pensa la vida més *modernament,* d'acord amb les noves circumstàncies, i més imaginativament.

Es tracta d'unes narracions ràpides, sincopades, d'un humor negre divertit i intel·ligent, escrites d'una manera viva, activa, que es val dels recursos expressius del registre dialectal.

És amb aquestes fórmules populars de parlar que l'autor conta les seues històries i s'encara amb una vida absurda, amb «aquest salat i rodó planeta», amb el «sistema» en què s'hi troba implicat —encara que «el sistema és d'ells»—, amb el poder i els seus «sortilegis gramaticals» —les grans paraules, els valors burgesos —amb la soledat i el sexe, pel qual constata esbalaït— «anem tots de cul»... En el món de *Grams* —en els seus petits mons— les relacions humanes no poden ser estables i franques, recíproques, sinó desconfiades, impossibles, violentes; simplement, els cossos xoquen els uns amb els altres d'una manera circumstancial, ràpida, provisional. Els personatges —narradors de les seues històries, són un mateix tipus, al capdavall— van a la seua, desmoralitzats i impacients, tractant de sobreviure com poden en un món hostil i complicat.

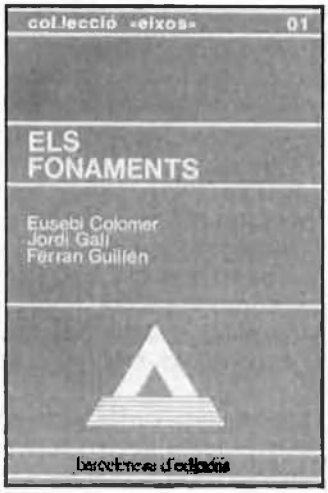
Josep Iborra

PRESTATGERIA

ISABEL BES: Afers de roba. *Barcelona, El Llamp, 1989. 42 pàgs.*

Narracions ultracurtes que van aparèixer a la revista *El Llamp* durant els anys 1985-1987. Tot plegat esdevenen un exercici narratiu ben interessant d'una autora que potser no es prodiga tant com seria desitjable, encara que sembla que està enllestint un altre recull: *Contes per a Mircea.*

EUSEBI COLOMER, JORDI GALÍ i FERRAN GUILLÉN: Els fonaments. *Barcelona, Barcelonesa d'edicions, 1988. 142 pàgs.*

Aplec de conferències pronunciades pels autors en cursos del Grup d'Estudis Nacionalistes i publicades en el renovat butlletí *Relleu* d'aquesta entitat. Poden contribuir a un «respecte pels principis espirituals que han donat origen a l'Europa actual».

EUSÈBIA RAYÓ: Escac a la princesa. *Barcelona, La Galera, 1989. 140 pàgs.*

L'autora, que ja va guanyar el premi «Guillem Cifre de Colonya» l'any 1986 amb *L'alquímia del cor,* ens ofereix ara un llibre de princeses i viatges, tot darrere d'una recerca única, la de la felicitat. Una bona lectura per a nens a partir de 10 anys.

JOSEP MARIA FIGUERES: La premsa catalana. *Barcelona, Rafael Dalmau Editors, 1989. 120 pàgs.*

Síntesi de l'atzarosa història de la premsa en llengua catalana que ha seguit, costat per costat, la història del país. Figueres ha realitzat un estudi seriós i molt exhaustiu que no manca dels problemes que presenten altres llibres sobre el tema, que acostumen a ser reculls de conferències.

QUADERN DE TREBALL

VÍCTOR RIPOLL

Nou autor italià a «Venècies», **Gesualdo Bufalino.** Una novel·la, *El sembrador de pesta,* que incorporarà la col·lecció Edicions 62. Nascut a Comiso, Sicília, l'any 1920, va guanyar, amb aquesta novel·la, el premi Campiello a la millor obra publicada a Itàlia l'any 1981. **Bufalino** va començar a escriure *Diceria dell'untore* i la va deixar. No la va tornar a agafar fins a l'any 1970. El 1971 la va acabar, però l'aniria retocant diverses vegades, fins al 1980. Va ser un descobriment. Després, **Bufalino** s'ha convertit en un escriptor que ha publicat amb regularitat. Ha publicat *Museo d'ombre, Dizionario dei personaggi* i *L'uomo invaso e altre invenzioni,* entre altres.

• Més **Woody Alien** a Columna: *Efectes secundaris.* És un recull de contes.

• Una foto d'**Olga** amb el seu pare, **Josep M. Espinàs,** il·lustra la nova portada d'*El teu nom és Olga,* de **Josep M. Espinàs.**

• No era cap broma, *Fes-me un fill,* d'**Armand Matias Guiu,** acaba de ser publicada —a la Llar del Llibre— i seguidament s'ha posat a la venda.

• Els mesos d'estiu cada vegada es venen més llibres, però les editorials redueixen notablement la producció de nous títols passat Sant Jordi i no tornen al ritme normal fins al setembre. Així, Columna ha decidit passar gran part dels títols previstos el juny i juliol al setembre-octubre. Edicions 62, per exemple, que va traure sis llibres nous el mes de juny i altres cinc el de juliol, en traurà una dotzena, pel cap baix, el mes de setembre.

• Tot i que el gran escriptor txec **Bohumil Hrabal** era un autor totalment desconegut per al públic, la seva novel·la *Jo he servit el rei d'Anglaterra,* publicada per Destino a la col·lecció «L'Àncora» en versió de **Monika Zgustovà,** ha merescut més atenció per part del públic lector que altres llibres d'autors coneguts de la mateixa col·lecció, segons llibreries consultades. Entre aquests autors coneguts que no han despertat tant interès com **Hrabal** no s'hi pot comptar el seu compatriota **Milan Kundera,** l'estrella d'aquesta gran col·lecció. El proper **Hrabal** que podrem llegir serà *Una solitud massa sorollosa,* a Edicions 62.

• **Josep Miracle,** ajudant de **Pompeu Fabra** i subdirector i corrector d'Editorial Selecta durant els primers vint anys de l'editorial, informa en el pròleg de *Seguint la petja de Pompeu Fabra* (El Llamp, Barcelona) que «si no fos que d'uns pocs anys ençà han passat prou coses en el terreny de la llengua i de prou gruix», no l'haurien «tan comminatòriament empès a redactar un *Diccionari nacional de la llengua catalana.* **Miracle** considera que tant **Fabra** com la seva obra són víctimes «de la iconoclàstia i de l'esnobisme que s'han fet tan evidents entre nosaltres i a través de diaris, de revistes, i fins i tot d'obres especialitzades». □

El concurs

Una revista francesa ha organitzat un concurs. No un concurs de bellesa, ni de cap de les frivolitats que corren pels concursos habituals, no senyor. Un concurs cultural: de cultura clàssica, medieval, moderna i contemporània. De cultura «europea», concretament. El concurs porta el nom de *Le tour de l'Europe en 80 jours,* que és un títol de ressonàncies immediates per tots els habitants del continent. Ja se sap que la cultura europea és una cosa de la qual participem tots per igual, i per tant els lectors de qualsevol país poden participar en el concurs en condicions equivalents: la generositat francesa, en matèria de cultura especialment, és manifesta i coneguda.

De manera que si vostè és ciutadà de l'Europa dita occidental, inclosa Grècia, Suècia, Noruega i Finlàndia (però no Bèlgica, per misterioses raons editorials), vostè ha d'estar en condicions de respondre les preguntes del concurs. Ara els posaré uns exemples de les preguntes, per si de cas vostès hi estan interessats i volen participar:

Una pregunta: «El card, la rosa i el trèvol. ¿On es troba aquest curiós hortet o jardí?» Respostes possibles: «1. En els escuts de les tres províncies espanyoles més grans (a propòsit, dic jo, ¿quins són els escuts de les 'tres províncies espanyoles més grans'?, i encara: ¿vol dir províncies com Lleida, Càceres i Badajoz, o vol dir Andalusia, Castilla-La Mancha i Castilla-León?, vés i busca què vol dir). 2. En les camisetes dels tres equips britànics del torneig de les cinc nacions. 3. En la novel·la de Lewis Carrol: Alícia al País de les Meravelles».

Una altra pregunta: «Cosí del sauternes per la manera de collir-lo, pel seu gust, i en certa mesura pel seu preu, el *trockenbeernauslessen* procedeix del Rheingau. ¿On es produeix aquest vi?». Respostes: «1. A Alemanya. 2. A Àustria. 3. A Suïssa».

Una altra: «El personatge que va esculpir Jerôme Duquesnoy (el 1619) eclipsa el nom del seu autor i deixa en l'ombra la resta de l'obra. Una estàtua va reemplaçar el Petit Julien, instal·lat en el mateix emplaçament des de l'Edat Mitjana. ¿Es tracta de 1. El geni de la Bastilla, a París. 2. El Manneken Pis, a Brussel·les. 3. Guillem Tell, a Ginebra?».

Una altra: «¿En quina ocasió va exclamar el General De Gaulle: 'Evidentment, es pot botar damunt la cadira com un cabrit cridant ¡Europa! ¡Europa! ¡Europa!?'» 1. Durant una conferència de premsa. 2. Durant una entrevista televisada. 3. Durant una al·locució televisada».

I encara una altra, i prou, per no posar-nos nerviosos: «Pel juliol de 1988, un important grup industrial iniciava a Salaisse-sur-Sanne la unitat de producció de vidre pla més moderna d'Europa. Aquesta societat va ser una de les primeres companyies europees que adoptà l'ecu en la publicació oficial dels seus comptes. Es tracta de: 1. BSN. 2. Rhône-Polenc. 3. Saint Gobain».

Bé, ja se'n poden fer una idea. Així, fins a 132 preguntes. I l'única manera de guanyar el concurs és contestar-les totes correctament, o almenys 131, o almenys 130. Si vostè les contesta, entra en la rifa del premi: un fantàstic viatge en primera classe (una setmana a règim d'habitació i desdejuni: ¡els menjars a càrrec del guanyador!) a Bangkok, Kigali, Rio de Janeiro, San Francisco o Tòquio. Un autèntic somni, un regal esplèndid, una meravella, pels ciutadans d'Europa. Perquè contestar cent trenta-dues preguntes com les que hem vist, per un ciutadà de Portugal, de Grècia o d'Islàndia, no ha de representar cap problema: ¿quin portuguès ben europeïtzat no sap on es produeix el *trockenbeernauslassen?,* ¿quin finlandès ignora la circumstància de la famosa exclamació de De Gaulle?, ¿quin grec pot desconèixer el nom de l'estàtua que va substituir la de Jerôme Duquesney? I així, fins a cent trenta-dos. Elemental. Simple cultura europea. Per dominar la qual, segurament caldria fer una inversió superior al preu d'un viatge a Bangkok.

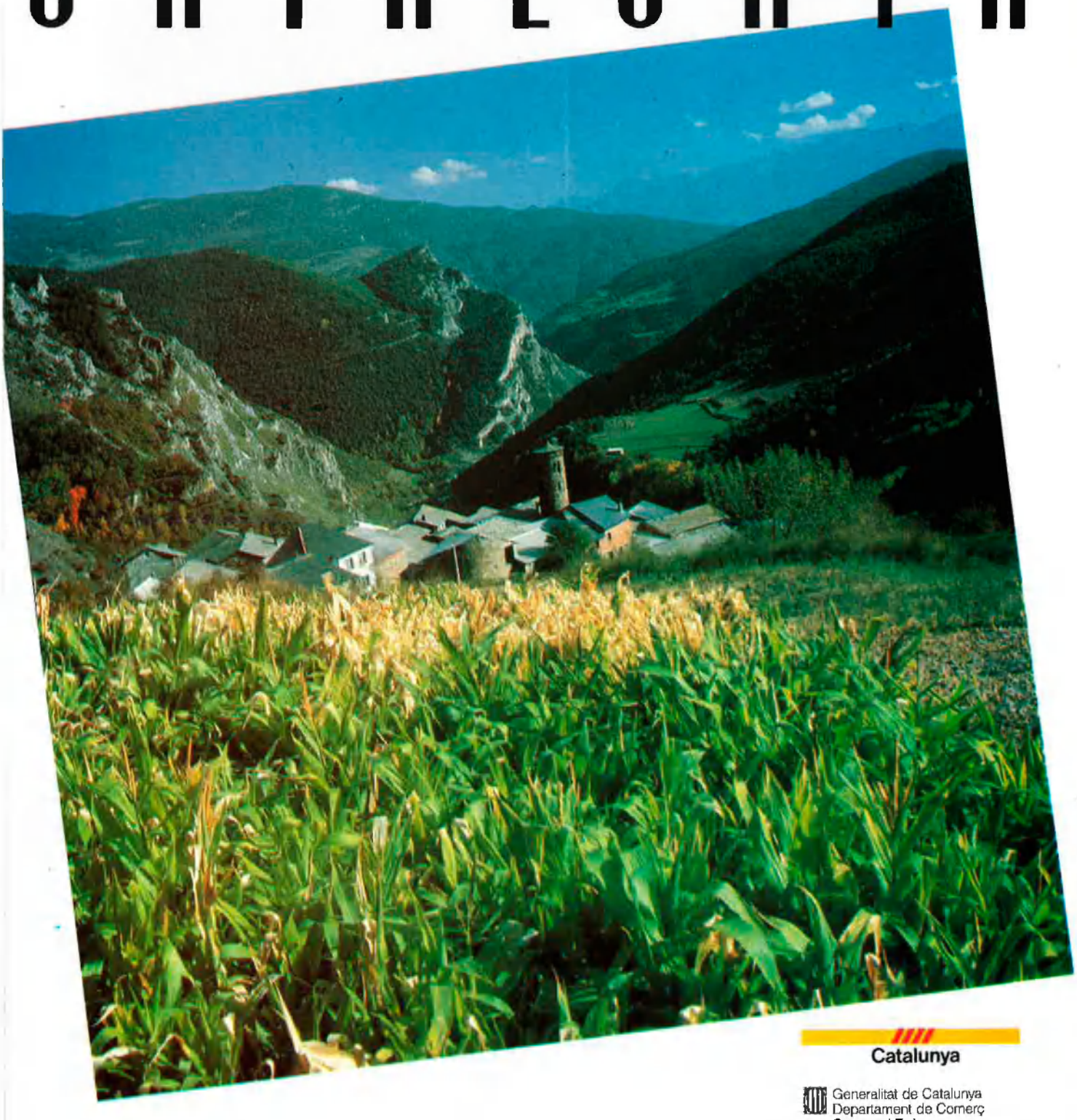
En nom d'Europa, ¡ai las!, estem començant a invetar de tot. Inclosos concursos tan europeament impossibles com aquest. Els qui l'han inventat, però, el deuen trobar tan natural. Aquesta és la desgràcia. □

Joan F. Mira

IMATGES DE

CATALUNYA

Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Comerç
Consum i Turisme
Direcció General de Turisme

TELECRÈDIT.
MÉS DIRECTE, IMPOSSIBLE

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

A "la Caixa" no fem miracles, però convertim els teus desitjos en realitat. Amb TeleCrèdit, la forma més ràpida i directa d'aconseguir un crèdit. Aixeca el telèfon, truca gratuïtament al 900 300 300 i demana el que vulguis: un equip de so, un sofà, una cuina, una moto, un viatge... Digues quant vols, i en quaranta-vuit hores rebràs resposta. També pots demanar el teu TeleCrèdit a les nostres oficines o als comerços on vegis aquest distintiu. Demanar un crèdit. Rebre el sí. Fer efectiu un desig. Això és TeleCrèdit. Més directe, impossible.

TeleCrèdit
900 300 300